

МАК
МОНГОЛЫН АЛТ
(МАК) ХХК

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНТЭС СУМЫН НУТАГ ДЭВСГЭРТ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА
ЯВУУЛДАГ “НАРИЙН СУХАЙТЫН” НҮҮРСНИЙ УУРХАЙН 2023 ОНД
ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР:
5458А, 12225А, 12226А, 6852А, 227А
Компанийн регистрийн дугаар 2095025

Хянасан:

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны
Хүрээлэн буй орчин, бодлого зохицуулалтын
газрын ахлах шинжээч

/Ц.Жаргалнэмэх /

Биелэлтийн тайлан гаргасан:

“Монголын Алт”(МАК) ХХК-ийн
Нарийн сухайтын уурхайн дарга

/А. Цолмонбаяр/

Нарийн Сухайтын уурхайн
Байгаль орчны мэргэжилтэн

/Э.Санжмаа/

Өмнөговь аймаг Гурвантэс сум
2023 он

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ 1. “МОНГОЛЫН АЛТ” (МАК) ХХК-ИЙН ЕРӨНХИЙ ТАНИЛЦУУЛГА.....	8
1.1 КОМПАНИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БОДЛОГО	10
1.2 НАРИЙН СУХАЙТЫН УУРХАЙН ТАНИЛЦУУЛГА	10
1.3 НАРИЙН СУХАЙТЫН УУРХАЙН НҮҮРСНИЙ ОРД	12
1.4 ДЭД БҮТЭЦ, ЗАМ ХАРИЛЦАА, ЭРЧИМ ХҮЧ.....	12
1.5 УУРХАЙН ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ХҮЧИН ЧАДАЛ.....	13
1.6 АЖИЛЛАХ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ	14
1.7 2023 ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	15
БҮЛЭГ 2. НҮҮРС БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР	16
2.1 ТЕХНОЛОГИЙН ПРОЦЕСС.....	16
2.2 НҮҮРС БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭРИЙН УСАН ХАНГАМЖ, УС ЗАРЦУУЛАЛТ	17
2.3 НҮҮРС ХУУРАЙ БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР FGX.....	18
2.4 ТЕХНОЛОГИЙН ПРОЦЕСС.....	18
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	20
3.1 АГААРЫН ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ	20
3.2 ХӨРСНИЙ ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ	21
3.3 УСНЫ НАЙРЛАГ, ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ	22
3.4 УРГАМАЛ, АМЬТНЫ АЙМАГТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ	23
3.5 Хог хаягдлын нөлөөлөл.....	23
БҮЛЭГ 4. 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ	24
БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	25
5.1 АГААРЫН ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ	25
5.1.1 <i>Зам талбайг услах, тоосжилт дарах.....</i>	25
5.1.2 <i>Зам талбайн тэмдэг тэмдэглэлээ нэмэгдүүлэх, хурдны хязгаарыг мөрдүүлэх.....</i>	27
5.1.3 <i>Нүүрсний машины бүтээлгийн бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавих</i>	29
5.1.4 <i>Шатах тослох материалын хадгалалтад хяналт тавих</i>	29
5.2 ХӨРСНИЙ ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ	32
5.2.1 <i>Хяналтгүйгээр газар хөндөхөөс сэргийлж аливаа газар хөндөх үйл ажиллагааг эхлүүлэхийн өмнө Газар хөндөх зөвшөөрөл авах, олгох, бүртгэл хөтлөх</i>	32
5.2.2 <i>Үржил шимт хөрсийг хуулж хэлбэржүүлэх</i>	33
5.2.3 <i>Шимт хөрсний чанар болон хөрсний мэдээллийг агуулсан самбар хийж байршуулах</i>	34
5.2.4 <i>Тогтсон маршрутын дагуу хөдөлгөөнд оролцох</i>	34
5.2.5 <i>Тосолгоо үйлчилгээг зориулалтын талбайд хийх.....</i>	35
5.2.6 <i>Хөрс хамгаалал, бохирдлоос сэргийлэх, арилгах талаар нийт ажилчдад сургалт явуулах.....</i>	36
5.2.7 <i>Хөрс саармагжуулах талбай хийх</i>	38
5.3 УСНЫ ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ.....	39
5.3.1 <i>Уурхайн худгийн тоолууруудын заалтыг авч акт үйлдүүлэх</i>	39
5.3.2 <i>Унд ахуйн худгийн орчинд цэвэрлэгээ хийх</i>	40
5.3.3 <i>Усны нөөцийн савны ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх.....</i>	41
5.3.4 <i>Булаг шандын орчимд цэвэрлэгээ хийх</i>	42
5.3.5 <i>Усны зохистой ашиглалтын талаар сургалт явуулах</i>	43
5.3.6 <i>НБҮ-ийн усны төлбөрийг ус ашиглах гэрээнд 327 дугаар тогтоолын дагуу тооцуулах</i>	45
5.3.7 <i>Уурхайн усны хэрэглээнд хяналт тавьж төлбөрийг тоолуурын заалтаар төлөх.....</i>	45
5.3.8 <i>Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх</i>	46
5.3.9 <i>Тайлант онд ашигласан усны хэмжээ</i>	47
<i>2016-2023 оны хооронд ашигласан усны хэмжээ</i>	48

5.4 Амьтан, ургамлыг хамгаалах чиглэлээр хийгдэх ажлууд	50
5.4.1 Амьтны судалгаа хийж гүйцэтгэх	50
5.4.2 Амьтдын тархалтын талаар мэдээллийн самбар уурхайн орчинд байршуулах	51
5.4.3 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх	52
5.4.4 Зэрлэг ан амьтанд биотехникийн арга хэмжээ авах	53
5.4.5 "Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах өдөр"-ийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх	55
Ирвэс хамгаалах өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх	56
БҮЛЭГ 6 НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	57
6.1 Уурхайн хавар, намрын мод тарилт	57
6.2 Мод үржүүлгийн талбайн бүтэц зохион байгуулалтыг өөрчлөх	60
6.3 Хаалтын нөхөн сэргээлтийн санхүүгийн тооцоолол	61
6.4 Хоол, хүнсний хаягдал, тахианы сангасаар бордоо бэлтгэж нөхөн сэргээлтийн талбайд турших	64
6.5 Шимт хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх хадгалалтыг сайжруулах зорилгоор олон наст тарих	64
6.6 Хөрш зэргэлдээх уурхайнуудтай хамтран Гурвантэс сумын төвд байгуулсан цэцэрлэгт хүрээлэнг өргөжүүлэх ...	66
БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	68
7.1 Урт болон дунд хугацааны төлөвлөгөөтэй болж, шат дараалан арга хэмжээ авч ажиллах.....	68
БҮЛЭГ 8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ ..70	
БҮЛЭГ 9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	71
9.1 Нийт ажилчдад “САНАМСАРГҮЙ ОЛДВОРЫН ҮЕД АЖИЛЛАХ ЖУРАМ”-ЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТУХАЙ СУРГАЛТЫГ ЯВУУЛАХ.....	71
9.2 Орон нутгийн хэмжээнд амьтан, ургамал, археологи, палеонтологи, түүхийн дурсгалын тухай танин мэдүүлэх зорилгоор самбар байршуулах, тараах материал хийх	72
9.3 Соёлын өвийг түгээн дэлгэрүүлж байгаа хүмүүсийг алдаршуулах	73
БҮЛЭГ 10 ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	75
10.1 Цэвэр усан хангамж, бохир усны шугам, түүний хамгаалалт, хаалтыг шалгаж бэлэн байлгах.....	75
10.2 Химийн бодистой хамааралтай ажилчдад химийн хортой болон аюултай бодисын тухай сургалт зохион байгуулах.....	75
10.3 Химийн бодистой харьцаж ажилладаг ажилчдыг хамгаалах хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	76
10.4 Химийн бодисын бүртгэлийг сар бүр хийж заавар зөвлөгөө өгч байх	76
10.5 Уурхайн цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааг сайжруулах	77
10.6 Хаягдал тосны агуулах дүүрэхэд гэрээт компанид хүлээлгэн өгч зориулалтын машинд ачиж өгөх	79
10.7 Шатах тослох материалын болон хаягдлыг түр хадгалах цэгийг хөрс бохирдохоос хамгаалж бэлтгэх, асгаралтын иж бүрдлийг бэлэн байлгах	79
БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	80
11.1 Ахуйн хог хаягдал гаргасны төлбөрийн гэрээг хийж төлбөрийг төлөх.....	80
11.2 Уурхайн орчны хог хаягдлын цэвэрлэгээ хийх хуваарь гарган батлуулж цэвэрлэгээг хийх	81
11.3 Хог хаягдлыг "Шугшаа Уул" ОНӨААТҮГ-ААР УСТГУУЛАХ.....	82
11.4 Химийн бодисын сав баглаа боодлыг мэргэжлийн байгууллагаар устгуулах.....	83
11.5 Эмнэлгийн хог хаягдлыг Гурвантэс сумын эмнэлэгтэй гэрээ хийж устгуулах	85
11.6 Хаягдал тосыг мэргэжлийн байгууллагаар устгуулах	86
11.7 Уурхайн үйл ажиллагаанаас гарч байгаа хог хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах боловсруулах талаар сургалт орж шинэлэг санааг гаргаж хэрэгжүүлэх	88
БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	93
12.1 Нарийн сухайтын бүлэг ордод үйл ажиллагаа явуулж байгаа уурхайнуудтай хамтран мэргэжлийн байгууллагаар судалгаа хийлгэх.....	95
12.1.1 Агаарын найрлага, тоосжилт	95

12.1.2 Усны мониторинг хийх.....	97
12.1.3 Хөрсийн ерөнхий үзүүлэлтүүд.....	108
12.1.4 Ургамлын гарц, ургац, төрөл зүйл, бүлгэмдэл, ховор ургамал зэргийг судлах, мониторинг хийх.....	110
12.1.5 Амьтны аймаг анхан шатны мэдээлэл цуглуулах, амьтны төрөл зүйлийг бүртгэх.....	111
БҮЛЭГ 13. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	114
13.1 Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгүүлэх.....	114
13.2 Байгаль орчны хуулийг хэрэгжүүлэх, төрийн байгууллагуудтай хууль эрх зүйн зөвшөөрөл авах чиглэлээр хэрэгжүүлсэн ажлууд.....	116
13.3 Байгаль орчны чиглэлийн орон нутгийн ТББ-ууд, иргэдтэй хамтран ажиллах.....	118
13.4 Уурхайн тухайн оны БОМТ-нд заагдсан ажлуудыг сарын, улирлын төлөвлөгөөнд оруулан батлуулах.....	119
13.5 Соёлын биет бус өвийг түгээн дэлгэрүүлэх ажилд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх.....	120
13.6 Сумын байгаль орчны чиглэлээр ажил хийдэг айл өрхөөр орж ажилтай танилцах.....	120
13.7 ХҮЛЭМЖИЙН ХИЙН ТАЛААР АЖИЛЧДАД ОЙЛГОЛТ ТҮГЭЭХ, ДАТА БҮРТГЭХ.....	120
БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	122
14.1 Гурвантэс сумын иргэд, ЗДТГ-ын мэргэжилтэн, Гурвантэс сумын ИНХ-д тайлан танилцуулах.....	122
14.2 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг танилцуулж, дүгнүүлэх.....	124
БҮЛЭГ 15. АЙМАГ НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ШААРДЛАГААР БИЕЛҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ.....	124
2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮГНЭЛТ.....	126

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Түүхэн замнал.....	8
Зураг 2. “Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн бусад төслүүд	10
Зураг 3 Нүүрс олборлолт	11
Зураг 4. Нарийн Сухайтын уурхайн засвар үйлчилгээний төв	11
Зураг 5. Нарийн сухайтын уурхайн байршил	12
Зураг 6. Уулын ажлын техник тоног төхөөрөмжүүд.....	14
Зураг 7. Орон нутгаас ажиллаж байгаа ажилтны мэдээлэл	15
Зураг 8. 2023 оны ашиглалтын өнөөгийн байдал	15
Зураг 9. Нүүрс нойтон баяжуулах үйлдвэр	16
Зураг 10. Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем	17
Зураг 11. Ил уурхайн үерийн ус болон усан сан	18
Зураг 12. Тоног төхөөрөмж холболтын схем.....	19
Зураг 13. Байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг харуулсан бүдүүвч зураг	20
Зураг 14. Уурхай орчмын хөрсний эвдрэлийн төлөв байдал.....	22
Зураг 15. Зам талбайн тоосжилт дарахад ашигласан усны хэмжээ, сараар	25
Зураг 16. Уурхайн карьер болон зам талбайн тоосжилт дарах усалгаа.....	26
Зураг 17. Зам усалгааны бороожуулагч систем	26
Зураг 18. Уурхайн бүсэд тээврийн хэрэгсэл жолоодох, түр үнэмлэх ашиглах журам	27
Зураг 19. Замын тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулж байгаа байдал.....	27
Зураг 20. Гайхам системийн хяналтын зураг	28
Зураг 21. Гайхам системийг хүлээн авсан акт	28
Зураг 22. Хучлагын талбайд ажиллах журам.....	29
Зураг 23. Уурхайн ШТС, тосны агуулах	30
Зураг 24. Үзлэг шалгалт хийх төлөвлөгөө болон албан даалгавар өгсөн байдал хариу ирүүлсэн талаар	31
Зураг 25. Газар хөндөх зөвшөөрөл авсан байдал.....	33
Зураг 26. Шимт хөрсний овоолгын байршил.....	34
Зураг 27. 4-р шимт хөрсөнд байршуулсан самбар.....	34
Зураг 28. Уурхайд ашиглаж байгаа зам талбайн ерөнхий зураг	35
Зураг 29. Бетондсон засварын талбай болон засварын зориулалтын талбай.....	35
Зураг 30. ЗҮТ-ийн техник засварын талбайн зураг	36
Зураг 31. Хаягдал тос хадгалах сав, технологийн зураг	36
Зураг 32. Сургалт орж буй байдал	37
Зураг 33. Сургалтын баталгаажуулалт гарын үсэг	38
Зураг 34. Геомембран	38
Зураг 35. Хөрс саармагжуулах талбайн төлөвлөгөө.....	39
Зураг 36. Орчны цэвэрлэгээ хийх батлагдсан төлөвлөгөө.....	40
Зураг 37. Орчны цэвэрлэгээ хийх байгаа байдал.....	40
Зураг 38. Ариутгал халдваргүйтгэл хийлгэх гэрээ байгуулсан байдал .. Error! Bookmark not defined.	
Зураг 39. Усны нөөцийн саванд ариутгал хийлгэсэн байдал	41
Зураг 40. Усны нөөцийн саванд ариутгал хийсэн акт	42
Зураг 41. Булаг шандын ойр орчмыг цэвэрлэсэн зураг.....	43
Зураг 42. Усны сургалт	43
Зураг 43. Усны сургалт орсон ажилчдын баталгаажуулах гарын үсэг зурсан байдал.....	44
Зураг 44. Сургалт орж буй болон стикер байрлуулж буй байдал	44
Зураг 45. Баяжуулах үйлдвэрийн усны төлбөрийн баримт	45
Зураг 46. Усны төлбөр төлсөн баримт.....	45
Зураг 47. Шагналт байр эзэлсэн сурагчид.....	46
Зураг 48. Тэмцээн зохион байгуулал удирдамж	47
Зураг 49. Нийт ашигласан усны хэмжээ, тн	48
Зураг 50. Ус ашиглалт 2016-2023 оны харьцуулалт.....	49
Зураг 51. Судалгааны үед тааралдсан амьтдын байршил.....	51

Зураг 52. Амьтны мэдээллийн самбар	51
Зураг 53. Ногоон байгууламжийн өнөөгийн байдал	52
Зураг 54. Зүлэг усалгааны систем	52
Зураг 55. Ажилчдын хотхонд тарьсан мандалын цэцэг	53
Зураг 56. Өвс ачиж байгаа байдал.....	54
Зураг 57. Хүлээлгэн өгсөн акт, зураг	56
Зураг 58. Байгалийн нөөц газрын хамгаалалтын захиргаанд дуран хүлээлгэн өгсөн байдал	56
Зураг 59. Уурхайн ногоон байгууламж	57
Зураг 60. Мод үржүүлгийн талбай болон уурхайн бусад байршилд мод тарьсан байдал	59
Зураг 61. Мод тарих аянд нэгдсэн гэрээт байгууллагад гэрчилгээ олгосон	59
Зураг 62. Зуны хүлэмжид тарилт хийж буй байдал.....	60
Зураг 63. Гэрээт компанийн төлөвлөгөө	61
Зураг 64 . Нөхөн сэргээлтийн санхүүгийн тооцоолол мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн гэрээ ..	62
Зураг 65. Ажлын явц болон урьдчилсан байдлаар гаргасан нийт эвдэрсэн газрын тоо	62
Зураг 66. Хөрсний овоолгыг тооцооллыг дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийсний дараах байдал ..	63
Зураг 67. Хөрсний овоолгыг тооцооллыг дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийсний дараах байдал ..	63
Зураг 68. Компост бордоо бэлтгэх үйл явц	64
Зураг 69. Шимт хөрсний №4 овоолгод хийх ажлын батлагдсан төлөвлөгөө	65
Зураг 70. Төлөвлөгөөний дагуу хэлбэржүүлж, зүлэг тарьсан байдал	66
Зураг 71 . Цэцэрлэгт хүрээлэнгийн гэрээ, зураг төсөл.....	67
Зураг 72. Тохижилтын ажил гүйцэтгэж буй байдал.....	67
Зураг 73. БОННУ-ний дүйцүүлэн хамгаалах ажлын төлөвлөгөө	68
Зураг 74. Батлагдсан ажлын даалгавар, гүйцэтгэгч байгууллагатай хийсэн гэрээ.....	69
Зураг 75. Нөлөөллийн бүсийн айлтай байгуулсан нүүлгэн шилжүүлж нөхөн олговор олгох гэрээ, нөхөн олговрын баримт	70
Зураг 76. Худалдан авч өгсөн газрын кадастр	70
Зураг 77. Санамсаргүй олдворын үед ажиллах журмын сургалт.....	71
Зураг 78. ШУА-д судалгаа хийлгэхээр гаргасан хүсэлт, судалгааны ажлын дүгнэлт, тайлан.....	72
Зураг 79. Гурвантэс сумын төвд байршуулсан самбар	72
Зураг 80. Палеонтологийн ном, тараах материал хүлээлгэн өгсөн байдал	73
Зураг 81. Соёлын өвийг түгээн дэлгэрүүлсэн иргэдийг урамшуулсан байдал	74
Зураг 82. Үзлэг шалгалт хийх хуваарь	75
Зураг 83. Сургалт орж байгаа байдал	76
Зураг 84. Тусгай хамгаалах хэрэгсэл, хөдөлмөр хамгааллын хувцас	76
Зураг 85. Цэвэрлэх байгууламжийн ажлын гэрээ, суурилуулалтын явц.....	78
Зураг 86. Цэвэрлэх байгууламжаас модны усалгаанд татсан систем	79
Зураг 87. Хаягдал тос хүлээлгэн өгсөн акт, бүртгэл	79
Зураг 88. Асгаралтын иж бүрдэл.....	80
Зураг 89. Хог хаягдал гаргасны төлбөр	80
Зураг 90. Нийтийн цэвэрлэгээ хийх батлагдсан хуваарь	81
Зураг 91. Нийтийн цэвэрлэгээ хийж байгаа байдал	82
Зураг 92. Хог хаягдал устгуулах гэрээ болон ачуулсан байдал	83
Зураг 93. Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн химийн бодисын агуулах.....	84
Зураг 94. Баяжуулах үйлдвэрийн химийн бодисын сав боодлыг хүлээлгэж өгсөн акт	84
Зураг 95. Аюултай хаягдлын бүртгэлийн дэвтэр болон түр хадгалах шүүгээ.....	85
Зураг 96. Эмнэлгийг тусгай хог хаягдал устгуулах гэрээ, хаягдал нийлүүлсэн бүртгэл.....	86
Зураг 97. Монпити Ойл ХХК-тай байгуулсан гэрээ, аюултай хог хаягдлын дагалдах хуудас.....	87
Зураг 98. Хаягдал тосны ачилтын үеийн зураг	87
Зураг 99. Хаягдал поошигний дагалдах бичиг болон ачилт хийж байх үеийн зураг.....	88
Зураг 100. Хог хаягдлын батлагдсан журам, хуваарь	88
Зураг 101. Аюултай хог хаягдлын бүртгэлийн дугаар.....	89
Зураг 102. ОХШХ-ийн батлагдсан төлөвлөгөө, хуваарь	93
Зураг 103. Хэмжилт хийх батлагдсан цэгүүд.....	94
Зураг 104. Орчны хяналт шинжилгээний ажлыг хөндлөнгийн байгууллагаар хийлгэх гэрээ	95

Зураг 105. Уурхайн орчинд хийсэн РМ 10 тоосны хэмжилтийн үр дүн	95
Зураг 106. Уурхайн орчимд хийсэн РМ 2,5 тоосны хэмжилтийн үр дүн	96
Зураг 107. Агаарын тоосжилт хэмжиж буй байдал	96
Зураг 108. Нөлөөллийн бүс дэх гар худгуудын усны түвшний хэмжилт	97
Зураг 109. Худаг, цооногийн байршлын зураг	98
Зураг 110. Нөлөөллийн бүсэд хамаарах гар худгууд	100
Зураг 111. Уурхайн бүсийн усны шинжилгээ	101
Зураг 112. Цооногт хэмжилт хийж байгаа байдал	101
Зураг 113. Иргэдтэй хамтарсан арга хэмжээ	102
Зураг 114. Балансыг олох процедур	105
Зураг 115. Оролт гаралтын схем	107
Зураг 116. Худгийн байрны зураг	107
Зураг 117. Шинээр байршуулсан эко нойл болон, хуучин нүхэн жорлонгийн акт	110
Зураг 118. Амьтны мониторингийн зураг	111
Зураг 119. Судалгааны үед таарсан амьтдын тархалтын зураг	112
Зураг 120. Судалгааны үед тааралдсан амьтдын зураг	113
Зураг 121. Байгаль орчны аудитын гэрээ	114
Зураг 122. 2023 оны Хөндлөнгийн төлөвлөгөөт аудитын зөвлөмж, дүгнэлт	114
Зураг 123. Сургалт семинарт хамрагдах ажлын удирдамж	115
Зураг 124. Мод тарьж хашиж хамгаалсан байдал	116
Зураг 125. Дуслын усалгааны систем мод услагдаж буй байдал	116
Зураг 126. БОННУ-ийн танилцуулга	117
Зураг 127. Элс хайрга хүссэн хүсэлт, төлбөрийн баримт	117
Зураг 128. Мод үржүүлгийн газруудтай танилцах өдөрлөг	118
Зураг 129. Туршлага солилцох аяллын баг	118
Зураг 130. НСУ-н үйл ажиллагааны төлөвлөгөө болон БЗД-ийн хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	119
Зураг 131. Баруун Сухантын өрхийн мод үржүүлгийн талбай	120
Зураг 132. Техникүүд, оффисын орчинд стикер нааж буй байдал	121
Зураг 133. Хүлэмжийн хийн сургалтын материал, эх үүсвэрүүд	122
Зураг 134. Сургалт орж буй процесс	122
Зураг 135. Ил тод хариуцлагатай уул уурхай, Гурвантэс сумын ИНХ	123
Зураг 136. Хэлэлцүүлэгт оролцсон зураг	123
Зураг 137. БОМТ-ын тайлан танилцуулсан байдал	124
Зураг 138. Зам засаж байгаа үеийн зураг тайлан	125
Зураг 139. Тоннын сав авах хүсэлт, хүлээлгэн өгсөн байдал	126

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Уурхайд ашиглагдах техник, тоног төхөөрөмж.....	13
Хүснэгт 2. 2023 оны уулын ажлын гүйцэтгэл.....	15
Хүснэгт 3. Материалын баланс	17
Хүснэгт 4. Уурхайн үерийн усны хэмжээ	17
Хүснэгт 5. Материалын баланс	19
Хүснэгт 6. Нүүрсний ил уурхайгаас үүсэх тоосонцрын хаягдал	21
Хүснэгт 7. Зам усалгааны машины усны хэмжээ болон рейсийн тоо	25
Хүснэгт 8. Уурхайн орчинд мөрдөж байгаа хурдны хязгаар	27
Хүснэгт 9. Ажлын байрны үзлэг шалгалт зөрчил	30
Хүснэгт 10. 2023 оны хөндөгдсөн газрын хэмжээ га, 10 сар.....	32
Хүснэгт 11. 2023 онд хуулж хэлбэржүүлсэн шимт хөрсний овоолгын дугаар, хэмжээ	33
Хүснэгт 12. Хөрсний бохирдлын сургалт	36
Хүснэгт 13. Уурхайд ашиглаж байгаа баталгаажсан тоолуурын мэдээлэл.....	39
Хүснэгт 14. Усны хэрэглээ, зориулалт эхний 10 сарын байдлаар	47
Хүснэгт 15. Тухайн жилийн ус ашиглалтыг ус ашиглах дүгнэлттэй харьцуулсан байдал, 2016-2023 он	48
Хүснэгт 16. Усны бичиг баримтын бүрдэл	49
Хүснэгт 17. Судалгааны үед тааралдсан амьтны байршил, тоо толгой	50
Хүснэгт 18. Ногоон байгууламжийн тооллого	52
Хүснэгт 19. 2023 онд нөхөн тарилт хийсэн модны төрөл, тоо хэмжээ	53
Хүснэгт 20. Биотехникийн арга хэмжээнд нийт зарцуулсан зардал.....	55
Хүснэгт 21. 2023 оны мод тарилтын байршил, мэдээлэл	57
Хүснэгт 22. Химийн бодисын зарцуулалт.....	77
Хүснэгт 23. Шинээр барьсан цэвэрлэх байгууламжийн хүчин чадал	77
Хүснэгт 24. Нийтийн цэвэрлэгээ хийх үед гарсан хог хаягдлын хэмжээ.....	81
Хүснэгт 25. Ахуйн хог хаягдал гэрээний дагуу устгуулсан байдал	83
Хүснэгт 26. Аюултай хаягдал устгуулах хэмжээ	85
Хүснэгт 27. Эмнэлгийн хог хаягдал устгуулсан бүртгэл.....	85
Хүснэгт 28. Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүссэн хог хаягдлыг дахин ашигласан бүртгэл.....	92
Хүснэгт 29. Судалгаа хийж байгаа давтамж, цэгийн тоо	94
Хүснэгт 30. Усны түвшний хэмжилт	97
Хүснэгт 31. Нөлөөллийн бүсэд байрлах гар худгуудын ерөнхий химийн шинжилгээний дүн.....	99
Хүснэгт 32. Уурхайн бүсийн усны ерөнхий химийн шинжилгээний дүн.....	99
Хүснэгт 33. Нөлөөллийн бүсийн усны хүнд металлын шинжилгээний дүн.....	100
Хүснэгт 34. Усны түвшний хэмжилт	103
Хүснэгт 35. Уурхайд орж ирэх усны хэмжээ	104
Хүснэгт 36. Усны оролт	106
Хүснэгт 37. Усны гаралт	106
Хүснэгт 38. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний дүн.....	108
Хүснэгт 39. Хөрсний физик, хими шинж чанар	108
Хүснэгт 40. Хөрсний үзүүлэлт	109
Хүснэгт 41. Судалгааны үед тааралдсан амьтны бүртгэл.....	111
Хүснэгт 42. БОМТ-ын хүрээнд хандив тусламж үзүүлсэн байдал	120
Хүснэгт 43. Нэмэлтээр хийсэн ажлын хүрээнд орон нутгийн төрийн байгууллагуудад уурхайн үйл ажиллагаа болон байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний талаар танилцуулсан байдал	124
Хүснэгт 44. БОМТ-г хэрэгжүүлэхэд гарсан зардал.....	127

БҮЛЭГ 1. “МОНГОЛЫН АЛТ” (МАК) ХХК-ИЙН ЕРӨНХИЙ ТАНИЛЦУУЛГА

"Монголын Алт"(МАК) ХХК барилгын материалын үйлдвэрлэл, уул уурхай, хөдөө аж ахуй, агаарын тээвэр, аялал жуулчлалын чиглэлээр үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Үүний зэрэгцээ байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй, дэлхийд тэргүүлэх сүүлийн үеийн дэвшилтэт техник технологийг үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлдээ нэвтрүүлж, улс эх орныхоо хөгжил, эдийн засагт даацтай хувь нэмэр оруулах томоохон төсөл, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, бид дэлхийн жишигт нийцсэн техник технологи, арга туршлагаар барилгын гол түүхий эд, материалуудыг үйлдвэрлэн импортын хараат байдлыг арилган нийт 3,000 гаруй баялаг бүтээгчийг ажлын байраар хангаж байна. 1993 онд үүсгэн байгуулагдсан цагаасаа хойш нийт 2.1 их наяд төгрөгийг улс, орон нутгийн төсөвт татвар, хураамж хэлбэрээр төвлөрүүлээд байна. Мөн Монгол улсын Засгийн газар, МҮХАҮТ хамтран жил бүр шалгаруулдаг Монгол улсын Топ-100 аж ахуйн нэгжийн жагсаалтад 22 дахь жилдээ тасралтгүй эрэмбэлэгдээд байна.

1993 онд уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаагаа эхэлж, үндэсний хөрөнгө оруулалттай Монгол улсын тэргүүлэх аж ахуйн нэгж болох гараагаа тавьсан. XX зууны Монгол улсын хөгжлийг түргэсгэх гол салбаруудын нэг болох уул уурхайн салбарыг түшиглэн хөгжих боломжийг тухайн үед олж харан алсын хараагаа тодорхойлсон эхний 10 жил бол түүхэн цаг хугацаа байлаа.

Эх орныхоо байгалийн баялгийг мэргэжлийн түвшинд судлан шинжилж, тодорхой нөөцийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах замаар “Монгол улс - Үйлдвэрлэгч орон-Хөгжил” гэсэн үндсэн зорилгыг өмнөө тавьж, амжилтаа ахиулсан удаах 10 жил байлаа.

Дээрх зорилгын хүрээнд хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлэх, байгаль орчин, бүс нутгийн хөгжил, хүн амын эрүүл мэнд, боловсролд хөрөнгө оруулалт хийх, цаашлаад үндэсний компанийн хувьд Монгол улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд бодитой хувь нэмрээ оруулах нийгмийн хариуцлагаа хэрэгжүүлж ирлээ.

Уул уурхайн салбарт боловсруулах үе шатнаас эцсийн бүтээгдэхүүний хүртэлх чиглэл бий болгон, олон тулгуурт эдийн засгийн хөгжлийг эх орондоо цогцлоох их бүтээн байгуулалтын үеийг эхлүүллээ.

Зураг 1. Түүхэн замнал

Дэлхийн шилдэг техник технологи бүхий “Хийт бетоны үйлдвэр”, “МАК Цемент - Шохойн үйлдвэр”, “Цонх хаалганы үйлдвэр”, “Бетон хийцийн үйлдвэр” зэрэг үйлдвэрүүдийг ашиглалтад оруулснаар импортын хараат байдлыг зогсоож, барилгын салбарт хөгжлийн шинэ эрин үеийг эхлүүллээ.

Монгол хүн эх орондоо ажиллах, өөрийн эзэмшсэн мэргэжил, ур чадвараар бахархах, цаашид хөгжин дэвших хүсэл эрмэлзлийг дэмжих таатай нөхцөлийг бий болгон ажиллаж байна. Геологи хайгуул, уул уурхай, барилгын материал үйлдвэрлэл, үл хөдлөх хөрөнгө, аялал жуулчлал агаарын тээвэр, хөдөө аж ахуй, зам, барилга угсралтын чиглэлээр Монголын мянга мянган залуус

нэг зорилго, нэг хүсэл тэмүүлээр нэгдэн ажиллаж , үндэсний тэргүүлэгч компанийг бий болгон улс орны цаашдын хөгжлийн замыг түүчээлсэн он жилүүд үргэлжилж байна.

Эрдэнэс Цагаан Суварга ХХК

Нарийн Сухайтын уурхай

Хүрэн Толгой Коал Майнинг ХХК

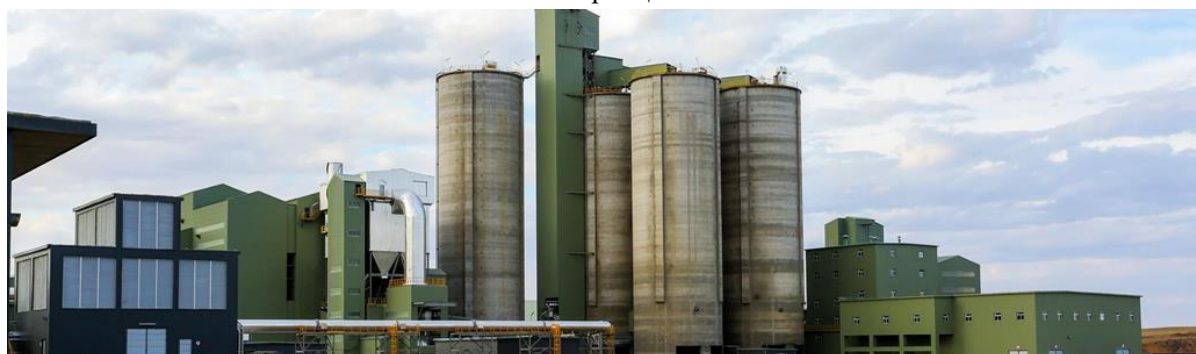
МАК Евро Венти

МАК Евро Виндоор

МАК Евро Цемент

МАК Евро Блок

Зураг 2. “Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн бусад төслүүд

1.1 КОМПАНИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БОДЛОГО

Бидний эрхэм зорилго: Компанийн үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлийн бүхий л үе шатанд байгаль орчинд үүсэж болох аливаа сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, нөлөөллийг хамгийн бага байлгах талаар анхааран ажиллах нь компанийн нийт ажиллагсдын нэн тэргүүний зорилт болно.

Бидний дээдлэх үнэт зүйлс: Компани ба түүний салбар нэгжүүд нь үйлдвэр, уурхайн төслийг боловсруулах шатнаас үйл ажиллагааныхаа бүх хүрээнд байгаль орчны асуудлыг байнга анхаарч Монгол улсын байгаль орчны хууль, дүрэм, журам болон олон улсын хэмжээнд мөрдөж буй уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбоотой гэрээ хэлэлцээрийг дагаж мөрдөнө. Эх орон, төрсөн нутаг, усаа хайрлан хамгаалах нь компанийн бүх ажилчид албан хаагчдын үнэт зүйл билээ.

1.2 НАРИЙН СУХАЙТЫН УУРХАЙН ТАНИЛЦУУЛГА

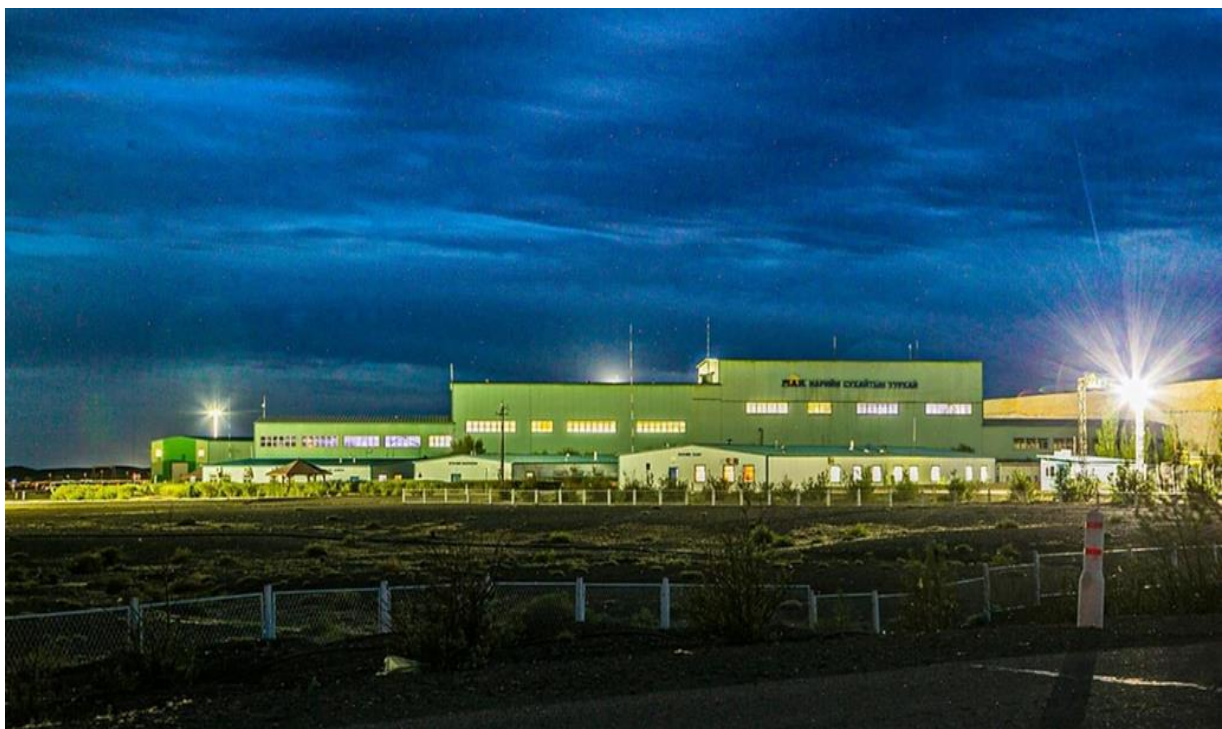
“Монголын Алт” (МАК) ХХК нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших Нарийн Сухайтын ордод 2007 оноос үйл ажиллагаагаа эхлүүлсэн. Тус уурхай нь ашиглалтад орсон цагаасаа хойш улс, орон нутгийн төсөвт 1.3 их наяд төгрөгийг төвлөрүүлээд байна. 2018 онд

Монгол улсад анх удаа гурван бүтээгдэхүүн гидроциклон бүхий дэвшилтэт технологийг ашиглан жилд нэг сая тонн нүүрс баяжуулах хүчин чадал бүхий үйлдвэр ашиглалтад оруулсан.

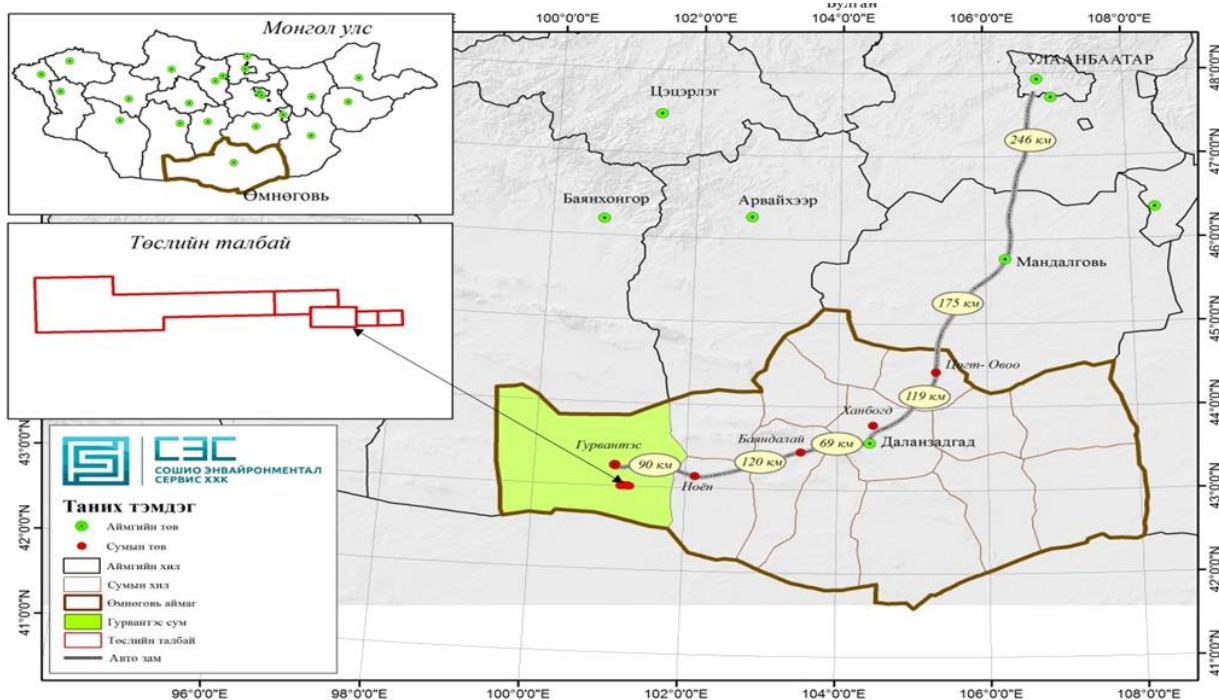

Зураг 3 Нүүрс олборлолт

“Монголын Алт” (МАК) ХХК нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутаг дэвсгэр дахь Нарийн Сухайтын уурхайн ажлыг эхлүүлснээс хойш 15 жилийн хугацаанд 37.3 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг дэд бүтэц, байгаль орчныг хамгаалах, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, орон нутгийн хөгжлийг дэмжих, соёлын өвийг хамгаалах зэрэг ажилд зарцуулаад байна.

Зураг 4. Нарийн Сухайтын уурхайн засвар үйлчилгээний төв

Зураг 5. Нарийн сухайтын уурхайн байршил

1.3 НАРИЙН СУХАЙТЫН УУРХАЙН НҮҮРСНИЙ ОРД

Нарийн сухайтын уурхай нь 2007 оны 12 дугаар сарын 11-нд анхны хөрс хуулалт хийж, 2008 оны 05 дугаар сарын 30-нд анхны нүүрс экспортыг хийсэн. Нийт 1162 га талбай бүхий 227А, 5458А, 6852А, 12225А, 12226А, тоот ашиглалтын 5 тусгай зөвшөөрөлтэй талбайнуудад олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж байна.

Ордын нөөцийг 11 км хүртэл сунасан 8 давхраанд (V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII гэсэн дугаартай), гадаргын 1530-1550 м-ийн үнэмлэхүй түвшнээс доош 937-1060 м үнэмлэхүй түвшин хүртэл 500-600 м-ийн гүнд А+В+С+F1 зэргээр бодсон бол үүнээс 300 м хүртэлх гүнд А+В+С зэргээр бодсон байна. Нөөц, баялгийг эдийн засгийн үр ашигтай, тодорхой нөхцөлд эдийн засгийн үр ашигтай хэмээн ангилж бодсон бөгөөд үүнээс А+В+С зэргээр эдийн засгийн үр ашигтай 496.7 сая.тн нүүрсний нөөцийг тодорхойлсон.

1.4 ДЭД БҮТЭЦ, ЗАМ ХАРИЛЦАА, ЭРЧИМ ХҮЧ

Дэд бүтэц: Гурвантэс сум нь манай орны хамгийн өмнөд захын сум бөгөөд хойд ба баруун талаараа Баянхонгор аймгийн Баянлиг, Баянговь, Шинэжинст сумуудтай, зүүн талаараа аймгийнхаа Сэврэй, Ноён сумуудтай, урд талаараа ӨМӨЗО-ны Эзнээ хошуутай тус тус хиллэдэг.

2007 онд Гурвантэс суманд Mobicom, 2008 онд Овоотын цэргийн ангид Skytel, 2009 онд “Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн уурхайн тосгонд Mobicom-ийн сүлжээ тавигдсанаар тус орон нутагт мэдээлэл, харилцаа холбооны сүлжээ сайжирсан.

Зам харилцаа: Шивээ хүрэн боомтоос уурхай хүртэл нүүрс тээврийг бетон замаар 2015.06.19-ний өдрөөс эхлэн тээвэрлэж эхэлсэн. Бетон зам ашиглалтад орсноор тоосжилт эрс буурсан, тээвэрлэлтийн цаг хугацаа хэмнэсэн, хог хаягдал шатах тослох материалын бохирдол харьцангуй багасах, замаас бусад талбайд хөрсний эвдрэл гэмтэл арилах, олон салаа зам үүсэхгүй байх зэрэг давуу талуудтай байна. Аймаг сумын төвүүдтэй ердийн шороон замаар холбогддог.

2010 оны 8 сард “Чинхуа-МАК-Нарийн сухайт” ХХК нь Монгол Улсын хилээс өөрийн уурхайн тосгон мөн “Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн уурхайн тосгон, тэдгээрийн хоорондын авто замыг хатуу хучилттай болгосон.

Эрчим хүч: Хилийн боомтыг дайруулан БНХАУ–ас 70 км урттай 35кВ–ийн өндөр хүчдэлийн шугамтай. Овоотын хилийн цэргийн 0166-р анги, Гурвантэс сум руу цахилгаан дамжуулах шугам татаж дэд станц барьснаар цахилгаан эрчим хүчний байнгын эх үүсвэртэй болсон.

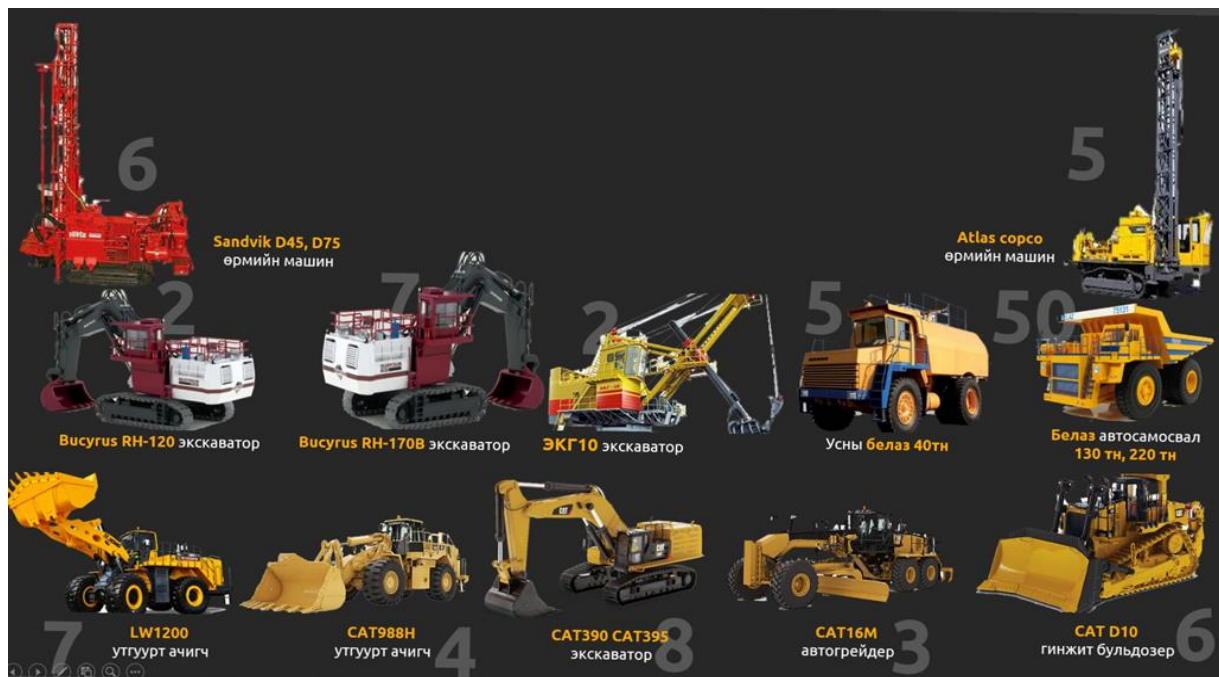
1.5 Уурхайн тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал

Нарийн сухайтын уурхай нь АНУ, Беларус, Герман, Япон, Хятад зэрэг улсуудад үйлдвэрлэгдсэн 10 төрлийн нийт 202 ширхэг техник хэрэгслүүдийг ашиглаж байна. 2023 онд уурхайн үйл ажиллагаанд ашигласан 118 ширхэг техник тоног төхөөрөмжийн жагсаалтыг (Хүснэгт 1)-д үзүүлэв.

Хүснэгт 1. Уурхайд ашиглагдах техник, тоног төхөөрөмж

№	Зориулалт	Техник, тоног төхөөрөмж	Хүчин чадал	2023 онд ашигласан техник
1	Нүүрс олборлолт	Экскаватор CAT 390	5.4-6 м3	4
2		Экскаватор CAT 395	6.5 м3	2
4		Экскаватор Hyundai 500	3.2 м3	3
5		Хово автосамосвал	60 тн	10
6	Хөрс хуулалт	Экскаватор ЭКГ-10 УНИ	10 м3	1
7		Экскаватор RH 170	20-22м3	3
8		Экскаватор RH 120	15 м3	2
9	Өрмийн машин	Сэндвик D75KS	250 мм	2
10		Сэндвик D45KS	229 мм	4
11		Atlas copco DML	229 мм	3
12	Утгуурт ачигч	CAT 988H	7,7 м3	2
13		CAT 988H	13 м3	2
14		LW 1200 XMG	8 м3	7
15	Овоолго зам талбайн техникүүд	CAT D10R	18 м3	6
16		CAT 834H	18 м3	2
17		CAT 844H	24 м3	1
18		Автогрейдер CAT 16M	221 кВт	3
19	Нүүрс олборлолт	БелАЗ 75131	130 тн	12
20		CAT-777	110 тн	7

21	Хөрс тээвэр	БелАЗ 75306	220 тн	38
23	Зам талбайн усалгаа	БелАЗ 76473	30 м3	4
Нийт				118

Зураг 6. Уулын ажлын техник тоног төхөөрөмжүүд

1.6 АЖИЛЛАХ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Нарийн сухайтын уурхайн 2023 оны бүтэц, орон тоо 1351 орон тоогоор батлагдсан болно. 2023 онд 1148 ажилтантайгаар үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд Өмнөговь аймгаас 219 ажилтан, үүний 125 ажилтан Гурвантэс сумаас тус тус ажиллаж байна. Нийт ажилтны 19%-ийг Өмнөговь аймгийн харьяатай иргэд бүрдүүлж байна.

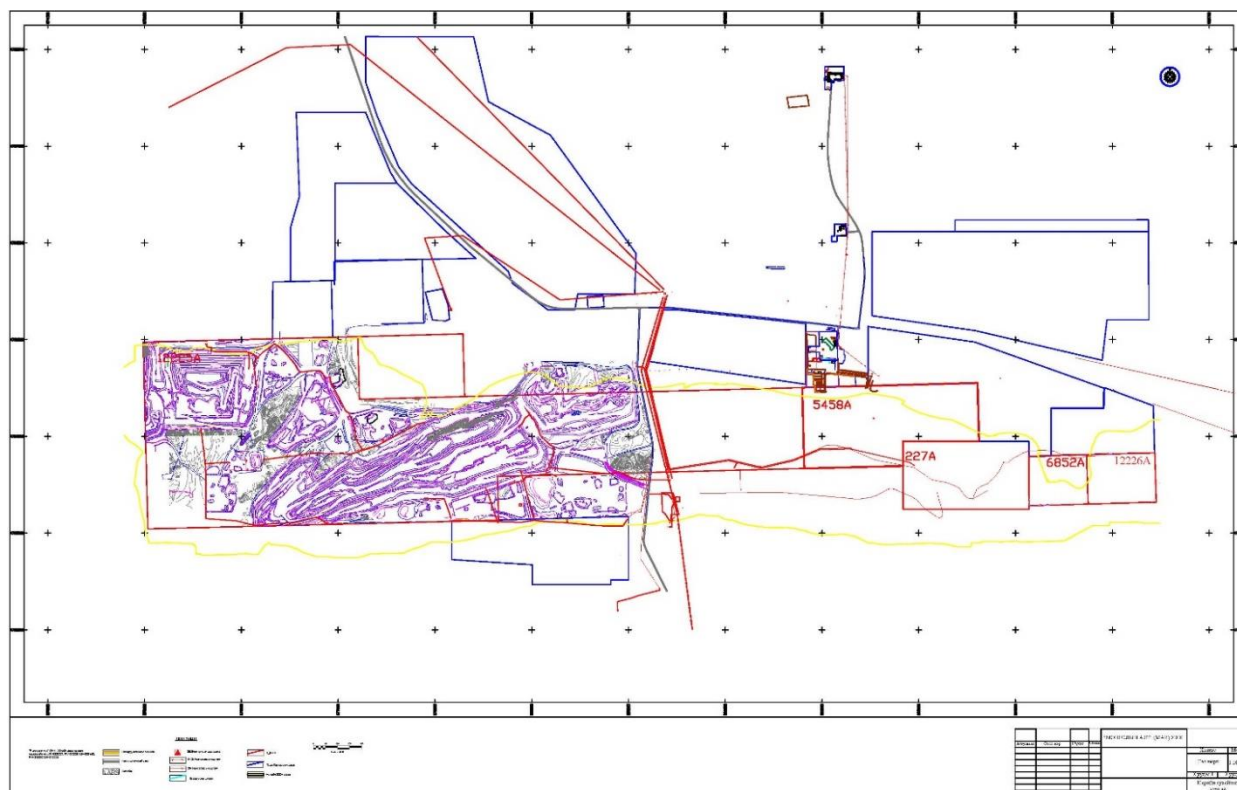
Зураг 7. Орон нутгаас ажиллаж байгаа ажилтны мэдээлэл

1.7 2023 оны уулын ажлын гүйцэтгэлийн товч танилцуулга

2023 онд 12225А лицензийн талбайд уулын ажлыг явуулсан. Уулын ажилд нийт 23 төрлийн 118 техник тоног төхөөрөмж 7/24 цагийн хувиараа ажиллаж нийт уулын ажлын биелэлт 97%-тай явж байна.

Хүснэгт 2. 2023 оны уулын ажлын гүйцэтгэл

№	Уулын ажлын үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2023 оны төлөвлөгөө гүйцэтгэлийн харьцуулалт		
			Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Биелэлт, %
1	Өрөмдлөг	т.метр	369,175	358,330	97%
2	Тэсэлгээ	м3	11,711,536	10,666,699	91%
3	Хөрс хуулалт	м3	11,942,166	11,635,924	97%
4	Нүүрс олборлолт	тн	4,009,334	3,684,223	92%
5	Нүүрс борлуулалт	тн	4,802,926	4,787,448	100%
6	Нийт уулын цул	м3	14,847,481	14,305,651	96%
Нийт уулын ажил		м3	16,538,849	16,058,157	97%

Зураг 8. 2023 оны ашиглалтын өнөөгийн байдал

БҮЛЭГ 2. НҮҮРС БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР

Нойтон баяжуулах үйлдвэр нь цагт 170 тонн, жилд 1 сая тонн тэжээлийн нүүрсийг боловсруулах хүчин чадалтай модуляр үйлдвэр юм. Баяжуулах үйлдвэрийн барилга байгууламж нь дараах үндсэн хэсгүүдтэй. Үүнд:

1. Нүүрс хүлээн авах бункер
2. Бутлан тээвэрлэх хэсэг
3. Баяжуулах төв корпус
4. Баяжмал, завсрын бүтээгдэхүүн, хаягдал тээвэрлэх хэсэг
5. Уурын зуух
6. Усан сан, насос станц
7. Химийн бодисын агуулах
8. Дэд станц
9. Оффис

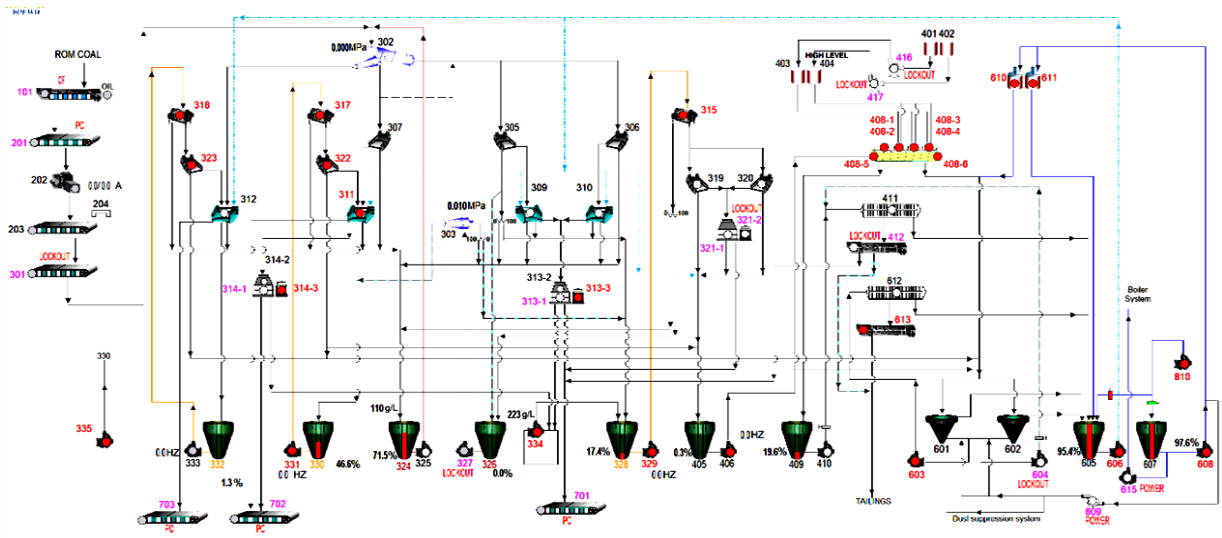

Зураг 9. Нүүрс нойтон баяжуулах үйлдвэр

2.1 ТЕХНОЛОГИЙН ПРОЦЕСС

Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн тэжээл нь дунджаар 25% хүртэлх үнслэгтэй 1 сая тонн тэжээлийн нүүрс байна.

Жилд 170 тонн.цаг хүчин чадлаар 6000 цаг ажиллаж 73.16%-ийн гарц бүхий нийт 731.6 мян.тонн 5.37%-ийн үнслэгтэй баяжмал үйлдвэрлэн борлуулдаг. 3.57%-ийн гарцтай 35.7 мян.тонн завсрын бүтээгдэхүүн болон 23.27%-ийн гарц бүхий 232.7 мян.тонн хаягдлыг зөвшөөрөл авсан овоолгын талбайд хадгална.

Зураг 10. Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн технологийн схем

Хүснэгт 3. Материалын баланс

Бүтээгдэхүүн	Гарц, %	Гарц, тн	Ash, %	Чийг, %	St, %
Баяжмал	73.16	124.37	5.37	8.16	0.73
Завсрын бүтээгдэхүүн	3.57	6.07	61.79	13.71	2.39
Баяжмал + Завсрын бүтээгдэхүүн	76.73	130.45	8.0	8.43	0.8
Том хаягдал	21.77	37.0	83.73	14.22	1.81
Нунтаг хаягдал	1.50	2.55	5.37	24.0	2.35
Тэжээл	100.0	170.0	25.0	4.0	1.05

2.2 НҮҮРС БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭРИЙН УСАН ХАНГАМЖ, УС ЗАРЦУУЛАЛТ

Үйлдвэр жилд бүрэн хүчин чадлаар ажиллах үед технологийн процесст хамгийн ихдээ жилд $\approx 100,000$ м³ (4-5 л/сек) ус ашиглана. Дээрх хэмжээний усыг ил уурхайн шүүрлийн болон үерийн усаар 10-15 жил хангах бүрэн боломжтой. Зүүн уурхайд 2 хэсэг газарт тогтсон 1.5 км зайнаас усыг 110 мм бүхий хоолойгоор татаж үйлдвэрийн хойд хэсэгт байрлах 3000 м³ багтаамжтай (7 хоног) ил усан санд усыг хуримтлуулж үйлдвэрт ашиглана.

Хүснэгт 4. Уурхайн үерийн усны хэмжээ

Усны байршил	Эзлэхүүн, м ³
Баруун уурхай	430,581
Зүүн уурхай	1,972,459
Нийт уурхайд	2,403,040

Зураг 11. Ил уурхайн үерийн ус болон усан сан

Жилийн 1 сая тонны хүчин чадалтай нүүрс баяжуулах үйлдвэрт дараах хэмжээний усыг ашиглана.

Үүнд:

- Үйлдвэрт шинээр нэмэх усны хэмжээ: 288 м³/өдөр (14-18 м³/цаг, 4-5 л/сек) 0.35 МПа
- 1 тонн түүхий нүүрс баяжуулахад ашиглах усны хэмжээ: < 0.1 м³/тн
- Үйлдвэр дотор нийт эргэлдэх усны хэмжээ: < 600 м³
- 1 цагт үйлдвэрт шинээр нэмэх усны хэмжээ: 14-18 м³/цаг
- 1 цагт үйлдвэрээс алдагдах усны алдагдал: $18 / 600 = 3\%$ баяжмалд чийг болж алдагдаж байгаа
- Үйлдвэрийн процесст нийт усны 97%-ийг эргүүлж ашиглана.

Баяжуулах үйлдвэрийн баяжмалын болон хаягдлын даралтат шүүлтүүрүүдийн шүүгдэж, хаягдлын өтгөрүүлэгчийн халианууд нийлээд эргэлтийн усыг бүрдүүлэх бөгөөд эргэлтийн усны зумф болон насосоор дамжин процессын хэрэгцээт газруудад түгээгдэнэ.

Баяжуулалтын бүтээгдэхүүнүүдтэй хам чийгшил байдлаар алдагдаж буй уснууд, мөн механикаар хаягдаж буй усыг гаднаас ирж буй цэвэр усаар сэлбэнэ.

2.3 НҮҮРС ХУУРАЙ БАЯЖУУЛАХ ҮЙЛДВЭР FGX

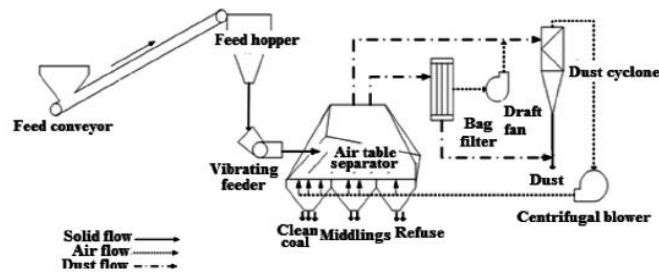
Нүүрсийг хуурай аргаар баяжуулах FGX-12 болон FGX-24A маркийн үйлдвэрийг ашиглалтад оруулснаар жилд 2 сая.тн нүүрсийг боловсруулан, борлуулах боломж бүрдсэн.

Хуурай баяжуулах үйлдвэр нь дараах үндсэн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

- Түүхий нүүрс хүлээн авах бункер
- Ангилан бутлах хэсэг
- Үндсэн баяжуулах хэсэг
- Тээвэрлэх конвейрууд
- Удирдлагын байр

2.4 ТЕХНОЛОГИЙН ПРОЦЕСС

FGX хуурай баяжуулах үйлдвэрүүд нь 1 цагт 300 тонн, жилд 2 сая тонн гэжээлийн нүүрсийг баяжуулах хүчин чадалтай.

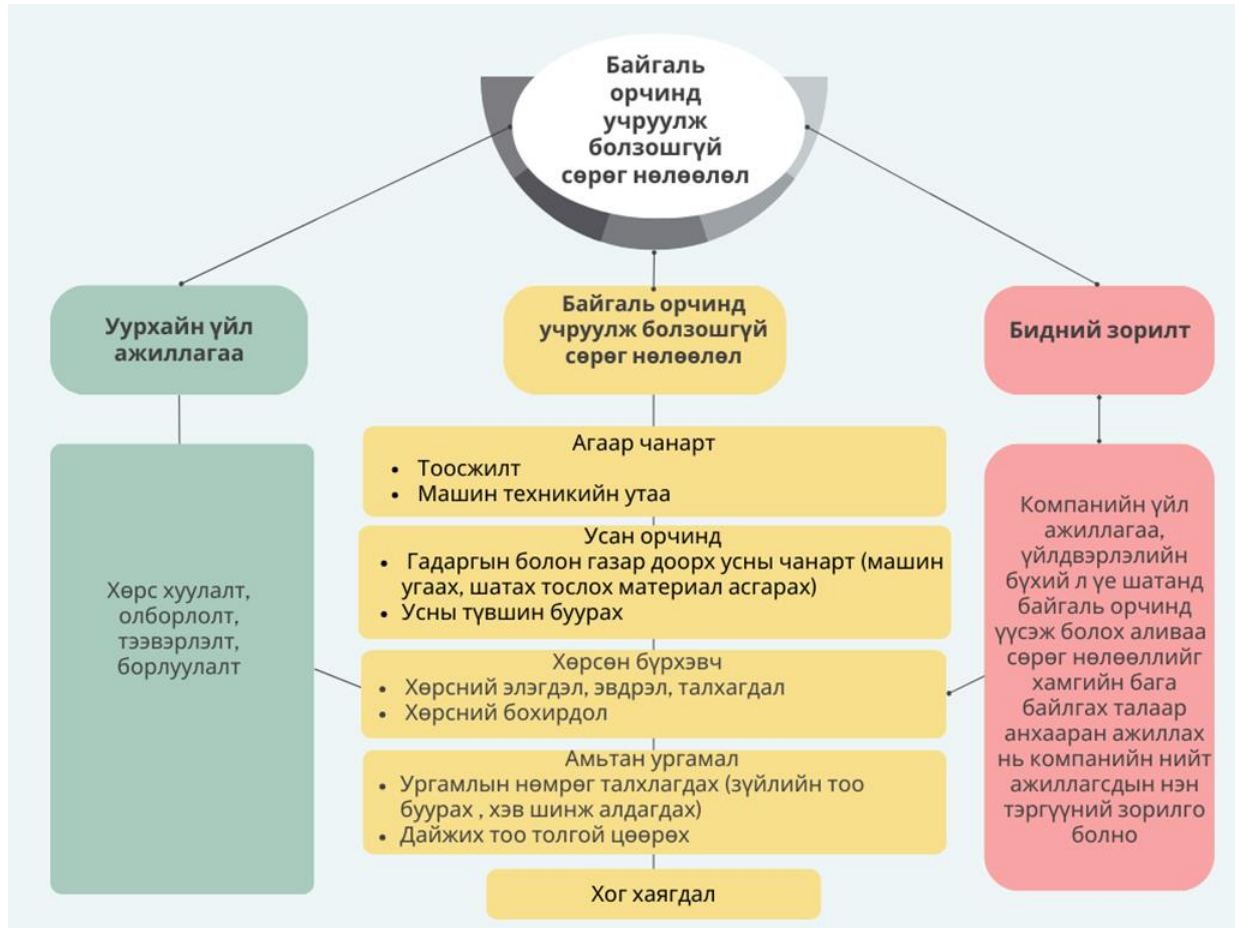
Зураг 12. Тоног төхөөрөмж холболтын схем

Хүснэгт 5. Материалын баланс

Бүтээгдэхүүн	Гарц, %	Гарц, тн	Үнслэг (%)	Чийг (%)	Илчлэг (ккал/кг)
Баяжмал	73,6	243	16,1	4,1	6301
Завсар	9,7	32	36,9	3,8	4572
Хаягдал	16,7	55	81,6	2,3	-
Тэжээл	100	330	29,1	3,8	5081

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Уурхайн уулын ажлын хүрээнд хийгдэж байгаа өрөмдлөг тэсэлгээ, олборлолт, тээвэрлэлт зэрэг үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд учруулж болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг доорх бүдүүвч зурагт үзүүлэв.

Зураг 13. Байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг харуулсан бүдүүвч зураг

3.1 АГААРЫН ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ

Уурхайн байрлаж буй хэсэг нь бүс нутгийн онцлогийн хувьд говийн халуун, хуурай уур амьсгалтай, салхи шуурга ихтэй бүс бөгөөд ургамлын бүрхэвч тачир сийрэг, нимгэн давхаргатай хөрс тул тоосжилт ихээр үүсгээрэй онцлогтой.

Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөллийг 3 ангилав.

1. Тоосны тархалт
2. Нүүрс олборлолтоос үүсэх агаар бохирдуулагч хийн агууламж, тооцоолол
3. Дизель түлшнээс ялгарах хорт хийн агууламж, тооцоолол

Уурхайн бүсэд хөрс хуулалт, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, хөрсний овоолго үүсгэх зэргээс үүдэн тоосжилтын асуудал үүснэ. Хуурай салхитай үед газрын гадаргаас тоос шороо агаарт дэгдэж салхины зонхилох чиглэлийн дагуу тархдаг. Тоосжилтын тархалтыг дараах хэсгүүдэд ангилан гүйцэтгэсэн болно.

1. Ил уурхайн олборлолтоос үүсэх тоосжилт

- a. TSP тоос
- b. PM10 тоос
- 2. Хөрсний овоолгоос үүсэх тоосжилт
 - a. TSP тоос
 - b. PM10 тоос
- 3. Технологийн замаас үүсэх тоосжилт
 - a. TSP тоос
 - b. PM10 тоос

Хүснэгт 6. Нүүрсний ил уурхайгаас үүсэх тоосонцрын хаягдал

Тоосжилтын эх үүсвэр	TSP тоосны ялгарлын фактор	PM10 тоосны ялгарлын фактор	Материал	Ялгарлын факторын үнэлгээ
Автосамосвалаар хаягдал буулгах	0.012 кг/тн	0.0043 кг/тн	Хаягдал чулуулаг	Е
Экскватороор хөрс ачих	0.025 кг/тн	0.012 кг/тн	Хаягдал чулуулаг	Е
Экскватороор нүүрс ачих	0.029 кг/тн	0.014 кг/тн	Нүүрс	С

Нөлөөллийн шинж чанар, эх үүсвэр, хэмжээ, эрчим: Хөрс хуулалт, хөрсний догол, мөргөцөг гаргах, мөн олборлолт хийх зэрэг ажлууд хийх явцад агаарт үүсэх их хэмжээний тоос, салхи, шуургаар дамжин тархалт явагдана. Говийн нөхцөлд салхины хурдны давтагдал их байдаг нь ордын үйл ажиллагааны нөлөөгөөр газрын хөрснөөс суларсан шороо хийсэж агаар бохирдуулах нь их байж болзошгүй юм.

Нөлөөлөлд өртөх зүйлс, тархалт, хамрах хүрээ: Уулын ажлын үед болон нүүрс тээвэрлэлтийн үед уурхайн орчимд их хэмжээний тоос, тоосонцор үүсэх бөгөөд энэ нь агаар орчинд төдийгүй уурхайн орчмын биологийн төрөл зүйл, уурхайн ажилчид болон ойр амьдрах хүмүүсийн эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

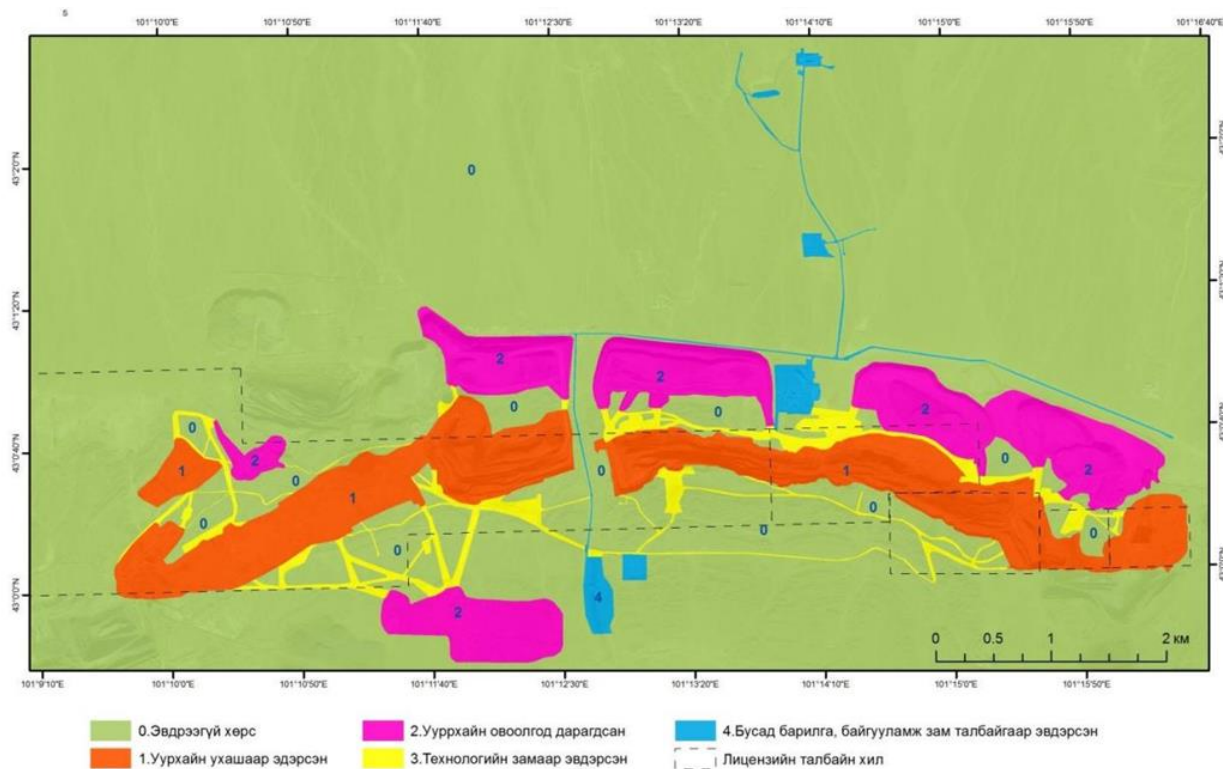
Үргэлжлэх хугацаа: Агаар мандлын бохирдол нь хүний эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчинд маш түргэн, үгүй бол маш удаан, эсвэл хүний бие махбодын тогтолцоог аажмаар удаан гэмтээх зэрэг янз бүрээр нөлөөлнө.

3.2 ХӨРСНИЙ ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ НӨЛӨӨЛӨЛ

Нарийн Сухайтын уурхай орчмын хөрс нь шим тэжээлийн түшингээр тааруу, ялмагийн агууламж бага 0.24-2.96%, элсэнцэр, элсэрхэг хөнгөн механик бүрэлдэхүүнтэй учир элэгдэл эвдрэлд орохдоо амархан хөрс юм.

Нөлөөллийн шинж чанар, эх үүсвэр, хэмжээ, эрчим: Уулын малталт, олборлолтын ажлын талбайг бэлтгэх, зам шинээр гаргах зэрэг хөрсний өнгөн хуулалт хийх, газар шорооны ажлыг эхлүүлэх үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хөрс эвдэрч элэгдэлд орно. Уурхайд ашиглагдаж байгаа хүнд машин механизмын хөдөлгөөн, түрэлтээр орчны хөрсний үе давхаргууд гэмтэж, бороо хур ихтэй үед хөрсөн дээр хонхор үүсэж, хөрс эвдрэх магадлалтай.

Олборлолтын үеийн хөрсний эвдрэлээс шалтгаалан шороон шуурга болох нь олшрох, тоосжилт нэмэгдэх, цөлжилтийг эрчимжүүлэх шалтгаан болж болзошгүй.

Зураг 14. Уурхай орчмын хөрсний эвдрэлийн төлөв байдал

Нөлөөлөлд өртөх зүйлс, тархалт, хамрах хүрээ: Уурхайн үйл ажиллагаа тухайлбал тэсэлгээ, нүүрс тээвэр зэргээс болоод уурхай орчмын газар болон машин замын ойролцоо газруудад хөрсний элэгдэл үүсэж, ургамлын нөмрөгийн зүйлийн бүрдэл буурах, амьтад дайжих зэрэг нөлөөллүүд гарч болзошгүй.

Мөн хөрсөнд шатах тослох материалын асгаралтаас үүдээд хөрс өөрийгөө цэвэршүүлэх, сэргээх чадвар алдагдах эрсдэлтэй.

Үргэлжлэх хугацаа: Хөрсний элэгдэл эвдрэл нь удаан хугацаагаар үргэлжилнэ. Хөрсний өөрийгөө нөхөн төлжүүлэх чадвар харьцангуй удаан байдаг.

3.3 Усны найрлаг, чанарт үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл

Усны эх үүсвэр болох худгийн ойр орчимд гүний усыг бохирдуулах үйл ажиллагаа явуулах, урсгалын эхэнд ус бохирдуулах үйл ажиллагаа явуулах (машин угаах, үйлдвэрийн болон ахуйн хог хаягдал хаях), шатах тослох материал хөрсөнд асгарах зэрэг нь хөрсний сул ус болон хур тунадсаар дамжиж ундны ус цаашлаад гүний усыг бохирдуулна.

Нөлөөлөлд өртөх зүйлс, тархалт, хамрах хүрээ: Гүний худаг болон гадаргын усаар ундаалдаг хүн, мал амьтан, ургамал. Химийн хорт бодисууд усан сангийн ёроолд тунах үед эсвэл давхаргад нэвчих үед чулуулгийн хэсгүүдээр исэлдэн ангижрах, тунадасжих гэх мэт процесс явагддаг тул ус өөрөө бүрэн цэвэршиж чаддаггүй. Гүний усанд химийн хорт бодисууд нэвчимтгий чанартай хөрсөнд 10 км ба түүнээс цааш тархаж болно.

Үргэлжлэх хугацаа: Хөрсөнд нэвчсэн хорт бодис нь гүний усанд уусаж удаан хугацаагаар хадгалагдана.

3.4 УРГАМАЛ, АМЬТНЫ АЙМАГТ ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГУЙ НӨЛӨӨЛӨЛ

Хөрс хуулалт болон тэсэлгээ, нүүрс тээврийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хөрсөн бүрхэвч элэгдэлд орж ургамлын нөмрөг, тэжээллэг ашигт ургамлын зүйл буурах аажмаар алга болох эрсдэлтэй.

Нүүрс тээвэр болон тэсэлгээний үед их хэмжээгээр тоосонцор агаарт дэгдэх үед нарны цацрагийн шууд тусгалыг хаах түүний нөлөөгөөр ургамлын ургалт багасаж, анхдагч бүтээгдэхүүний бүтээмж буурах магадлалтай. Буурсан тохиолдолд идэш тэжээлийн гинжин хэлхээнд өөрчлөлт орох, амьтад идэш тэжээлээ даган нүүдэллэх тухайн нутгаас дайжих, хэрвээ идэш тэжээлээр дамжин хүнд металл болон химийн хорт нэгдлүүд амьтны биед орсон тохиолдолд тэдгээрийн гений санд өөрчлөлт орох гэх мэт эрсдэл гарч болзошгүй юм.

3.5 ХОГ ХАЯГДЛЫН НӨЛӨӨЛӨЛ

Хатуу хог хаягдал:

- Үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын ихэнх хэсгийг хөрс хуулалтаас үүсэх сул шороон том хайрга, чулуун овоолго үүсгэж ихээхэн талбайг эзэлдэг.
- Харин ахуйн хог хаягдлын эх үүсвэр нь ажилчдын хотхон уурхайн захиргаа, зоогийн газар бөгөөд тэдгээрээс ихэвчлэн цаас, хуванцар сав, шил лаазны хаягдал гардаг.
- Засвар үйлчилгээний хэсгээс техникүүдийн сэлбэгийн хаягдал, шатах тослох материал асарч даавуу, шатах тослох материалын сав, түүний бөглөө жийрэг хөнгөн цагаан зэрэг хаягдал гарах бөгөөд эдгээрийн заримыг нь эргүүлэн ашиглаж байна. Гэвч эдгээрийг хурааж удаан хугацаанд хадгалах нь орчны болон агаарын бохирдлыг үүсгэх магадлалтай.

Шингэн хог хаягдал:

- Уурхайн шингэн хог хаягдлын гол хэсгийг ахуйн хэрэглээнээс гарах бохир ус, зоогийн газрын хоолны хаягдал бүрдүүлнэ.
- Хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас түлш түгээх болон, техникийн тосолгоо үйлчилгээ хийх явцад шатах тослох материал хөрсөн дээр хаягдаж бохирдол үүсгэж болно.

Хийн хаягдал:

- Уурхайн хийн хаягдал нь шатахуун буулгах, машин цэнэглэх үед болон орчны температурын нөлөөгөөр хүний буруутай үйл ажиллагаанаас болж автомашины шатахууны сав, агуулах савнаас хальж асарсан болон агуулах савны орчимд газрын гадарга дээр дуссан, асарсан түлшний ууршилтаас үүсэх хий зэрэг болно.
- Уурхай орчимд хүнд болон хөнгөн даацын автомашин, механизмуудын утаа нь мөн хийн хаягдлын гол эх үүсвэр болно.

БҮЛЭГ 4. 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ

Зорилго:

Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд тусгасан төлөвлөгөөт ажлуудыг авч хэрэгжүүлэн нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах аар боловсруулан, тусгагдсан үүрэг даалгавруудыг биелүүлэх юм.

Дээрх зорилгыг биелүүлэхийн тулд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажиллаа. Үүнд:

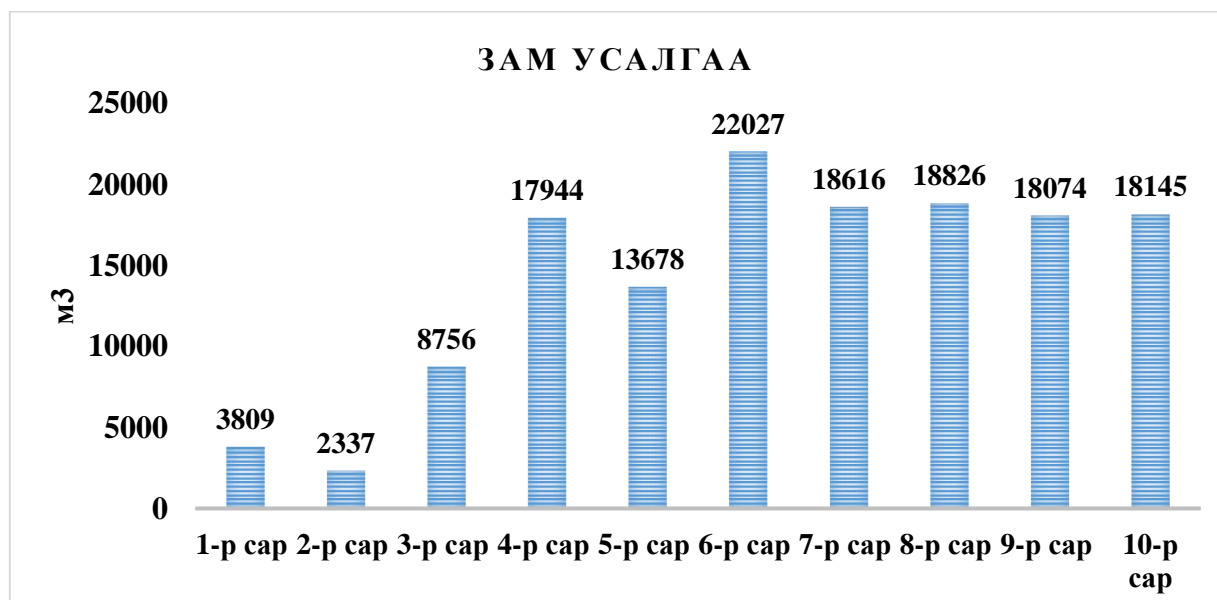
- Байгаль орчны хяналтыг сайжруулах, сөрөг нөлөөллийг цаг алдалгүй илрүүлж, арилгах арга хэмжээг богино хугацаанд зохион байгуулах;
- Байгаль орчны чиглэлээр орон нутагтай хамтран ажиллах хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх, өргөжүүлэх;
- Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний дунд хугацааны төлөвлөгөө боловсруулах
- Мод үржүүлгийн талбайн ашиглалтыг сайжруулах төлөвлөгөөг гаргаж тарьц суулгацыг нөөцийг бүрдүүлэн Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарьж төрийн захиргааны төв байгууллагатай уялдаа холбоотой хамтран ажиллах.

БҮЛЭГ 5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

5.1 АГААРЫН ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛӨХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ

5.1.1 Зам талбайг услах, тоосжилт дарах

Уурхайн сул хөрс, шороо салхинд хийсэхээс сэргийлэх, тоосны тархалтыг хязгаарлах зорилгоор үйл ажиллагаа явагдаж байгаа уурхай болон дотоод зам талбайн усалгааг тогтмол хийж гүйцэтгэн ажиллаж байна. 2023 оны 01 дугаар сараас эхлэн уурхайн хөрс тээвэр, нүүрс олборлолт, борлуулалт хэвийн ажиллаж эхэлсэн. Зам талбайн тоосжилт дарах зорилгоор нийт 10 дугаар сарын байдлаар 142,212 м³ усыг эргүүлэн ашигласан байна. Хамгийн их ус зарцуулалтай үе 06 сар байсан бөгөөд цаг агаар халуун, салхи шуурга их байсантай холбоотойгоор усалгааг нэмэгдүүлж байсан. 10 дугаар сарын хувьд хүйтэрч, салхи шуурга багатай байсан учир усалгааг багасгаж ажилласан.

Зураг 15. Зам талбайн тоосжилт дарахад ашигласан усны хэмжээ, сараар

Хүснэгт 7. Зам усалгааны машины усны хэмжээ болон рейсийн тоо

Он/сар	Техник	Payload Tonnes	Рейс
Jan-2023	Total	3,809.0	157.0
Feb-2023	Total	2,337.0	391.0
Mar-2023	Total	8,756.0	570.0
Apr-2023	Total	17,944.0	600.0
May-2023	Total	13,678.0	550.0
Jun-2023	Total	22,027.0	949.0
Jul-2023	Total	18,616.0	813.0
Aug-2023	Total	18,826.0	894.0
Sep-2023	Total	18,074.0	498.0
Oct-2023	Total	18,145.0	647.0
Grand Total		142,212.0	6,067.0

Зураг 16. Уурхайн карьер болон зам талбайн тоосжилт дарах усалгаа

Технологийн замын усалгааг сайжруулах зорилгоор 1259 м уртай хөрс тээврийн замд 25 м радиуст усалгаа хийх хүчин чадалтай бороожуулагч системийг дулааны улиралд ашиглаж байна.

Зураг 17. Зам усалгааны бороожуулагч систем

5.1.2 Зам талбайн тэмдэг тэмдэглэлээ нэмэгдүүлэх, хурдны хязгаарыг мөрдүүлэх

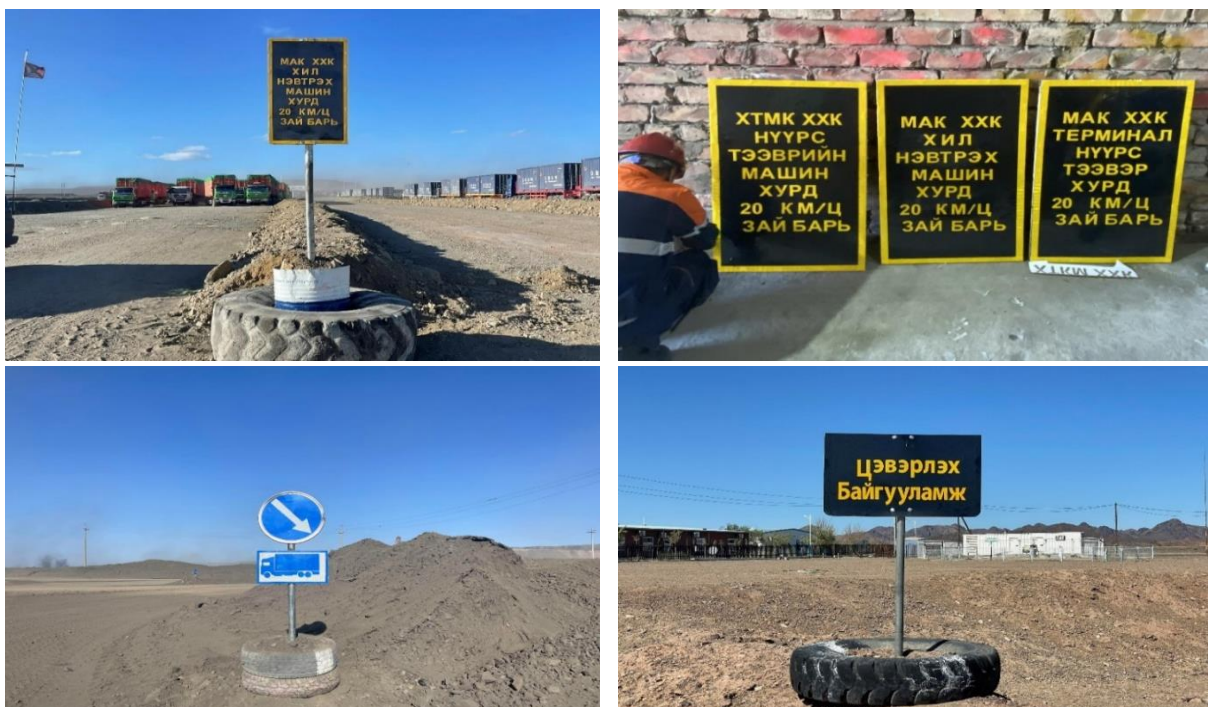
Уурхайн дотоод тээврийн зам дээр МУ-н замын хөдөлгөөний дүрэм болон уурхайн замын хөдөлгөөний журмыг дагаж мөрдөн хурдны хязгаар тогтоон нийт 40 ширхэг тэмдэг байрлуулан ажилласан.

Зураг 18. Уурхайн бүсэд тээврийн хэрэгсэл жолоодох, түр үнэмлэх ашиглах журам

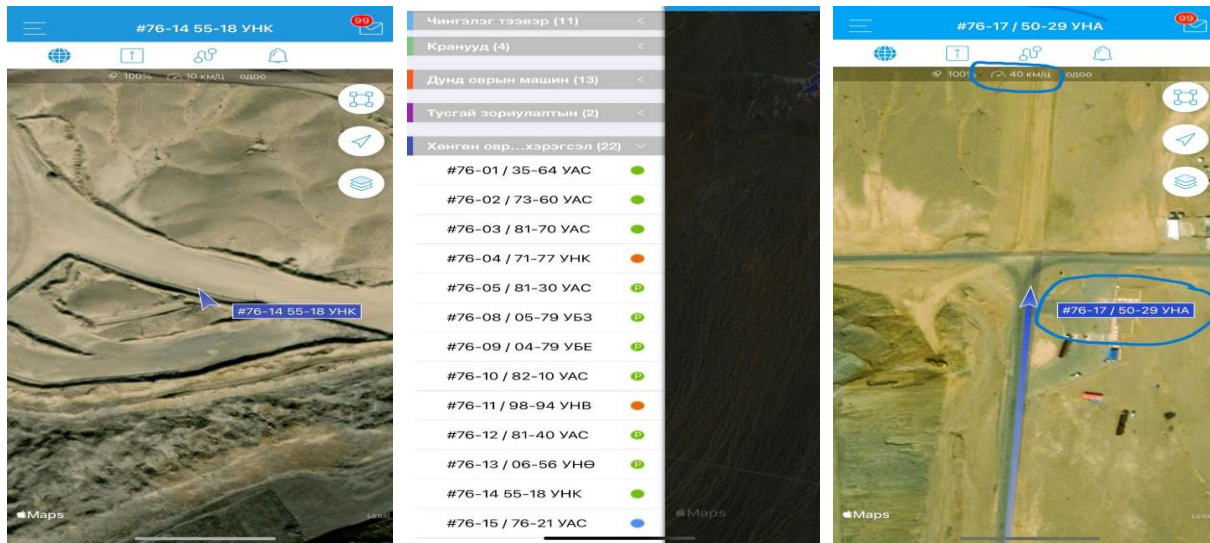
Хүснэгт 8. Уурхайн орчинд мөрдөж байгаа хурдны хязгаар

Д/д	Замын нэр	Хурд /км, цаг/	
1	Овоолгын зам	40	
2	Гадаргуугийн зам	60	
3	Траншейн зам	40	
4	Мөргөцгийн зам	Нүүрсний зам	30
		Хөрсний зам	40
5	Хатуу хучилттай зам	Хотхон - ЗҮТ	60
		Гаалийн хяналтын талбай – Шивээ хүрэн боомт	80

Зураг 19. Замын тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулж байгаа байдал

Мөн 2023 оноос үйлчилгээний машинуудын хурдны хязгаарыг хянах зорилгоор “Гайхам” ХХК-р GPS суурилуулан хяналт тавьж ажиллаж байна.

Зураг 20. Гайхам системийн хяналтын зураг

Гайхам ХХК-ийн ИТА-д 2023 оны 4-р сарын 4-өөс 7-ны хооронд жагсаалт / дахь тээврийн хэрэгслүүдэд GPS төхөөрөмж, түлш хэмжигч суурилуулж хүлээлцсэн тайлан

4/7/2023

№	Утсын дугаар	Паркийн дугаар	Зориулалт	GPS төхөрөмж / FMC125	Түлш хэмжигч RCS-ESH4 770мм-тэй	Түлш хэмжигч RCS-ES14 1000мм-тэй	Түлш хэмжигч RCS-1/SH4 1200 мм-тэй	Түлш хэмжигчтэй эсэх
1	04-79 УББ	LANE: 79 N609	Суудал					
2	05-79 УБЗ	LANE: 79 N608	Суудал					
3	06-56 УНӨ	LANE: 76 N613	Суудал					
4	11-38 УБГ	Terra xl 006	Суудал					
5	11-63 УНӨ	LANE: 76	Суудал					
6	17-66 УНР	North benz №114-01	Тосолгоо, үйлчилгээ		1			түлшний мэдэгчтэй
7	23-89 ӨМӨ	HYUNDAI aero city	Хүн тээвэр					
8	32-17ӨМЭ	Sinotr ack howo 290 №114-01	Тосолгоо, үйлчилгээ		1			түлшний мэдэгчтэй
9	34-23ӨМЭ	Sinotr ack howo 290 №117	Авто чирэгч		1			түлшний мэдэгчтэй
10	35-12ӨМЭ	Sinotr ack howo 290 №120	Бохир соруулалт машин		1			түлшний мэдэгчтэй
11	49-30 УНХ	Nissan: detiel №110	Түлш тээвэр		1			түлшний мэдэгчтэй
12	50-29 УНА	LANE: 79 №17	Суудал					
13	53-81 УНД	Zoomlion	Кран		1			түлшний мэдэгчтэй
14	54-01 ӨМЭ	SINO TRUCK / Тусгай тээвэр / 371	Галын машин					
15	55-00 УНЗ	LANE: 79 N606	Хагас авчмаа					
16	60-63 ӨМӨ	LANE: 78 /103/	Эмнэлэг		1			түлшний мэдэгчтэй
17	63-68 ӨМӨ	Nissan: detiel №112	Түлш тээвэр		1			түлшний мэдэгчтэй
18	66-27 УБЧ	LANE: 78 Харуул	Суудал		1			түлшний мэдэгчтэй
19	68-46УНМ	Sinotr ack howo 290 №118	Өрөөний усны машин		1			түлшний мэдэгчтэй
20	71-77 УББ	LANE: 76 N604	Суудал					
21	76-21 УАС	LANE: 76 №15	Хагас авчмаа					
22	78-74 УНМ	LANE: 76	Суудал					
23	80-53 УНР	LANE: 79 №16	Хагас авчмаа					
24	81-40 УАС	LANE: 79 №12	Хагас авчмаа					
25	82-10 УАС	LANE: 79 №10	Хагас авчмаа					
26	82-30 УАС	LANE: 79 N605	Хагас авчмаа					
27	89-47 ЕУН	nissan diesel	Түлш тээвэр		1			түлшний мэдэгчтэй
28	98-94 УНБ	LANE: 78 №11	Суудал		1			түлшний мэдэгчтэй
29	62-62 ӨМӨ	LIEBHERR LTM-1100	Явгч			1		түлшний мэдэгчтэй
30		LIEBHERR LTM-1100	Кран				1	түлшний мэдэгчтэй
31	86-21 УАМ	HYUNDAIHD330 №116-02	Кран		1			түлшний мэдэгчтэй
32	09-24 УР	XCS4131K	Чингэлэг ашигч		1			түлшний мэдэгчтэй
33	35-64 УАС	LANE: 78 N601	Суудал		1			түлшний мэдэгчтэй
34	54-71 ӨМА	Sinotr ack howo 371 №119	Хөг хаягдал зөөвөрлөх машин		1			түлшний мэдэгчтэй
35	73-60 УАС	LANE: 78 N602	Суудал		1			түлшний мэдэгчтэй
36	77-26 ӨМӨ	HYUNDAIHD250 №116-01	Кран		1			түлшний мэдэгчтэй
37	81-70 УАС	LANE: 78 N603	Суудал		1			түлшний мэдэгчтэй
Нийт гоо				37	19	1	1	

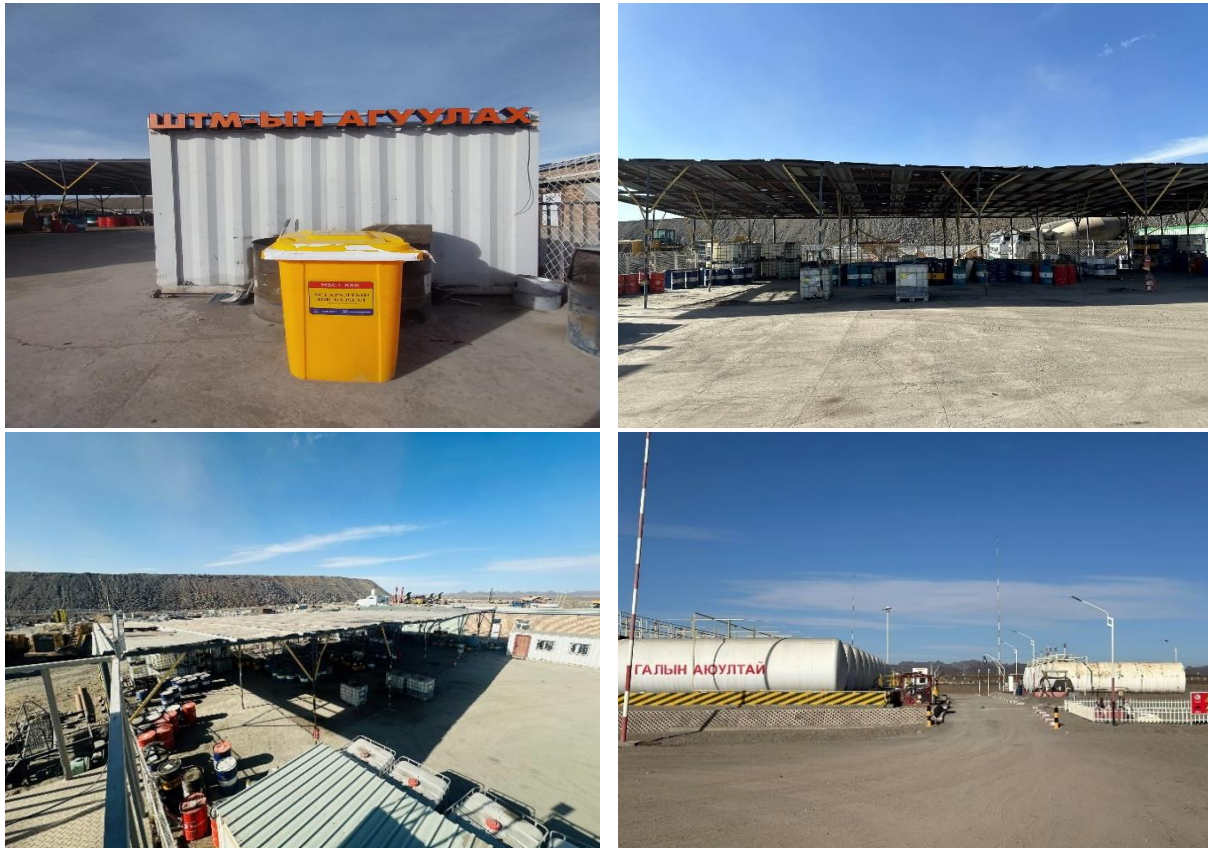
Ажил хүлээсэн

Гайхам ХХК-ийн ИТА-д
 Хувьцааны менежер Д.Батбаяр
 Төсвийч Г.Анхбаяр
 Төсвийч Т.Уугаабаатар
 Д.эрх суурилуулалттай холбоотой дэлгэрэнгүй ахуйг хансарсан.

МАК Нарийн сухайт уурхай
 Ерөнхий захирал Е.Содойвоо
 Нэгдсэн б.д.г.ч Г.Энхтөгсөлдөр
 Ашиглалт-аг инженер Р.Уугаабаяр

Зураг 21. Гайхам системийг хүлээн авсан акт

шалгалтыг долоо хоногт 2 удаа тогтмол хийж, зөрчил гарсан үед хариуцсан хэсэг нэгжид албан шаардлага хүргүүлэн арга хэмжээ авч ажилласан.

Зураг 23. Уурхайн ШТС, тосны агуулах

Хүснэгт 9. Ажлын байрны үзлэг шалгалт зөрчил

№	Хэсэг нэгжүүд	Гарсан зөрчлийн тоо	Зөрчлийг арилгасан тоо	Сайжруулалт хийж байгаа ажил
1	Засвар үйлчилгээний хэсэг	210	210	1. Зориулалтын газар үйлчилгээ хийлгэх 2. Зогсож байгаа техникүүдээс тос гоожихгүй байлгах арга хэмжээ авах 3. Засварын мастер, инженерүүд хяналтыг сайжруулах, бүртгэх
2	Уулын хэсэг	7	7	Зогсож байгаа техникүүдээс тос гоожихгүй байлгах арга хэмжээ авах.
3	Аж ахуйн хэсэг	14	14	-
4	Санхүүгийн хэсэг	3	3	Шинэ тос, масло-ын хадгалалт, тээвэрлэлтэд хяналт тавих
5	Баяжуулах үйлдвэрийн хэсэг	3	3	-
6	Цахилгааны хэсэг	2	2	-
Бүгд		239	239	-

МАК
МОНГОЛЫН АЛТ ХХК

Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, байгаль орчны хэсэг

Эхлэх хугацаа: 2023/10/24	Дуусах хугацаа: 2023/10/25	Түргэлжлэх хоног: 1 хоног
Албан даалгавар өгсөн: ХАБЗА-ын инженер Т.Амаргүвшин	Ахуйн байрны үзлэг хийсэн: БО-ны мэргэжилтэн Б.Тэнгис	
Гарын үсэг: <i>T. Amargushin</i>	Гарын үсэг: <i>B. Tengis</i>	
Танилцсан: Уурхайн дарга А.Цолмонбалар	Гарын үсэг:	
Танилцсан: Орлогч дарга П.Зоригтоо	Гарын үсэг:	
Танилцсан: Уурхайн дарга А.Цолмонбалар	Гарын үсэг:	
Албан даалгавар лутган авч арилтаг албан тушаалтан, Аллах механик: С.Өлзийбат		
Гарын үсэг: <i>S. Oltzibat</i>		

Үзлэг шалгалт хийх хуваарь

Албан шаардлага хүргүүлсэн байдал

Засвар үйлчилгээний хэсгийн үл тохирол арилгасан тайлан

Байршил: ЗҮТ угсралтын талбай

1. Хаягдал шоошиг болон бусад хог хаягдлыг ангилан ялгаж хогийн цэгт хаях
2. Тостой хөрсийг хусаж авах, хуссан талбайд шороо асгаж тэгшлэх
3. Угсралтын талбайн эмх цэгцгийг хангах

Зураг 24. Үзлэг шалгалт хийх төлөвлөгөө болон албан даалгавар өгсөн байдал хариу ирүүлсэн талаар

5.2 ХӨРСНИЙ ЧАНАРТ НӨЛӨӨЛЖ БОЛЗОШГУЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ

5.2.1 Хяналтгүйгээр газар хөндөхөөс сэргийлж аливаа газар хөндөх үйл ажиллагааг эхлүүлэхийн өмнө Газар хөндөх зөвшөөрөл авах, олгох, бүртгэл хөтлөх

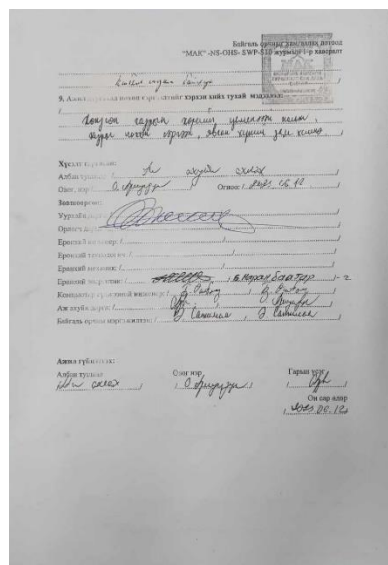
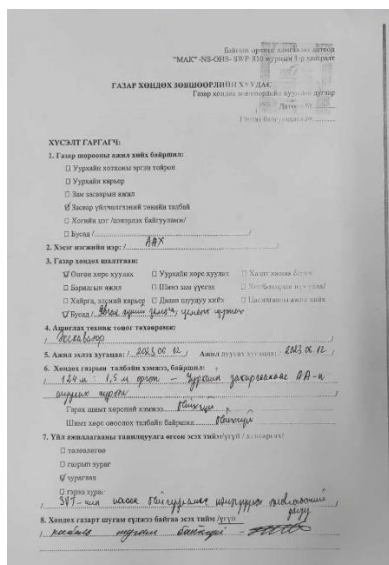
2023 онд 12225А ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааг 2023 оны 01 дугаар сараас эхлэн явуулсан бөгөөд карьерын тэлэлт, хөрсний овоолго, зам талбай, олборлолтын цооногийн зориулалтаар нийт 33,28 га талбай хөндөгдсөн байна.

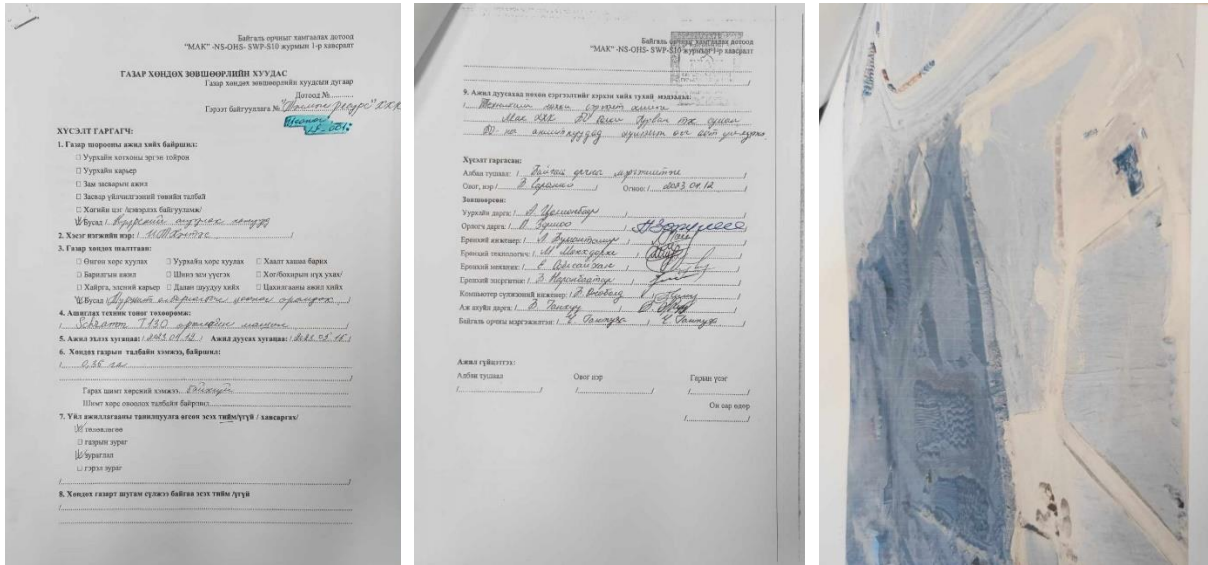
Хүснэгт 10. 2023 оны хөндөгдсөн газрын хэмжээ га, 11 сар

№	Хөндөгдсөн газрын хэмжээ /га/	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Нийт
1	Зам талбай засах	7,1		0,5			0,2		0,1		4		11,9
2	Карьер тэлэх	0,1	0,9					0,7	0,1		14,4		16
3	Хөрсний овоолго		0,2	0,7	0,6	0,4	0,5	0,8	0,3	0,8			4
4	Олборлолтын цооног			0,3		1,08							1,38
Бүгд		7,2	1,1	1,5	0,6	1,48	0,7	1,5	0,5	0,8	18,4	0	33,28

Дээрх графикаас харахад 10 дугаар сард 18.4 га талбай буюу хамгийн их талбай хөндсөн бол 08 дугаар сард хамгийн бага буюу 0.5 га талбайг хөндсөн байна.

Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор 7, хөрсний овоолгын зориулалтаар 8, зам талбай засах зориулалтаар 5 нийт 20 газар хөндөх зөвшөөрөл авч ажилласан байна.

Зураг 25. Газар хөндөх зөвшөөрөл авсан байдал

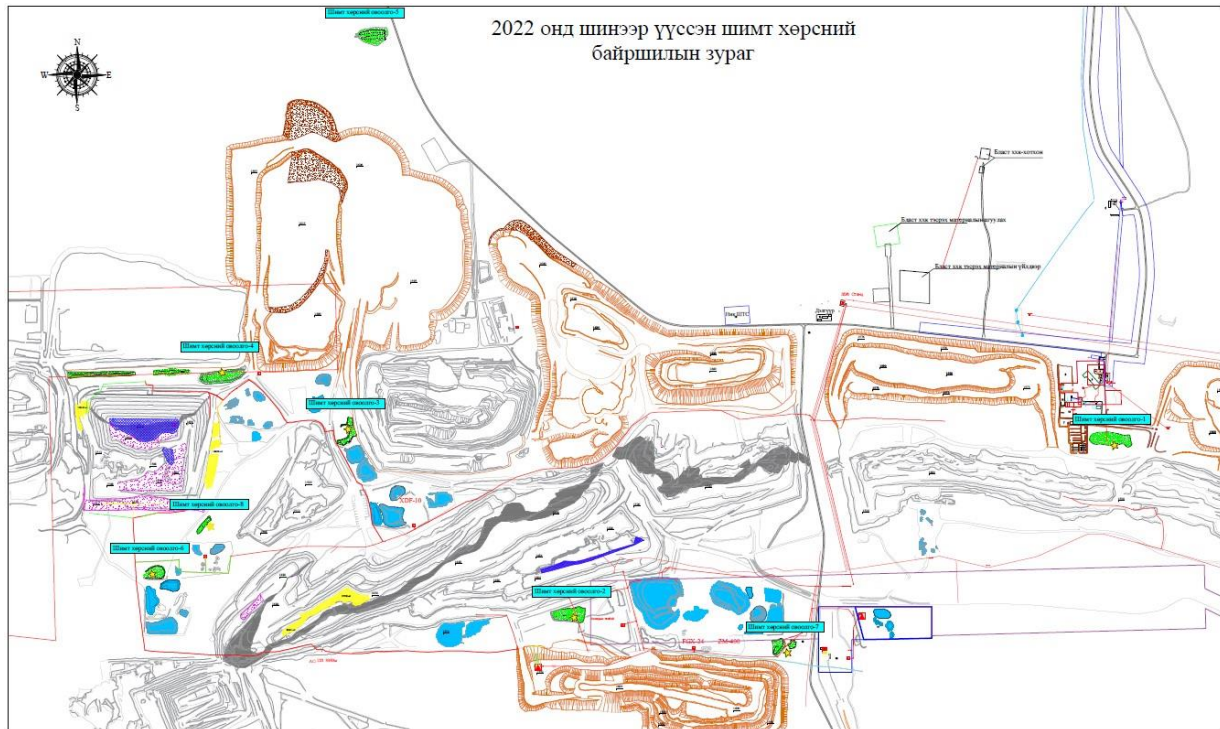
5.2.2 Үржил шимт хөрсийг хуулж хэлбэржүүлэх

Уурхайн хэмжээнд нийт 315,730.2 м³ шимт хөрсийг хуулж 6 байршилд стандартын дагуу овоолго үүсгэн хэлбэржүүлэн хадгалж байна. Үүнээс 118,973 м³ эзлэхүүнтэй шимт хөрсний № 4 овоолгын 0,74 га талбайд төлөвлөгөө гаргаж өлөнгө, царгас, хүцэнгэ зэрэг олон наст өвслөг ургамал тарьж, шар хуайс, жигд зэрэг модны 130 ширхэг суулгацыг шилжүүлэн тарилт хийж, усалгаа арчилгааг тогтмол хийсэн.

Хүснэгт 11. 2023 онд хуулж хэлбэржүүлсэн шимт хөрсний овоолгын дугаар, хэмжээ

№	Овоолгын дугаар	Байршил	Хэмжээ, м ³	Үүсгэсэн он	Нөхөн сэргээлт хийсэн эсэх
1	№ 4	Хөрсний 5-р овоолгын урд, шинэ карьерын ард	16,884	2023	Хэлбэржүүлж, 2023 онд олон наст ургамал, мод тарьсан.

2023 онд нийт 8 га талбайд шинээр тэлэлт хийж, 7202 м³ шимт хөрсийг хуулж, шимт хөрсний 4 дүгээр овоолгод нэмэлтээр стандартын дагуу овоолго үүсгэн хадгалж байна. 2023 онд шинээр шимт хөрсний талбай үүсгээгүй, шимт хөрсний 4-р овоолгод нэмэлтээр 16,884 м³ шимт хөрсийг буулгасан.

Зураг 26. Шимт хөрсний овоолгын байршил

5.2.3 Шимт хөрсний чанар болон хөрсний мэдээллийг агуулсан самбар хийж байршуулах

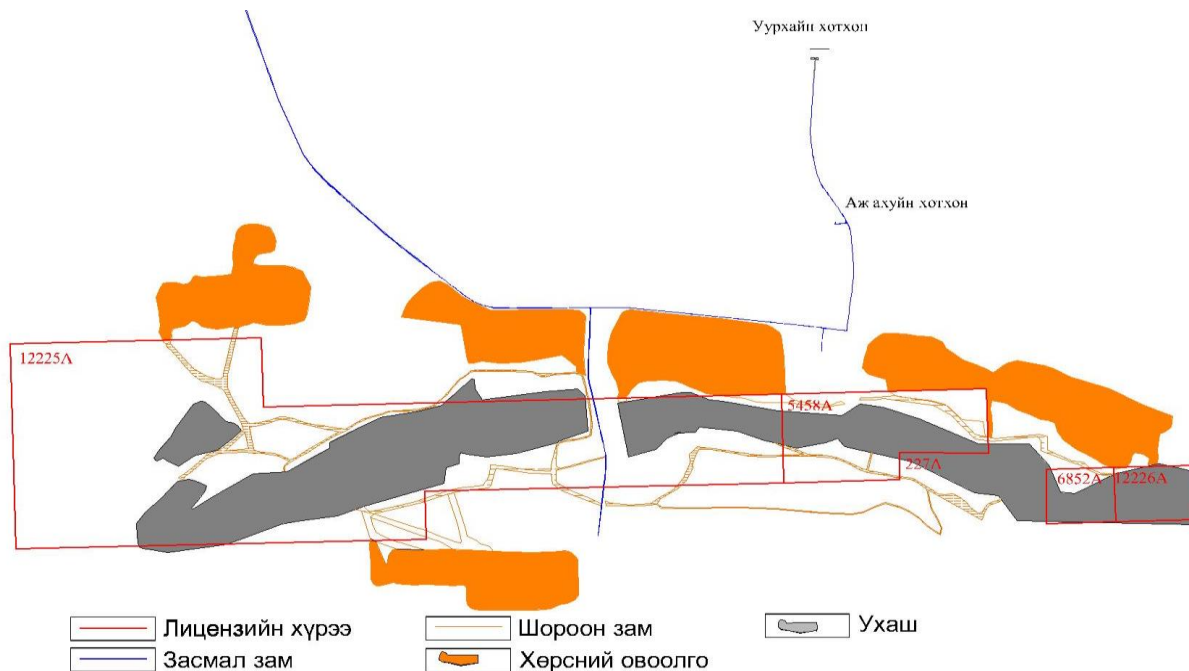
Стандартын дагуу хэлбэржүүлсэн шимт хөрсний 4-р овоолго дээр мэдээллийн самбар байршуулсан. Мэдээллийн самбарт шимт хөрсний овоолгын эзлэхүүн болон га талбайн хэмжээ, биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн тоо баримтыг оруулсан.

Зураг 27. Шимт хөрсний №4 овоолгод байршуулсан самбар

5.2.4 Тогтсон маршрутын дагуу хөдөлгөөнд оролцох

Нүүрс тээвэрлэлтийг 56 км хатуу хучилттай замаар, хөрс тээвэрлэлт болон уурхайн дотор явж байгаа бусад техникуудийг арчилгаа усалгаатай замаар, ажилчдын байр болон засвар үйлчилгээний төв хооронд зорчихдоо 3 км хатуу хучилттай замаар хөдөлгөөнд оролцдог

Зураг 28. Уурхайд ашиглаж байгаа зам талбайн ерөнхий зураг

5.2.5 Тосолгоо үйлчилгээг зориулалтын талбайд хийх

Дунд оврын болон үйлчилгээний жижиг машинуудын тосолгоо үйлчилгээг засвар үйлчилгээний төвд 483.7 м² хатуу хучилттай зориулалтын талбайд, 130 тн болон 220 тн белаз автосамосвалуудын тосолгоо үйлчилгээг 172 м² бетондсон зориулалтын талбайд хийж байна.

Белазын үйлчилгээ хийх талбай

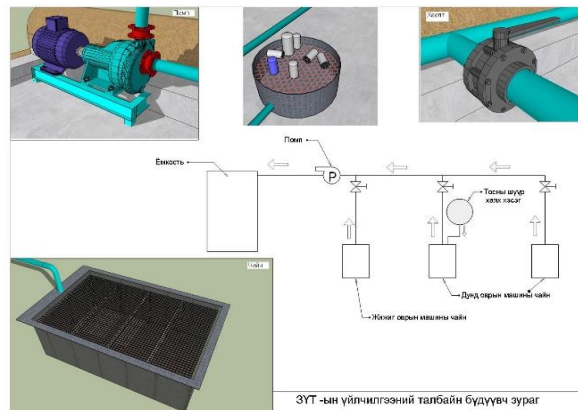
Дунд оврын болон жижиг машинуудын
үйлчилгээ хийх талбай

Зураг 29. Бетондсон засварын талбай болон засварын зориулалтын талбай

Зураг 30. ЗҮТ-ийн техник засварын талбайн зураг

Стандартын шаардлагын дагуу зассан хатуу хучилттай талбайд хаягдал тос маслыг 25 м3, гидрийн шингэнийг 15 м3-ийн багтаамжтай саванд хадгалж, хаягдал тос боловсруулах “Монпити - Ойл” ХХК-тай гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа бөгөөд тайлант онд 84 тн тос нийлүүлсэн.

Зураг 31. Хаягдал тос хадгалах сав, технологийн зураг

5.2.6 Хөрс хамгаалал, бохирдлоос сэргийлэх, арилгах талаар нийт ажилчдад сургалт явуулах

Хөрс хамгаалах, бохирдлоос сэргийлэх талаар уурхайн нийт ажилчдад заавар зааварчилгаа өгч ажилласан. Мөн уурхайн 2023 онд нийт ажилчдад 2 сургалт орсон бүртгэлийг доорх хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 12. Хөрсний бохирдлын сургалт

№	Сэдэв	Сургалтад хамрагдсан хүний тоо, сараар											Нийт
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	Хөрсний бохирдол, түүнийг арилгах			352				342			300		994

2	Санамсаргүй олдворын үед ажиллах журмыг хэрэгжүүлэх тухай сургалт	200		353		215		341		210		1319	
3	Хог хаягдлын менежмент	98	300			200	112		102	245	280	1337	
4	Усны зохистой ашиглалтын талаар						227			298	254	899	
5	Хүлэмжийн хийн гол эх үүсвэр, бууруулах боломжууд						250	364	315	145		1074	
6	Шинэ ажилчдад заах байгаль орчны анхан шатны сургалт	86	90	93	72	60	41	38	37	62	48	650	
											23		
Нийт		384	390	798	72	475	630	1085	454	960	882	143	6296

Зураг 32. Сургалт орж буй байдал

The image contains three tables, each representing an environmental management plan for a specific section of the mine. Each table has a header with the section name and a date. Below the header is a grid of icons representing different types of equipment or activities. The main body of each table is a list of items with columns for '№', 'Төрөл', 'Төр', 'Хэрэглээ', 'Ашигласан өдөр', and 'Төлөвлөгөөний өдөр'. The tables are filled with handwritten entries and signatures.

Зураг 33. Сургалтын баталгаажуулалт гарын үсэг

5.2.7 Хөрс саармагжуулах талбай хийх

Газрын гадарга, хэвлийн элэгдэх, доройтох нөлөөлөлд өртөхөөс хамгаалан уурхайн уулын хэсгийн 5-р секторт байрлах засварын талбайд шинээр 8:20 м2 хэмжээтэй талбайг 160 м2 гео мембран ашиглан тостой хөрс саармагжуулах талбайг шинээр хийсэн (х а в с р д л т 3 б

Зураг 34. Геомембран

БАТЛАВ УУРХАЙН ДАРГА А.ЦОЛМОНБАЯР

ХӨРС СААРМАГЖУУЛАХ ТАЛБАЙ БАЙГУУЛАХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Ундлах: Уурхайн Байгаль орны зөвлөхөөс үзүүлж, 2023 оны Байгаль орны менежментийн төлөвлөгөө болон Хөрс хамгаал, ашиглас, түгээгдсэн, хадгалж, тэжээх, устгах журмыг хэрэглэж байгаа.

Зорилго: Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй байгаль орныг урт хугацаагаар хамгаалах, хөрс болон гүний усны бодирлоос урьдчилан сэргийлэх.

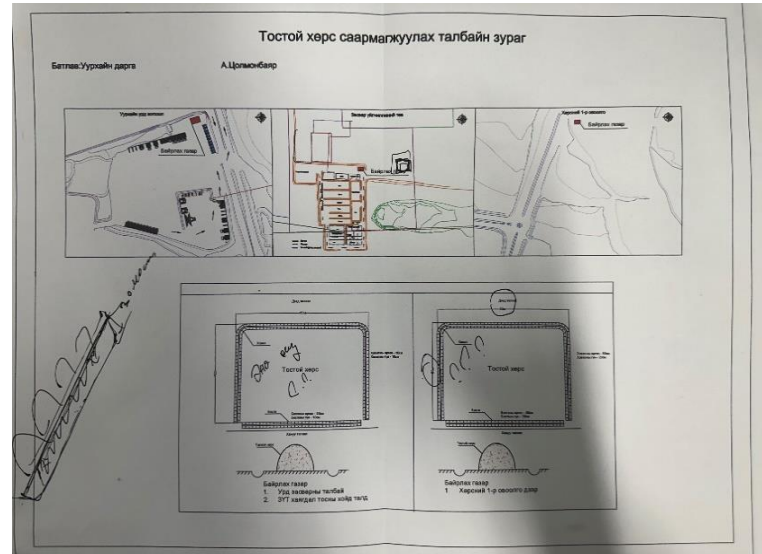
№	Хөрс саармагжуулах талбай	Хэмжээ (м²)	Хөрс хадгалж хэмжээ	Тайлбар
1	Уул 1-ийн хөрс саармагжуулах талбай	58450	1508 м³	ЗУТ болон УХ-ийн тосгой тэрэг хадгалж талбайн нэрсийг ариутгаж хөрсөд нэвчлүүлж бодирлоос саармагжуулах хийж талбай
2	ЗУТ-ийн тосгой тэрэг хадгалж талбай	39639	608 м³	ЗУТ-ийн үйлчилгээний явцад бодирлоос хөрсийг хадгална
3	УХ зуучин төсвийн талбайн тосгой тэрэг хадгалж талбай	30430	300 м³	УХ-г өндөр тосгонд ашиглас үйлчилгээний явцад бодирлоос хөрсийг хадгална
Нийт		128519 м²		

Талбайн байгууламж хэмжээ (м²)

№	Материалын нэр	Хэмжээ	Тайлбар
1	Шивнэг	65 м³	Тосгоос хамгаалах шивнэг зориулалт
2	Хайрца (хөрс ариутгагч)	228 м³	Уурхайн сумын ЗДТ-аас хөрсөд нэвчлүүлж уурхайн төсвийн хамгаалах буюу
3	Хайрца (хөрс ариутгагч)	80 м³	Дотоод нэмж бодирлоос
4	Хамгаалах буюу бууцагч	-	Дотоод нэмж бодирлоос

Талбайн тус бүрийн байршил болон бусад мэдээллийг харуулах нэмэлт зураг хавсаргана.

Хөрсний
Орлогч дарга: *Н.Зориг* Ш.Зориг
ХАБСЭМХ-ийн дарга: *В.В* Э.Валгун
Болговруулагч: *С.Ламсцал* Э.Савсав
БЭ-ийн дарга: *С.Түвшин* С.Түвшин
БЭ-ийн дарга: *С.Түвшин* С.Түвшин

Зураг 35. Хөрс саармагжуулах талбайн төлөвлөгөө

5.3 Усны чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ

5.3.1 Уурхайн хугдийн тоолууруудын заалтыг авч акт үйлдүүлэх

Уурхайн ажилчдын унд ахуйн хэрэглээний ус болон нүүрс баяжуулах үйлдвэрт ашиглаж байгаа үйлдвэрийн усны хэрэглээг хянах зорилгоор баталгаажсан тоолууруудыг ашиглаж байна.

Унд ахуйн зориулалтаар ашигладаг 4 ш тоолуур, нүүрс угаах үйлдвэрийн зориулалттай 1 ш, шүүрлийн усанд 1ш тоолуур суурилуулан, нийт 6 ш тоолуурын заалтыг сар бүрийн 25-нд авч акт үйлдэн Гурвантэс сумын байгаль хамгаалагчаар баталгаажуулан хэрэглэсэн усны төлбөрийг төлдөг (*Усны тоол ухуарвьснр аалкүтс 2 ы төлбөрийн бйрмтууд хав*)

2023 онд 7 сард унд ахуйн 5 ш, баяжуулах үйлдвэрийн 1 ш тоолуурын хугацаа дуусан тул шинээр сольж, “Межур мойл” ХХК –р лацдуулан холболт хийж стандарт хэмжилзүйн газраар баталгаажуулсан тоолуур суурилуулсан.

Хүснэгт 13. Уурхайд ашиглаж байгаа баталгаажсан тоолуурын мэдээлэл

№	Тоолуурын байршил	Тоолуурын дугаар	Баталгаажуулалт хийсэн хугацаа	Хэрэглээний зориулалт	Тоолуурын диаметр, мм
1	Дунд тосгон	2303099604	2023.07.01	Унд ахуй	100
2	Гал тогоо	2206099616	2023.07.01		25
3	Угаалгын байр	2303099327	2023.07.01		25
4	НБҮ ахуй	2206099632	2023.07.01		25
5	НБҮ процесс	2303099579	2023.07.01	Үйлдвэр	100
6	Шүүрлийн ус	2110004987	2023.07.01	Шүүрэл	150

5.3.2 Унд ахуйн худгийн орчинд цэвэрлэгээ хийх

Уурхайн ажилчдын ундны усны худгийн эрүүл ахуйн бүс нь уурхайн харуул хамгаалалтын албаны байнгын хяналтад байдаг ба эрүүл ахуйн бүсийн хог хаягдлын цэвэрлэгээг “Уурхайн орчны цэвэрлэгээ хийх хуваарь”-ийн дагуу сард нэг удаа цэвэрлэгээ хийдэг бөгөөд нийт 10 удаа цэвэрлэгээ хийж 600 кг ахуйн хуурай хог хаягдлыг түүж, уурхайн хог хаягдал түр хадгалах талбайд ангилан ялгаж “Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ-тай байгуулсан гэрээний дагуу устгуулсан.

Сар	Цэвэрлэгээний өдөр	Хог хаягдлын хэмжээ (кг)	Хог хаягдлын ангилал	Хог хаягдлыг устгуулсан байр
Январь	05	120	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Февраль	08	110	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Март	10	130	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Апрель	12	140	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Май	15	150	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Июнь	18	160	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Июль	20	170	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Август	22	180	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Сентябрь	25	190	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Октябрь	28	200	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Ноябрь	30	210	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ
Догоо		1800	Хуурай хог хаягдал	“Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ

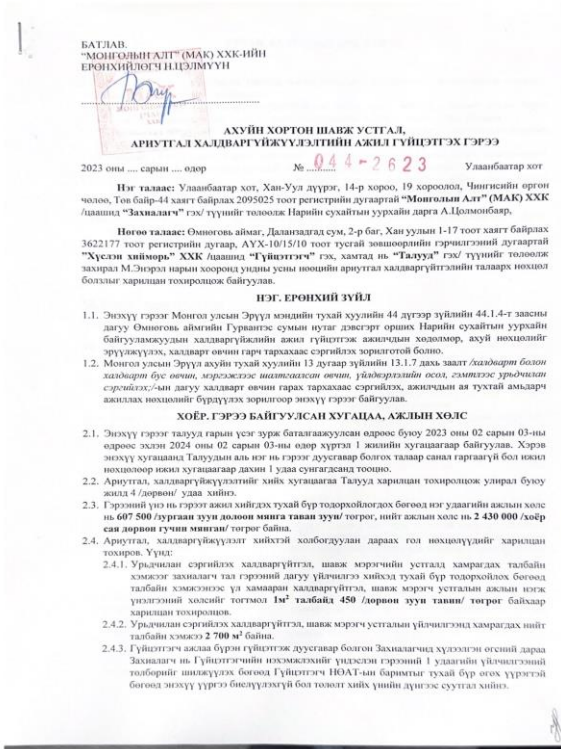
Зураг 36. Орчны цэвэрлэгээ хийх батлагдсан төлөвлөгөө

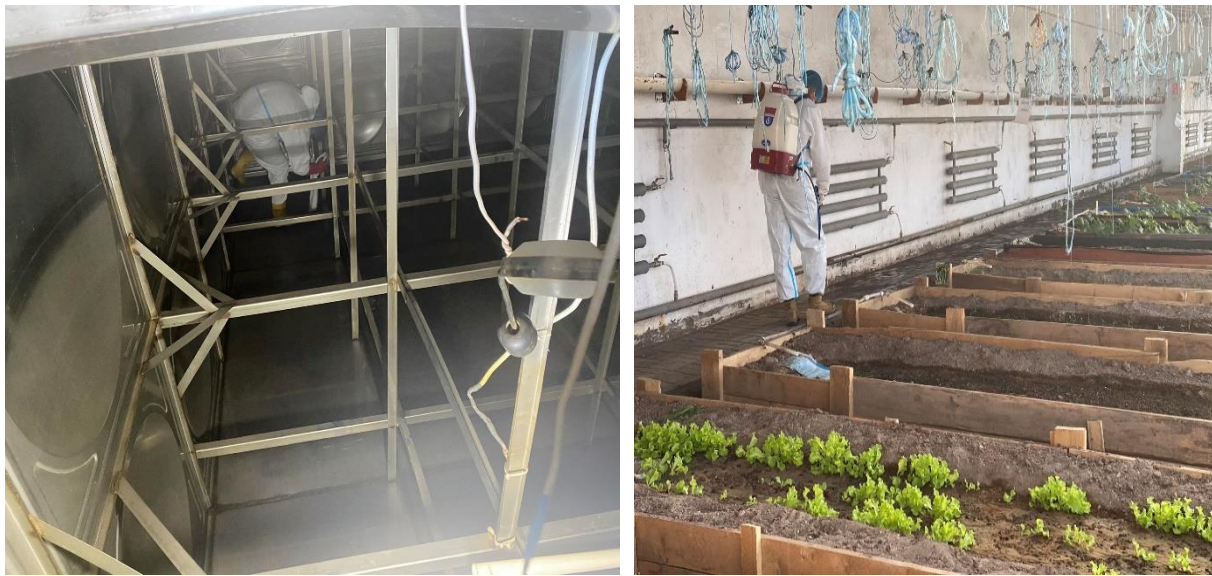
Зураг 37. Орчны цэвэрлэгээ хийх байгаа байдал

5.3.3 Усны нөөцийн савны ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх

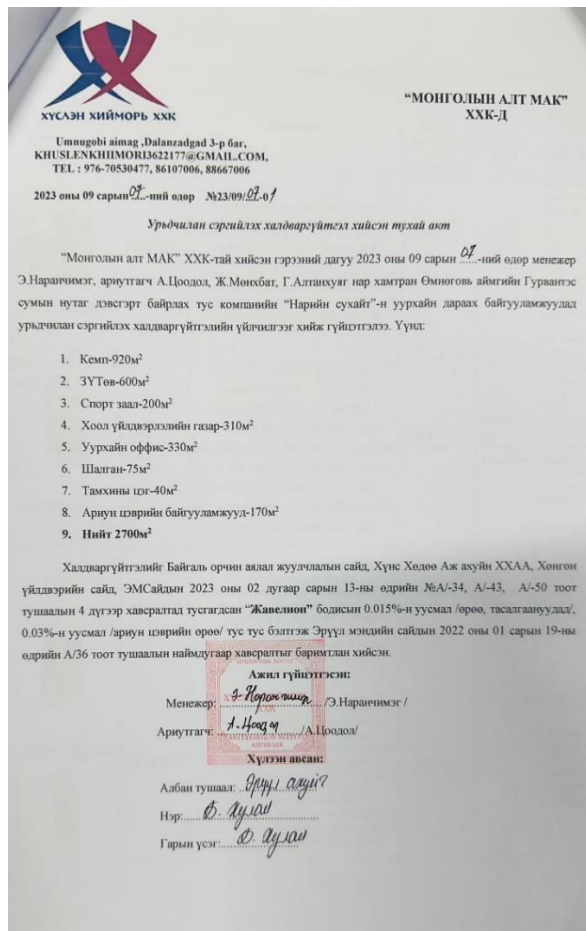
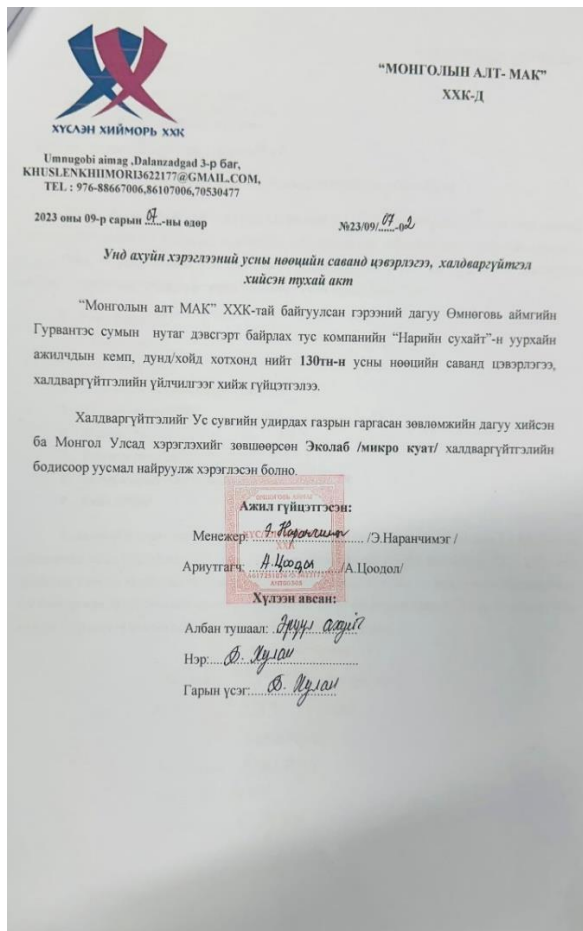
Өмнөговь аймгийн “Хүслэн хийморь” ХХК-иар ундны усны нөөцийн савнуудад улирал бүр технологийн дагуу механик цэвэрлэгээ, стандартын дагуу ариутгал хийлгэж гүйцэтгэл дээр акт үйлдэж хүлээн авсан (*Хүслэн Хийморь ХХК хянагч ажилтан*) *т т 2 8 х г э р*

Зураг 38. Ариутгал халдваргүйтгэл хийлгэх гэрээ байгуулсан байдал

Зураг 39. Усны нөөцийн саванд ариутгал хийлгэсэн байдал

Зураг 40. Усны нөөцийн саванд ариутгал хийсэн акт

5.3.4 Булаг шандын орчимд цэвэрлэгээ хийх

X/09 -ны өдөр Нарийн сухайтын уурхайгаас хойшоо 7 км-ийн зайд байрлах “Ногоон чулуу”-ны булаг болон Сухантын булаг, хөв цөөрмийн ойр орчмын хог хаягдлыг цэвэрлэх ажлыг зохион байгуулсан. Уг ажилд Нарийн сухайтын уурхайн бүх хэсэг нэгжүүд хамтран ажилласан.

Үүнд: Төлөвлөлт, ХАБЭАБО, Лаборатори, Захиргаа, санхүү, Аж ахуй, ЗҮХ, Захиргаа, Цахилгаан, Уул зэрэг 9 хэсэг нэгжүүдийн инженер техникийн ажилчид оролцсон.

Зураг 41. Булаг шандын ойр орчмыг цэвэрлэсэн зураг

5.3.5 Усны зохистой ашиглалтын талаар сургалт явуулах

Уурхайд ажиллаж байгаа нийт 6 ээлжийн 1100 орчим ажилчдад “Усны хэрэглээ, нөөц” – ийн талаарх сургалтыг 3 удаа зохион байгуулан ажиллаа.

Зураг 42. Усны сургалт

Мөн Монголын Алт ХХК-ийн “Усны менежментийн журам”-ын танилцуулга, түүнийг хэрхэн хэрэгжүүлэх талаар компанийн Байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн газраас сургалт явуулсан. Нийт 480 ИТА болон ажилчид хамрагдсан.

The image displays three tables, each representing a different group of employees who completed the water management training. Each table includes columns for employee ID, name, position, and a checkmark indicating completion. The tables are signed by the training organizers.

Зураг 43. Усны сургалт орсон ажилчдын баталгаажуулах гарын үсэг зурсан байдал

Усны зүй зохистой ашиглалт, хэмнэлтийн талаар оролцоог нэмэгдүүлэх, мэдээлэл өгөх зорилгоор ажилчдын амрах байр болон нийтийн 00, душ, зоогийн газрын угаалтуур, толь зэрэгт стикерүүд хэвлэж байршуулсан.

Зураг 44. Сургалт орж буй болон стикер байрлуулж буй байдал

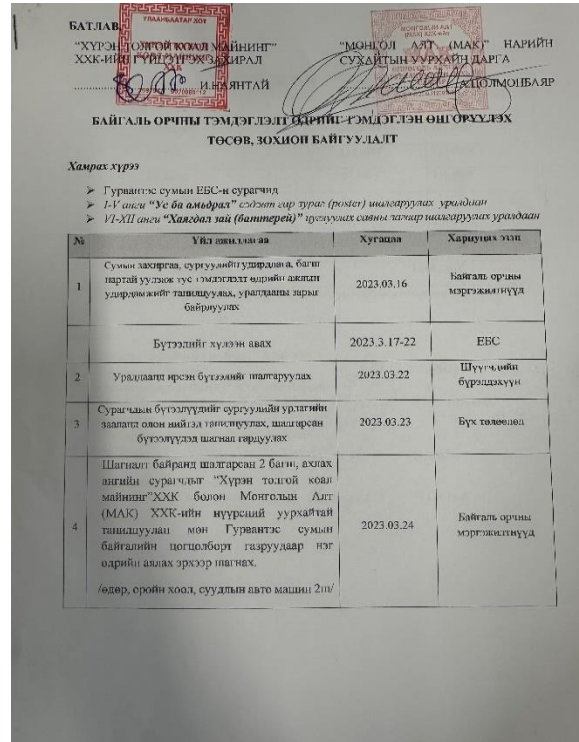
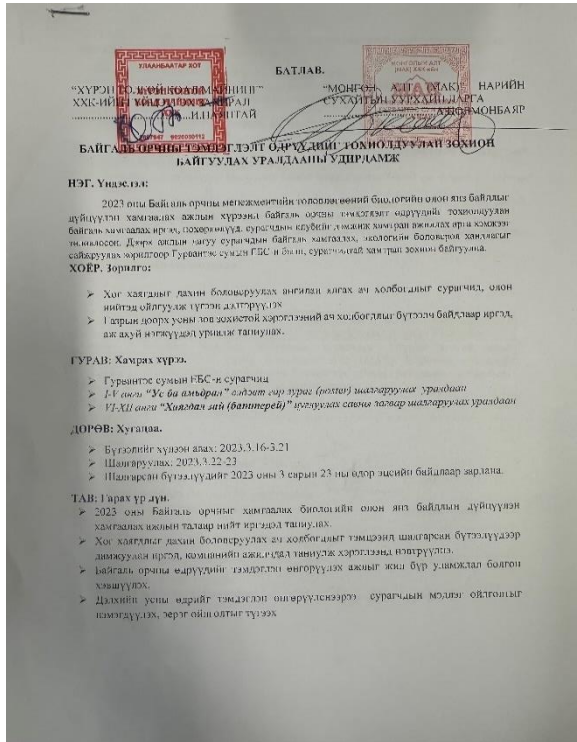
5.3.8 Дэлхийн усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх

Жил бүрийн III/22 –н өдрийг “Дэлхийн усны өдөр” хэмээн уламжлал болгон тэмдэглэн өнгөрүүлдэг.

“Хүрэн толгой коал майнинг” –тай хамтран тус өдрийг Гурвантэс сумын ЕБС-ийн I-V ангийн сурагчдын дунд “Ус ба амьдрал” сэдэвт гар зургийн уралдаан, VI-XII ангийн сурагчдын дунд “Хаягдал батерэй” цуглуулах савны загвар гаргах уралдаан зарлаж, шагналт байранд шалгарсан сурагчид болон анги хамт олноо идэвхтэй оролцуулсан багш нарыг тус тус шагнаж урамшуулав.

Зураг 47. Шагналт байр эзэлсэн сурагчид

Зураг 48. Тэмцээн зохион байгуулал удирдамж

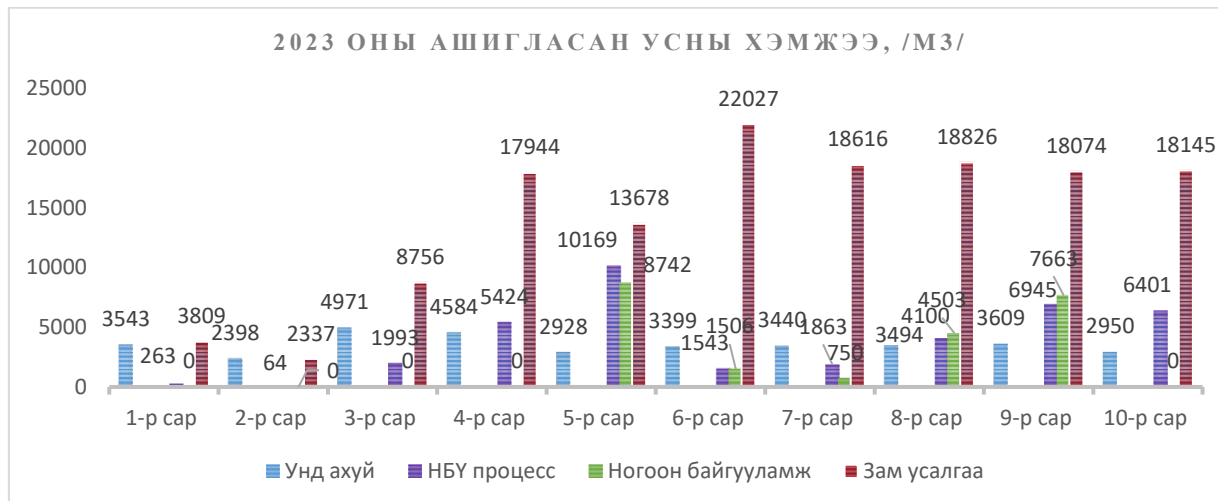
Анги хамт олноороо идэвхтэй оролцсон ахлах ангийн хоёр бүлгийн шагнал, урамшуулалд нэмэлтээр “Уурхайтай танилцах аялал” зохион байгуулсан бөгөөд энэ нь сурагчдад маш өндөр сэтгэгдэл төрүүлж, сурагчдад мэргэжлээ сонгоход чухал түлхэц болсон гэдгийг дурдаж байлаа.

5.3.9 Тайлант онд ашигласан усны хэмжээ

2023 оны 10 дугаар сарын 25-ны байдлаар унд ахуйд 35,616 м³, шүүрлийн ус болон үерийн уснаас тоосжилт дарахад 142,212 м³, ногоон байгууламж нөхөн сэргээлтэд 23,164 м³, баяжуулах үйлдвэрт 38,765 м³ нийт 239,757 м³ ус ашигласан (*х а в с р д л т 3 5*)

Хүснэгт 14. Усны хэрэглээ, зориулалт эхний 10 сарын байдлаар

д/д	Зориулалт	Эх үүсвэр	2023 онд ашигласан хэмжээ м ³	Тайлбар
1	Унд, ахуй	Гүний худаг	35,616	Баталгаат тоолуурын заалтаар
2	Тоосжилт дарах	Үерийн болон шүүрлийн ус	142,212	Баталгаат тоолуурын заалтаар
3	Ногоон байгууламж, нөхөн сэргээлт	Үерийн ус	23,164	Баталгаат тоолуурын заалтаар
4	Баяжуулах үйлдвэр		38,765	Баталгаат тоолуурын заалтаар
Нийт			239,757	

Зураг 49. Нийт ашигласан усны хэмжээ, тн

Дээрх графикаас харахад зам талбайн тоосжилт дарах зориулалтаар 6 дугаар сард 22,027 м3, 08 дугаар сард 18,826 м3 ус ашигласан нь зарим сард шороон шуурга их шуурах, зарим сард их халалтаас шалтгаалан зам талбайн усалгаа бусад саруудаас илүү хийгдсэн байна. Баяжуулах үйлдвэрийн хувьд тухайн жилд үйлдвэрийн үйл ажиллагаа хэвийн үйл ажиллагаатай байгаа ба дүгнэлтэд заасан хэмжээнээс ус ашиглалт 74.0% харьцангуй бага зарцуулсан байна (х а я г д а л у с н ы д ү г н э л т х џ в с р а л т 3 4

2016-2023 оны хооронд ашигласан усны хэмжээ

Сүүлийн 7 жилийн уурхайн ус ашигласан байдлыг тухайн жилийн ус ашиглах дүгнэлтийн дүнтэй харьцуулж харахад ус ашиглах дүгнэлтээр нийт 4,711,377. м3 усыг ашиглуулахаар зөвшөөрөл олгосон бол 1,804,622.0 м3 усыг ашигласан байна. Нийт 7 жилийн турш 2,850,570.43 м3 буюу 38.5 %-ийг дүгнэлтэд заасан хэмжээнээс бага буюу хэмнэж ашигласан (х а в с р џ л т 4 3

Хүснэгт 15. Тухайн жилийн ус ашиглалтыг ус ашиглах дүгнэлттэй харьцуулсан байдал, 2016-2023 он

Он	Дүгнэлт	Ашигласан	Зөрүү	Ус ашиглалтын хувь, %
2016	300,971.90	84,541.00	216,430.90	28.1
2017	280,885.60	128,652.00	152,233.60	45.8
2018	513,029.20	305,387.00	207,642.20	59.5
2019	578,366.40	274,541.75	303,824.65	47.5
2020	634,681.15	317,773.53	316,907.62	50.1
2021	806,878.46	303,637.50	503,240.96	37.6
2022	767,789.00	128,844.50	638,944.50	16.8
2023	751,103	239,757	511,346	32
Нийт	4,633,704.71	1,783,134.28	2,850,570.43	38.4

Зураг 50. Ус ашиглалт 2016-2023 оны харьцуулалт

Хүснэгт 16. Усны бичиг баримтын бүрдэл

№	Бичиг баримтын нэр	Зөвшөөрөл авах газар	Гарсан он	Дуусах хугацаа	Дугаар	Зөвшөөрөгдөх хэмжээ /мЗ/
1	Тухайн жилийн ус ашиглах дүгнэлт	Усны газар	2023.04.23	2023.12.31	A05/797	
2	Тухайн жилийн ус ашиглах зөвшөөрөл	Алтай өвөр говийн сав газрын захиргаа	2023.08.01	2023.12.31	A/28	689,100 Үйлдвэрт
3	Тухайн жилийн ус ашиглах гэрээ	Алтай өвөр говийн сав газрын захиргаа	2023.08.01	2023.12.31	803-2623	61,282.8 Унд ахуйд
4	Хаягдал усны дүгнэлт	Усны газар	2022.12.28	2023.12.28	06/158	
5	Хаягдал ус хаях, зайлуулах зөвшөөрөл	Алтай өвөр говийн сав газрын захиргаа	2022.12.13	2023.12.13	006	
6	Хаягдал усыг байгальд шууд нийлүүлж байгаа хуулийн этгээдтэй байгуулах ус бохирдуулсны төлбөрийн гэрээ	Алтай өвөр говийн сав газрын захиргаа	2022.12.28	2023.12.28	399-1923	38309

5.4 АМЬТАН, УРГАМЛЫГ ХАМГААЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХИЙГДЭХ АЖЛУУД

5.4.1 Амьтны судалгаа хийж гүйцэтгэх

Амьтны мониторингийг 20 км радиуст Баруун Сухант, Зүүн Сухант, Нүдэн булаг, Хайлаастын ам, “Өсөх Зоос” ХХК-ийн нүүрс тээврийн зам гэсэн цэгүүдээр явж гүйцэтгэсэн. Тус газруудаар явахад нийт 37 хар сүүлт, 2 сар шувуу, 1 тас, тус тус бүртгэгдсэн болно. Нийт 56 бодгаль ажиглагдсан байна. Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нийт газар нутагт хэт хуурайшилт ихтэй байгаа учир өвс тэжээлийн дутмаг байдал үүсэж, зэрлэг ан амьтан бэлчээр дагаж шилжин тоо толгой цөөрөх тохиолдол их байна (*А м ь т н ы м о н и т о р и н г с у д а л г а а н ы*). *а ж л ы н т а*

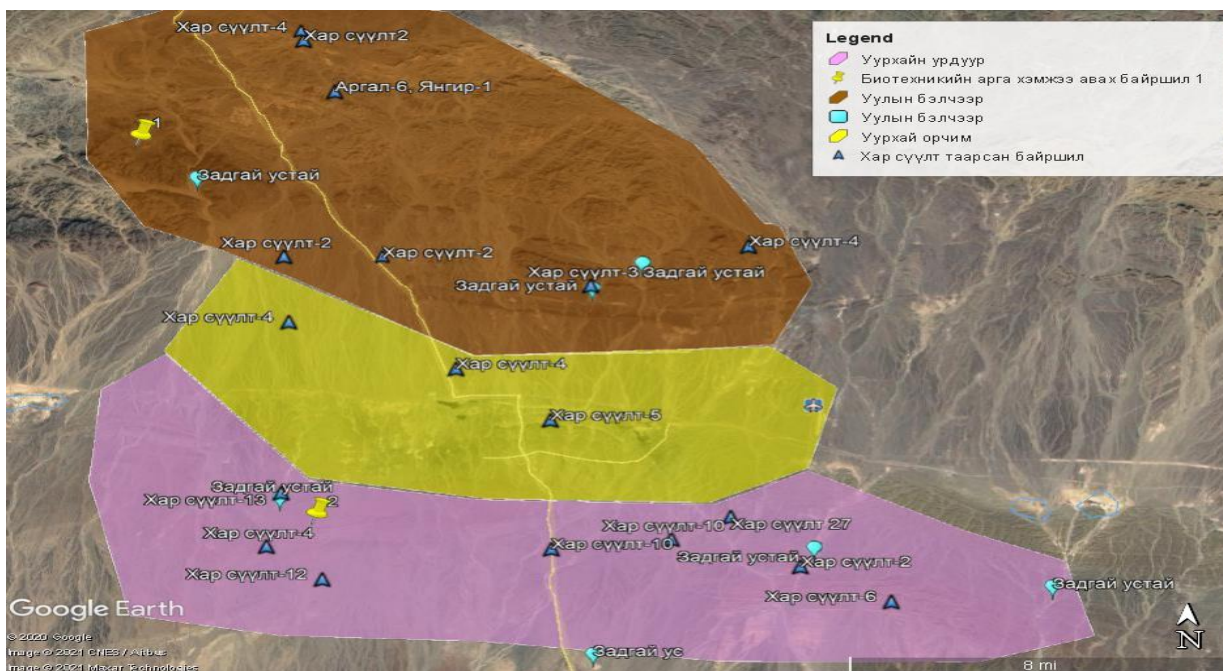
Уурхайн нөлөөллийн бүсийн амьтны судалгааг хийснээр шаардлагатай биотехникийн арга хэмжээ авах төлөвлөгөөг гаргаж хэрэгжүүлж ажилласан.

Хүснэгт 17. Судалгааны үед тааралдсан амьтны байршил, тоо толгой

№	Монгол нэр	Газрын нэр	Газар зүйн байршил	Тоо хэмжээ	Нийт
1	Хондон ангир	Баруун сухант	47Т0688405 4761119	6	6
5	Хар сүүлт зээр	Баруун сухант орох замд	47Т0688354 4761252	2	31
6		Морин зам орчим	47Т0679333 4755496	8	
7		Нүдэн булаг орчим	47Т0670001 4757584	3	
8		Өсөх зоосын баруун талд	47Т0668917 4804134	8	
9		Их хонгил	47Т0672373 4113335	5	
10		Сумын хойно	470667312 4799181	2	
11		Ямаат уул	47Т0668557 4816447	3	
НИЙТ ДҮН					37

" " < "

№	Байршил	Гадаад орчны үзүүлэлтүүд					Температур, °C
		Салхины дундаж хурд м/сек	Орчны гэрэлтүүлэг, LUX	Чийгшил, %	Гадаад орчны дуу чимээ, dB		
					Бага	их	
1	Баруун сухант	6	1902	24.5	41.7	67.2	25
2	Нүдэн булаг	1.2	1945	23.8	42.1	67.4	28
3	Их хонгил	6.5	1958	20.2	43.5	71.4	31.2
4	Ямаат уул	4.8	1870	18.2	44.1	69.4	26.4

Зураг 51. Судалгааны үед тааралдсан амьтдын байршил

5.4.2 Амьтдын тархалтын талаар мэдээллийн самбар уурхайн орчинд байршуулах

Нарийн сухайтын уурхайн орчимд хар сүүлт, цоохор ирвэс, янгирын мэдээлэл агуулсан 3 ширхэг самбарын эх бэлтгэж, сумаас Шивээ хүрэн боомт явах замд байршуулсан.

Зураг 52. Амьтны мэдээллийн самбар

5.4.3 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх

Уурхайн ногоон байгууламжид ургаж байгаа мод, бутны усалгаа арчилгааг тогтмол хийсэн. 2023 оны байдлаар 14 зүйлийн 36,400 ширхэг мод, бут ургаж байна. Нийт 7000 м² талбайг зүлэгжүүлсэн бөгөөд тогтмол арчилж тордож байна.

Хүснэгт 18. Ногоон байгууламжийн тооллого

№	Ногоон байгууламжийн төрөл	Хэмжих нэгж	Ногоон байгууламжийн хэмжээ	Усалгааны төрөл
1	Мод бут	Ширхэг	36,400	Дуслын усалгааны систем
2	Зүлэгжүүлэлт	м ²	7000	Бороожуулагч
3	Мандлын цэцэг	Ширхэг	5000	Бороожуулагч

Зураг 53. Ногоон байгууламжийн өнөөгийн байдал

Уурхайн ногоон байгууламжид 2023 оны байдлаар нийт 7000 м² талбайн зүлэг усалгааг сайжруулах зорилгоор зүлгийн усалгааны системийг мананжуулах усалгааны системээр сольсон. Мөн шинээр зүлэг тайрагч автомат машин авч уурхайн хотхон дундын зүлэг арчилгааг 4-10 дугаар саруудад 2 ээлжээр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.

Зураг 54. Зүлэг усалгааны систем

Хашлага үүсгэх зорилгоор тарьсан хайлаас, бургасны тайралт таналт, хортон шавжаас хамгаалж будах, ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийх ажлыг тухай бүрд нь хийсэн.

Зураг 55. Ажилчдын хотхонд тарьсан мандалын цэцэг

Хүснэгт 19. 2023 онд нөхөн тарилт хийсэн модны төрөл, тоо хэмжээ

№	Тарьсан байршил	Мод, бутны нэр	Нас	Өндөр /м/	Тоо ширхэг
1	Ажилчдын хотхон	Гүйлс, агч, хайлаас	3	80-100	1520
2	Дунд хотхон	Шар хуайс, гүйлс	3	60-80	450
3	Эх ургамлын талбай	Хайлаас, чацаргана, бургас, харгана	3	60-80	3700
4	Захиргааны зогсоол	Бургас	4	100-120	700
5	Баруун сухант	Гүйлс, агч, сухай	3	80-100	680
6	Баяжуулах үйлдвэр	Бургас	4	100-120	200
7	Шивээ хүрэн боомт	Хайлаас	3	60-80	50
8	Ногоон чулууны булаг	Хайлаас	3	60-80	100
НИЙТ					7400

5.4.4 Зэрлэг ан амьтанд биотехникийн арга хэмжээ авах

Зэрлэг ан амьтанд мөс болон өвс тавих био-техникийн арга хэмжээг 2023 оны 01 дүгээр сарын 21-ний өдөр “Тос тосон бумын нурууны тусгай хамгаалалттай газрын хамгаалалтын захиргаа болон, “Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайт уурхай, Гурвантэс сумын ЗДТГ-тай хамтран уурхайгаас 50 боодол өвсийг "Зэрлэг амьтдад (Аргаль, янгир, зээр) зориулан биотехникийн арга хэмжээг дараах цэгүүдэд хийж гүйцэтгэсэн (Биотехникийн арга хэмжээний ажлын, төлөвлөгөөтэй файлан 2023 хавсралт 4

1. Хаалга - 43°14'16.69"N, 100°44'19.50"E /10 боодол өвс/
2. Ямаан ус - 43° 8'4.37"N, 100°31'0.41"E /10 Боодол өвс/
3. Дүүжин овоо - 43. 14751°N, 100.40809°E /10 Боодол өвс/
4. Хүүш – 43.14496°N, 100.36314°E /10 Боодол өвс/
5. Гүүт - 43.11308°N, 100.25181°E /10 Боодол өвс/

Хамтран ажилласан хүмүүс:

1. Тос тосон бумын нурууны байгалийн нөөц газрын хамгаалалтын захиргааны мэргэжилтэн болон байгаль хамгаалагч нар оролцов.

2. “Монголын Алт” (Мак) ХХК-ний Нарийн сухайтын уурхайн байгаль орчны мэргэжилтэн Ч.Гантуяа, Э. Санжмаа болон туслах ажилтан-3 жолооч-2
3. “Хүрэн толгой коал майнинг” ХХК-ний байгаль орчны мэргэжилтэн П.Энхбаяр туслах ажилтан-2 жолооч-1 тус тус нийт 18 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр биотехникийн арга хэмжээ авч өвс тэжээлийг байршуулсан

Зураг 56. Өвс ачиж байгаа байдал

Биотехникийн арга хэмжээг 08:00 цагаас 17:35 цагийн хооронд нийт 200 орчим км зам туулж Ажлын хэсэгт багтсан 7 хүний өдрийн цалин болон 320 литр түлш, 50 боодол өвсний зардалд 500000 төгрөг зарцуулсан байна. Ажлын хэсэгт байгаль орчны мэргэжилтэн, Инженер, жолооч болон туслах гэсэн 7 хүн явж Байгаль орчны мэргэжилтэн (ажлын явцад хяналт тавьж тайлан бэлтгэж танилцуулан) ажилласан.

Хүснэгт 20. Биотехникийн арга хэмжээнд нийт зарцуулсан зардал

№	Зарцуулсан зардал	Ажилласан байдал	Нэгж.төг	Дүн
1	Манипуляторт кран	160л	3850	616,000
2	Landcruiser-76	144л	3850	554,400
3	Өвс	50	10000	500,000
4	Ажилтны цалин	7 хүн	157,156	1,100,092
НИЙТ ДҮН				2,770,492

5.4.5 "Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах өдөр"-ийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх

Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх төлөвлөгөөний хүрээнд Гурвантэс сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн биологийн кабинетыг тохижуулж сурагчдын биологийн хүрээлэн буй орчны талаарх мэдлэг мэдээллийг нэмэгдүүлэх зорилгоор 2023 оны 10 сарын 17 ний өдөр Гурван тэс сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн биологийн танхимд шаардлагатай байгаа 5 сая төгрөгийн үнэ бүхий үзвэр, хичээлийн хэрэглэгдэхүүнүүдийг худалдан авч сургуулийн захиргаанд хүлээлгэн өгсөн.

БОЯБ-г хамгаалах өдрийн хүрээнд Монголын алт (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхайгаас Гурвантэс сумын ЕБС-ийн биологийн кабинетийг тохижуулах бараа, материалыг хүлээлгэн өгсөн акт

2023.10.17

Дэлхийн БОЯБ-г хамгаалах өдрийг дэлхий нийтээр жил бүр уламжлал болгон тэмдэглэн өнгөрүүлдэг билээ. БОМТ-ний хүрээнд энэхүү өдрийг тохиолдуулан МАК – Нарийн сухайтын уурхайн зүгээс өмнө онд хийсэн ажлыг үргэжлүүлэн жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулан ажиллаж байна. Энэ онд дараах материалуудыг хүлээлгэн өгч байна. Үүнд:

№	Хэрэглэгдэхүүн	Тоо / ш/	Нийт үнэ	Хариуцах байгууллага
1	Ногоон самбар	1	5 сая	МАК
2	Гэрлийн микроскоп	3		
3	Шавьж шахмал	2		
4	Навчны бүтэц	1		
5	Цэцгийн дотоод бүтэц	1		
6	Өндөр, жин хэмжигч	1		
7	Үений бүтэц	1		
8	Хамар, хоолойн бүтэц	1		
9	Шавьж харах сав	4		
10	Загасны араг яс	1		
11	Туулайн араг яс	1		
12	Бэлдэцүүд	1		
13	Олон үйлдэлт принтер	1		
14	Шилэн нүүртэй төмөр шүүгээ	1		
15	Мэлхийн хөгжил	1		
16	Ишний бүтэц	1		
17	Мэлхийний араг яс	1		

Хүлээлгэн өгсөн: Нарийн сухайтын уурхайн
ХАБЭА-н инженер
Байгаль орчны мэргэжилтэн
Байгаль орчны мэргэжилтэн
Хүлээн авсан: Гурвантэс сумын ЕБС-ийн захирал
Биологийн багш
Гурвантэс сумын
Байгаль орчны мэргэжилтэн

Т.Амартүвшин
Э.Сайжмаа
Б.Тэнгис
Г.Базармаа
Л.Түмэнжаргал
А.Бүжин

Зураг 57. Хүлээлгэн өгсөн акт, зураг

ИРВЭС ХАМГААЛАХ ӨДРИЙГ ТЭМДЭГЛЭН ӨНГӨРҮҮЛЭХ

Жил бүрийн 10-р сарын 22-ны өдөр уламжлал болгон зохион байгуулагддаг “Олон улсын ирвэс хамгаалах” тэмдэглэл өдөрт зориулж Гурвантэс сумын нутагт орших “Тост, тосон бумбын нуруу”-ны байгалийн нөөц газрын хамгаалалтын захиргаанд 2 ширхэг 2 нүдний дуранг нийгмийн хариуцлагын хүрээнд бэлэглэв.

Зураг 58. Байгалийн нөөц газрын хамгаалалтын захиргаанд дуран хүлээлгэн өгсөн байдал

БҮЛЭГ 6 НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

6.1 УУРХАЙН ХАВАР, НАМРЫН МОД ТАРИЛТ

Нарийн Сухайтын уурхай нь анх 2008 он буюу ил уурхайн нүүрс олборлох үйл ажиллагаа эхэлсэн цаг үеэс ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх ажлыг жил бүр тогтмол зохион байгуулж ирсэн бөгөөд энэ хугацаанд нийт 8,1 га талбайд 14 төрөл зүйлийн 36,400 ширхэг мод тарьж ургуулаад байгаа ба 7000 м² талбайд зүлэгжүүлэлт хийсэн. Мод тарих аянд нэгдсэн гэрээт байгууллагуудыг алдаршуулан тарьсан модыг гэрчилгээ олгов.

Зураг 59. Уурхайн ногоон байгууламж

2023 оны хавар, намар бүх нийтээр мод тарих ажлын хүрээнд эх ургамлын талбай, Баруун сухантын хөв цөөрөм, Шивээ хүрэн боомт, Ногоон чулууны булаг, Баяжуулах үйлдвэр, засвар үйлчилгээний төвийн ойр орчимд 6 төрлийн нийт 7400 ширхэг мод, тарьж уурхайн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн.

Хүснэгт 21. 2023 оны мод тарилтын байршил, мэдээлэл

№	Тарьсан байршил	Мод, бутны нэр	Нас	Өндөр /м/	Тоо ширхэг
1	Ажилчдын хотхон	Гүйлс, агч, хайлаас	3	80-100	1520
2	Дунд хотхон	Шар хуайс, гүйлс	3	60-80	450
3	Эх ургамлын талбай	Хайлаас, чацаргана, бургас, харгана	3	60-80	3700
4	Захиргааны зогсоол	Бургас	4	100-120	700
5	Баруун сухант	Гүйлс, агч, сухай	3	80-100	680
6	Баяжуулах үйлдвэр	Бургас	4	100-120	200

7	Шивээ хүрэн боомт	Хайлаас	3	60-80	50
8	Ногоон чулууны булаг	Хайлаас	3	60-80	100
НИЙТ					7400

Эх ургамлын талбайд хамгаалалтын зурвас байдлаар тарилт хийсэн

Ажилчдын хотхон

Засвар үйлчилгээний төв

Зураг 60. Мод үржүүлгийн талбай болон уурхайн бусад байршилд мод тарьсан байдал

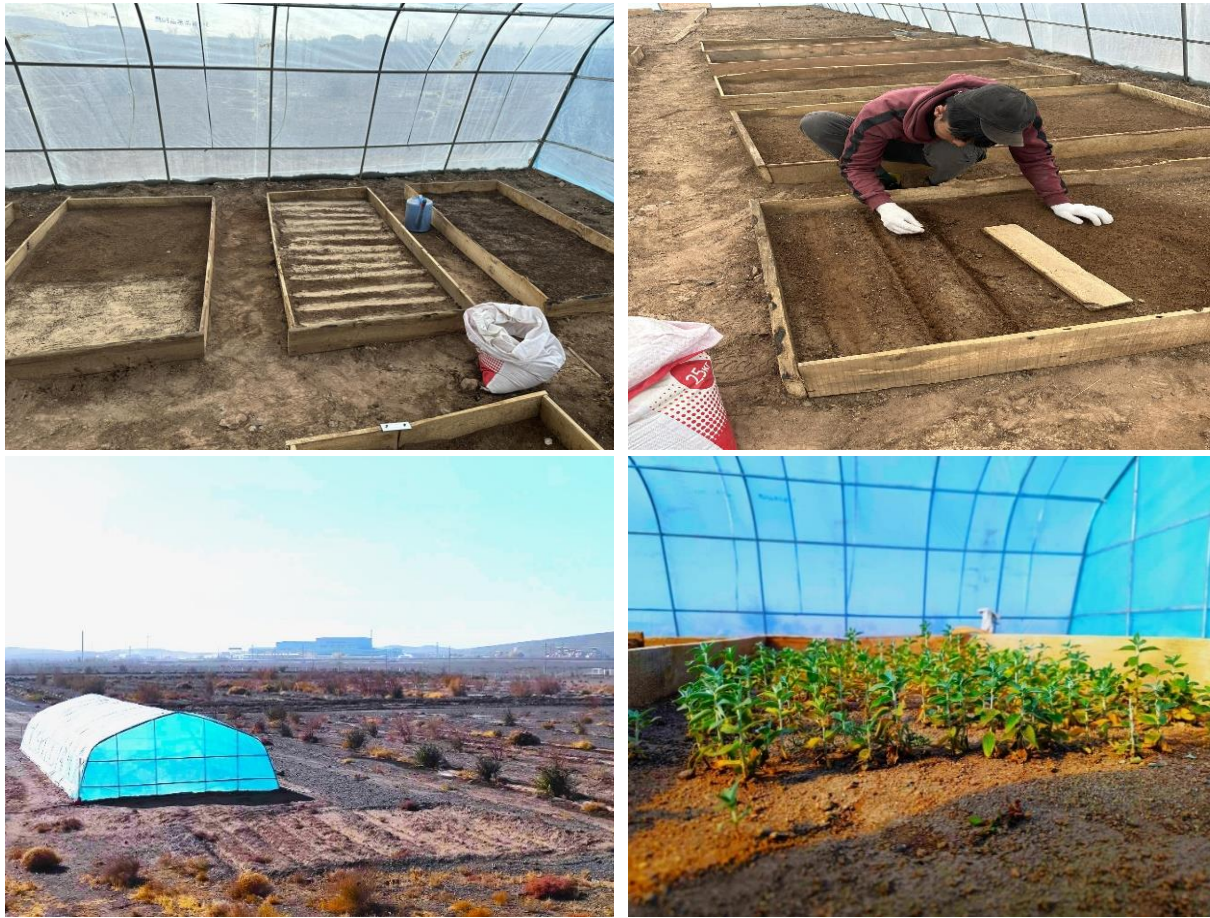

Зураг 61. Мод тарих аянд нэгдсэн гэрээт байгууллагад гэрчилгээ олгосон

Мод үржүүлгийн талбайд үрсэлгээ хийх, нөхөн тарилтад гаргах болоогүй байгаа суулгацуудын арчилгаа усалгааг тогтмол хийх

Мод үржүүлгийн талбайд хайлаас, заг, жигд, бургас, сухай, улиас, гүйлс, агч, голт бор, чацаргана, жигд, харгана зэргийг суулгацаар тарьж ургуулах, туршилт судалгаа тогтмол хийж байна.

2023 онд уурхайн эх ургамлын талбайд үрээр тарилт хийж, бойжуулах зориулалтаар 6x20 харьцаатай зуны хүлэмжийг барьж ашиглалтад оруулсан. Хүлэмжид үрээр жигд, гүйлс тарьж туршилтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 62. Зуны хүлэмжид тарилт хийж буй байдал

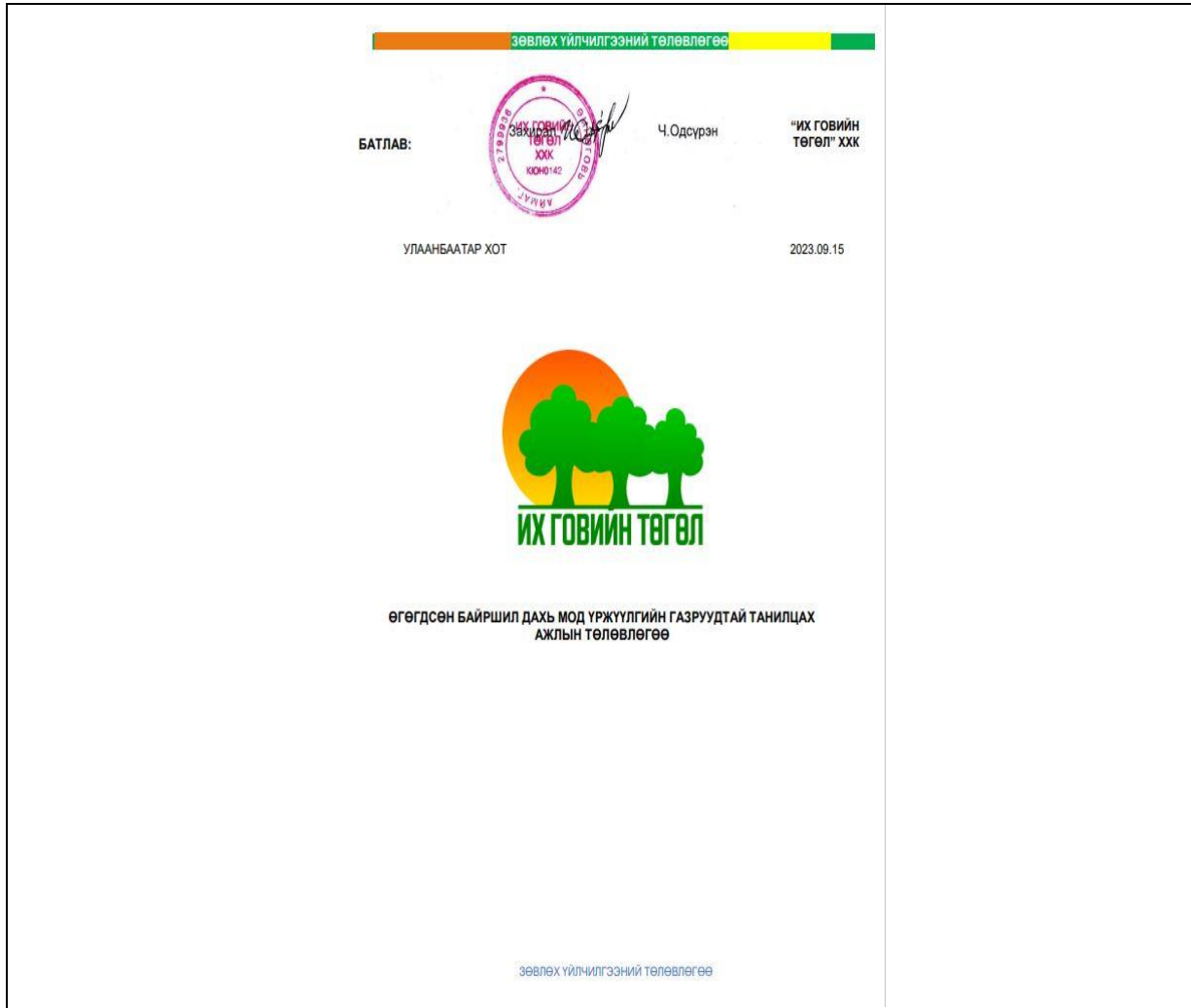
Усалгааны системийн засвар хийж, шинээр тарилт хийсэн талбайд 500 м урттай, 500 мм диаметртэй усалгааны хоолойг татаж, 10 мм диаметртэй дуслын усалгааны системийг мод бүрд байрлуулж усалгаа, арчилгааг тогтмол хийж гүйцэтгэсэн.

Мод үржүүлгийн талбайд салхины хашлага ургамал хийх зорилгоор 2-3 настай 0.5 м - 0.8 м өндөртэй 1000 ш хайлаас , 700 ш харгана, 500 ш чацаргана, 100 ш гүйлс, голт бор, агч зэргийг шинээр тарьж суулгацуудын тоог нэмэгдүүлж, бойжуулахаар ажиллаж байна.

6.2 Мод үржүүлгийн талбайн бүтэц зохион байгуулалтыг өөрчлөх

Уурхайн нөхөн сэргээлт мод үржүүлэгт зарцуулагдах зардлыг бууруулах, тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд орон нутаг, яам, засгийн газраас гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх дотоод нөөц үүсгэх, уурхайн төслийн талбайн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор мод үржүүлгийн газрын бүтэц, зохион байгуулалтыг сайжруулахаар “Их говийн төгөл” ХХК-тай 2023 оны 9-р сард зөвлөх үйлчилгээг авах нэг жилийн хугацаатай гэрээ байгуулан, хамтран ажиллаж байна (*Их говийн төгөл ХХК ажил*). *гүйцэтгэх гэрээ*

2023 оны X/11-13 өдрүүдэд Нарийн Сухайтын уурхайн ногоон байгууламжтай газар дээр нь танилцаж, зөвлөгөө өгсөн ба Мод үржүүлгийн газрыг өргөжүүлэх дунд хугацааны төлөвлөгөө боловсруулахаар ажиллаж байна (*Мод үржүүлгийн газрын гэрээт бай*
хавсралт 9

Зураг 63. Гэрээт компанийн төлөвлөгөө

6.3 ХААЛТЫН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН САНХҮҮГИЙН ТООЦООЛОЛ

Asset retirement obligations (ARO) буюу хаалтын нөхөн сэргээлтийн санхүүгийн тооцооллын гол зорилго нь уурхайн үйл ажиллагаа, дэд бүтцийн барилга байгууламжтай холбоотой эвдэрсэн хөрсөн бүрхэвч, нөлөөлөлд өртсөн тухайн газрыг байгалийн унаган төрхөд дөхүүлэн нөхөн сэргээх, барилга байгууламжийг буулгах, шилжүүлэн ачих зэрэгт шаардагдах зардлыг Монгол болон олон улсад мөрдөгдөж байгаа хууль дүрэм, стандартыг удирдамж болгон тооцоолон гаргахад оршдог. Мөн уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийн хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээнүүд нь тухайн газар нутгийн амьдрах орчны аюулгүй байдлыг бүрэн хангаж, хэвийн нөхцөлд шилжүүлэхэд чиглэсэн байдаг (ARO х а а л т ы н н ө х ө н с э р г э э л л т и й н с а н х ү ү г и й н т о о ц о о л о л 2 0 2 3). у х а в с р а л т 5

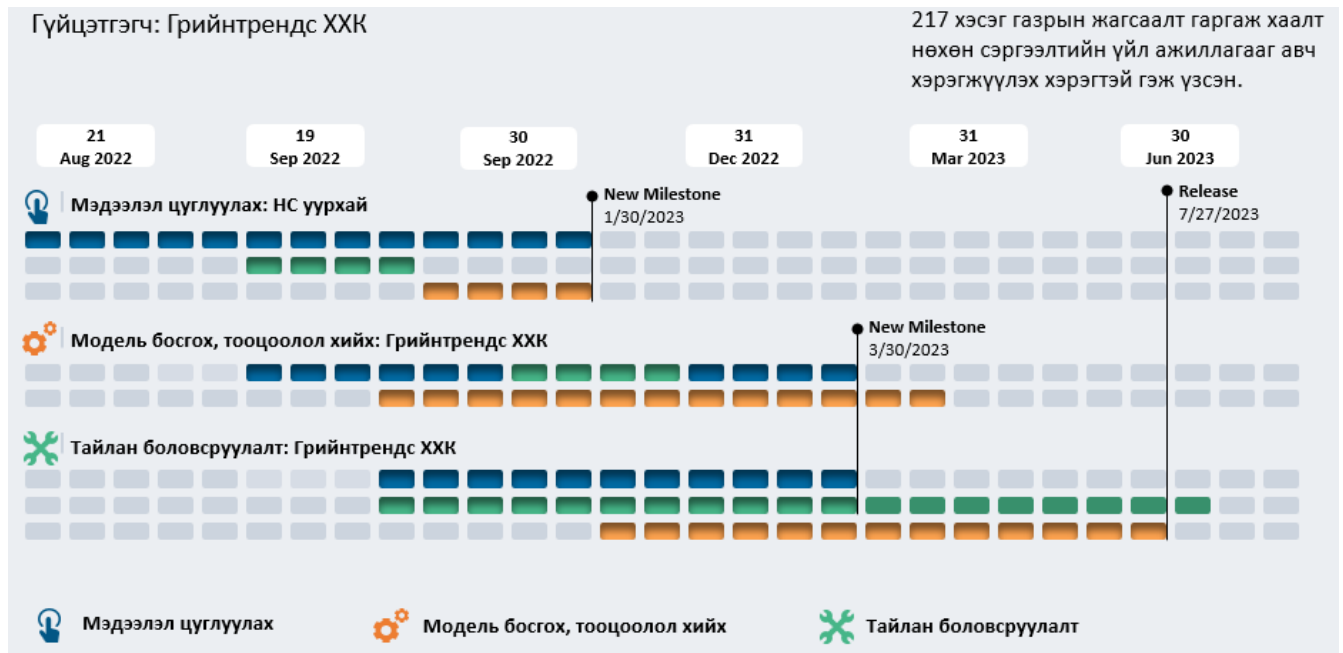
Энэ ажлын хүрээнд уурхайн хаалтын нөхөн сэргээлтийн санхүүгийн тооцоолол гүйцэтгүүлэхээр 2022 оны 9 сараас эхлэн “Грийнтрендс” ХХК- тай гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Тус ажлыг гүйцэтгэхэд 2019 оны 8 дугаар сарын 28-ны өдрийн УУХҮ-ийн сайд, БОАЖС-ын А/181, А/458 тоот хамтарсан тушаалаар баталсан “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журам”, нөхөн сэргээлтийн аргачлал болон олон улсын санхүү, нягтлан бодох бүртгэлийн стандартыг мөрдлөг болгосон (Г р и й н т р е н д с Х Х К а г ү й ц э т г э х г э р . э э х а в с р а л т 1 2

Зураг 64 . Нөхөн сэргээлтийн санхүүгийн тооцоолол мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн гэрээ

Зөвлөх компани уурхайн талбай дээр ажиллаж нийт 217 хөндөлтөд өртсөн, унаган төрхөө алдсан газрыг бүртгэж, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө урьдчилан боловсруулсан.

Уурхайн хаалтын нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөг илүү бодитой учирзүйн ач холбогдолтой байх дээр онцгойлон анхаарч байгаа бөгөөд уурхайн тодорхой хэсэг газарт ногоон байгууламж бий болгох, зарим барилга байгууламжийн үйл ажиллагааны чиглэлийг өөрчлөн цаашид ашиглах, дэд бүтцийн байгууламжийг орон нутагт хүлээлгэн өгөх, монгол улсад мөрдөгдөж байгаа нөхөн сэргээлтийн аргачлал болон талбайн нөхцөл байдлын харгалзан ухаш овоолгын нөхөн сэргээлтийн урьдчилсан тооцоог гаргасан.

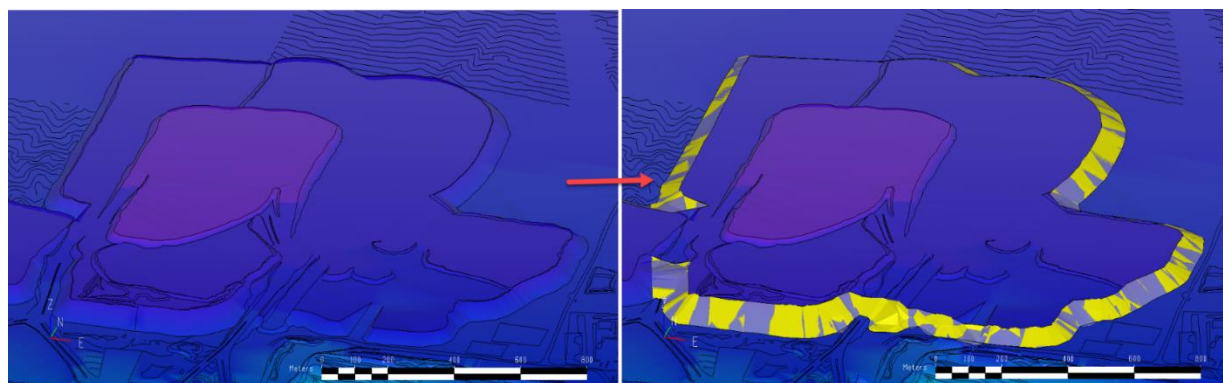

Зураг 65. Ажлын явц болон урьдчилсан байдлаар гаргасан нийт эвдэрсэн газрын тоо

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А-138 дугаар тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал”-д нөхөн сэргээлтийн чиглэлүүдийг зааж өгсөн байдаг. Урьдчилсан байдлаар нийт эвдэрсэн 217 газрыг амралт сувилал, барилга байгууламж, ойн аж ахуй, хөдөө аж ахуй бэлчээрийн чиглэлээр нөхөн сэргээхээр төлөвлөөд байна.

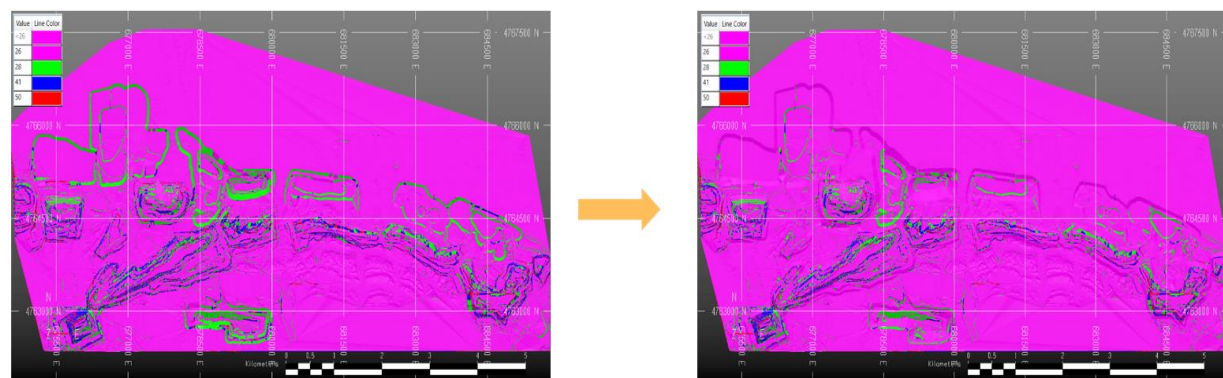
Хөдөө аж ахуй, бэлчээрийн зориулалтаар нөхөн сэргээх эвдэрсэн газарт уурхайлалтын хэсгийн томоохон объект болон ухаш, хоосон хөрсний овоолго хамаарч байгаа бөгөөд ухаш, хоосон хөрсний овоолгын эзлэхүүн тооцооллод геологи, уул уурхайн төлөвлөлтийн программ хангамж болох Hexagon MinePlan-ыг, налуугийн тогтворжилтыг Rocscience Slide програмуудыг ашиглан нөхөн сэргээлтийн уулын ажлын тооцоог гүйцэтгүүлсэн.

Доорх зураг 57, 58-д хоосон хөрсний 5-р овоолгын нөхөн сэргээлтийн өмнөх болон нөхөн сэргээлтийн дараах хэлбэржүүлэлтийн байдлыг, нийт уулын хэсгийн нөхөн сэргээлтийн дараах налуужилтыг 3D зургаар жишээ болгон харуулав. Зургаас хэлбэржүүлэлтийн дараа хоосон хөрсний овоолгын суурь тэлсэн, илүү налуу болсныг харж болно.

Зураг 66. Хөрсний овоолгыг тооцооллыг дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийсний дараах байдал

Нөхөн сэргээлт хийсний дараагаар гадаргуудын налуужилт илүү намссан буюу 2 дахь зурагт тод ягаанаар хүрээлэгдсэн талбайн хэмжээ нэмэгдсэн, эгц босоо хэсэг буюу ногоон, улаанаар тэмдэглэгдсэн газар багассан байгааг харж болох юм.

Зураг 67. Хөрсний овоолгыг тооцооллыг дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийсний дараах байдал

Энэхүү уурхайн хаалтын нөхөн сэргээлтийн урьдчилсан төлөвлөгөө, тооцооллыг манай компани цаашид үргэлжлүүлэн гүйцэтгэж явах ба уурхайн нөхөн сэргээлтийг илүү бодитой, төлөвлөгөөтэй гүйцэтгэхээр зорин ажиллаж байна.

6.4 ХООЛ, ХҮНСНИЙ ХАЯГДАЛ, ТАХИАНЫ САНГАСААР БОРДОО БЭЛТГЭЖ НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТАЛБАЙД ТУРШИХ

Уурхайн гал тогооноос гарч байгаа хүнсний ногооны хаягдал, амны сальфеткан цаас, өндөгний хальс, цайны идээ, дүрдэг цай зэргийг ашиглан 10 кг компост бордоог туршилтаар бэлтгэж, уурхайн тасалгааны цэцэг, модонд нэмэлт бордоо болгон ашиглалаа.

Мөн бусад компанийн бэлтгэн нийлүүлж байгаа бордоонуудтай харьцуулан туршилтын ажил хийв.

Зураг 68. Компост бордоо бэлтгэх үйл явц

6.5 ШИМТ ХӨРСНИЙ ҮРЖИЛ ШИМИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ ХАДГАЛАЛТЫГ САЙЖРУУЛАХ ЗОРИЛГООР ОЛОН НАСТ ТАРИХ

Уурхайн газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулах, хадгалах MNS 5916:2008 стандартын дагуу шимт хөрсийг зориулалтын талбайд хэлбэржүүлэн хадгалж байна (*х а в с р а л т 23*).

2023 онд шимт хөрсний № 4 овоолгын хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх зорилгоор төлөвлөгөө гарган дараах ажлуудыг хийж хэрэгжүүллээ. Үүнд:

Шимт хөрсний №4 овоолгыг стандартын дагуу хэлбэржүүлэн, 1:1.5м хэмжээтэй самбар байрлуулж, олон наст өвслөг ургамал болох царгас, хүцэнгэ, өлөнгө зэргийг үрээр тарьж, 2-3 настай 50 ширхэг жигд, хайлаасыг шилжүүлэн тарьж нийт 0,74 га талбайд 10 тонны ёмкостиг байршуулж, зөөврийн усаар цэнэглэн, 200 м автомат усалгааны системд холболт хийж, усалгаа арчилгааг ургамал ургалтын хугацаанд тогтмол хийж ажиллалаа.

БАТЛАВ.УУРХАЙН ДАРГА *Ц.ЦОЛМОНБАЯР*

Шимт хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх
ажлын төлөвлөгөө

2023.05.11

Үндэслэл

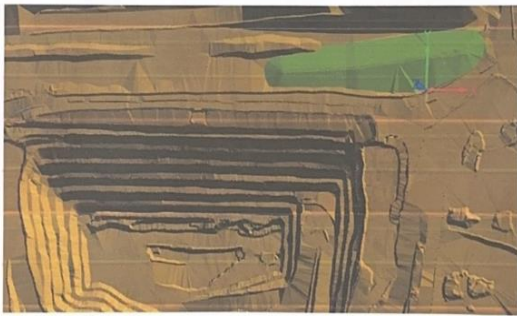
БОННУ, "Байгаль орчны хамгаалах тухай хууль"-д шимт хөрсний овоолгуудыг уурхайн хөрс хуулалтаас үүссэн шимт хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх тухай заасны дагуу 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нөхөн сэргээлт хэсэгт тусгаж, шимт хөрсний стандартын дагуу техникийн нөхөн сэргээлт хийж, олон наст ургамал тарьж хадгалалтыг сайжруулах.

Зорилго

MNS 5916:2008 стандартын дагуу 5м ийн өндөртэй 2-6 градусын налуутай 1 га талбайг шимт хөрсний 4-р овоолгын баруун талд төлөвлөж, хэлбэржүүлнэ.

Зорилт

- Стандартын дагуу хэлбэржүүлсэн шимт хөрсний овоолго үүсгэх
- Олон наст өвслөг ургамал тарьж, үржил шимт байдлыг хадгалах

Зураг 1. Шимт хөрсний 4-р овоолгын байршил

Хүснэгт 1. Нөхөн сэргээлтийн хүрээнд хийх ажлууд

№	Хийх ажлууд	Хугацаа	Хамтран ажиллах хэсэг	Хяналт тавьж ажиллах
Бэлтгэл ажлууд				
1	Стандартын хэлбэржүүлэх дагуу	V.17	УХ, ТХ	Байгаль орчны мэргэжилтэн
2	Самбар байрлуулах	V.25	УХ	
3	Усалгааны систем засварлах	V.18 V.20	УХ, ААХ	
Олон наст ургамал тариалах явц				
6	Үр захиалах / царгас /	VI.01	ЗХНХ – Хангамжийн мэргэжилтэн	Байгаль орчны мэргэжилтэн
7	Талбай, хөрс бэлтгэх	V.15 V.17	ААХ – Галч, усалгаачин	
8	Тарилт хийх хугацаа	VI.02 VI.04		
9	Ажиглалт судалгаа хийх	VI.02 X.01		
10	Туршилтын ажлын тайлан танилцуулах	X.05		

Боловсруулсан:

Байгаль орчны мэргэжилтэн

Э.Санжмаа

Э.Санжмаа

Танилцсан:

Орлогч дарга

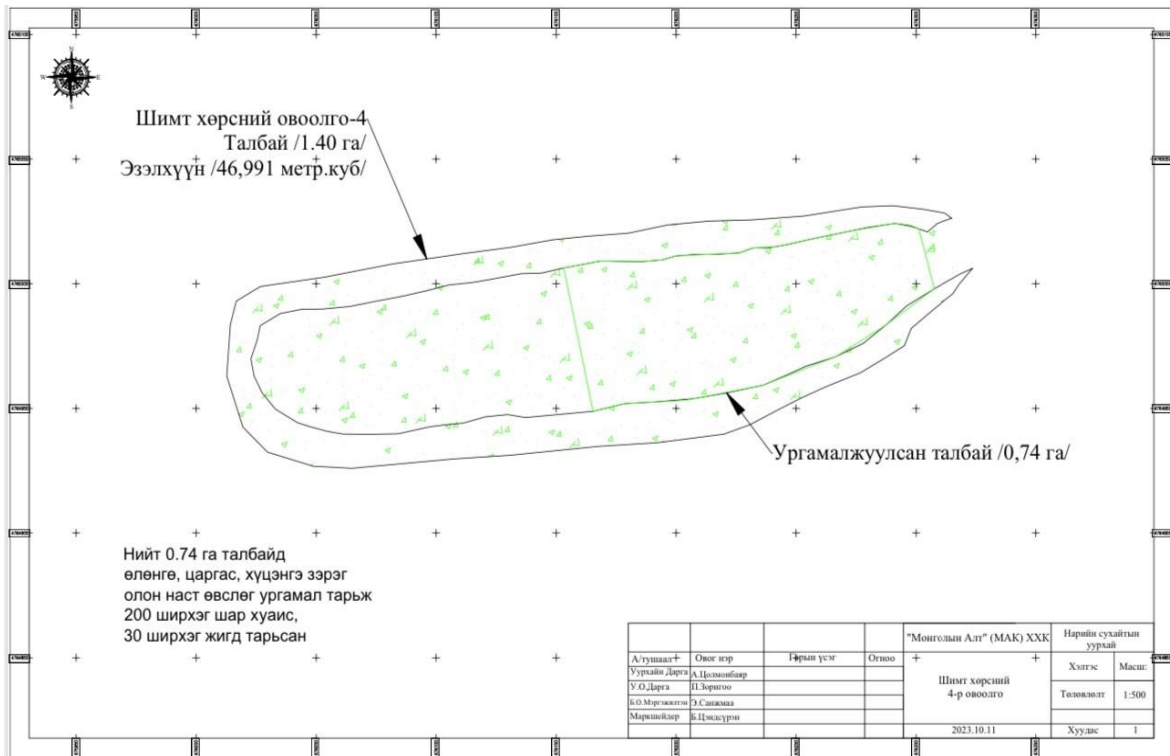
П.Зоригоо

П.Зоригоо

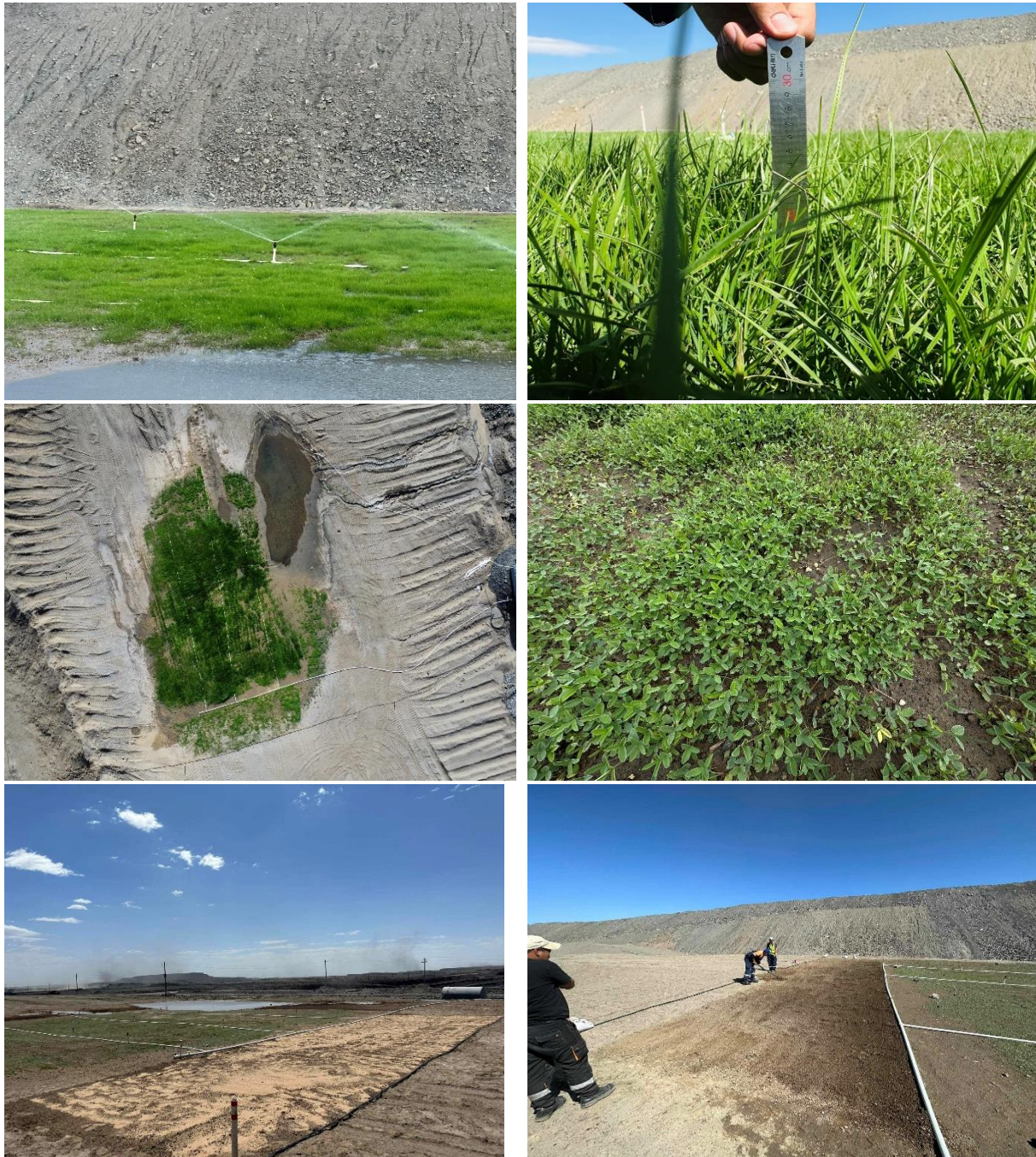
ХАБЭАБОХ – ийн дарга

Э.Билгүүн

Э.Билгүүн - 2

Зураг 69. Шимт хөрсний №4 овоолгод хийх ажлын батлагдсан төлөвлөгөө

Зураг 70. Төлөвлөгөөний дагуу хэлбэржүүлж, зүлэг тарьсан байдал

6.6 ХӨРШ ЗЭРГЭЛДЭЭХ УУРХАЙНУУДТАЙ ХАМТРАН ГУРВАНТЭС СУМЫН ТӨВД БАЙГУУЛСАН ЦЭЦЭРЛЭГТ ХҮРЭЭЛЭНГ ӨРГӨЖҮҮЛЭХ

Нарийн Сухайтын нүүрсний бүлэг орд газарт үйл ажиллагаа явуулж буй "Монголын Алт" (МАК) ХХК, "Хүрэн толгой коал майнинг" ХХК, "Өсөх зоос" ХХК, "Саус гоби сэнде" ХХК хамтран Гурвантэс сумын "Суваргатай талбай" –д тохижилтын ажлыг 2020 оноос эхлэн хийж гүйцэтгэн, ажиллаж байна.

БҮЛЭГ 7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

7.1 УРТ БОЛОН ДУНД ХУГАЦААНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨТЭЙ БОЛЖ, ШАТ ДАРААЛАН АРГА ХЭМЖЭЭ АВЧ АЖИЛЛАХ

Уурхайн БОННУ – нд тодотгол хийгдэж байгаатай холбоотой дүйцүүлэн хамгаалах ажлын урт болон дунд хугацаанд төлөвлөгөө гарган, үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн боловч ТЭЗҮ-г ЭБМЗ-ийн хурлаар хэлэлцүүлэх хуваарь, ТЭЗҮ батлагдсан тогтоол батлагдах үе шат удааширч, хүлээгдсэнээс Байгаль орчны үнэлгээг боловсруулах ажил хойшлогдсон хэдий ч манай уурхайн зүгээс дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн.

- Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас өгсөн зөвлөмж чиглэлийн дагуу дунд болон урт хугацааны Дүйцүүлэх хамгаалах төлөвлөгөө гаргахаар 8 сард Грийнтрэндс зөвлөх компанитай уулзалт хийж уурхайн зүгээс саналаа танилцуулж, зөвлөлдсөн.
- Үүний дараа зөвлөх компаниас холбогдох судалгааг гүйцэтгэж дүйцүүлэн хамгаалах ажлын төлөвлөгөөг боловсруулан ирүүлсэн.

НЭГ. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ ТУХАЙ СУМ ОЙЛГОЛТ

1.1. Хууль эрх зүйн зохицуулалт

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах талаар

БОННУ-ий тухай хуулийн 3.1.11-д "биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах" гэдг төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ" гэж тодорхойлсон. Мөн хуулийн 8. "Газрын тос, үүл уурхай, цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалт зэрэг төсөлд хаалтын ажиллагааны чиглэл, нөхөн сэргээлийн зорилт, хамрах хүрээ, шалгуур үзүүлэлтүүд, дүйцү хамгааллын арга хэмжээ" хэрэгжүүлэх гэж, 9.6-д "Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд бай орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, дүйцү хамгаалах хийх, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байна" гэ тус заасан.

Засгийн газрын 2013 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 374 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсрал батлагдсан Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний журамд дүйцүүлэн хамгаалах да шаардлагуудыг заасан. Үүнд:

- 5.2. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамга арга хэмжээг тусгах ба дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ нь дараах зарчмыг хангасан байна;
 - 5.2.1. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх газар нь тухайн нөлөөлөлд өртсөн газартай байгаль экологийн нөхцөлтэй байх;
 - 5.2.2. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний зардлын тооцоо нь үнэн бодит судалгаа, мэдээ үндэслэсэн байх;
 - 5.2.3. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ нь төсөл хэрэгжүүлэгчийн зүгээс хуулиар хүлээсэн нөлөөл бууруулах, арилгах, нөхөн сэргээх үүргээс зайлсхийх нөхцөл болохгүй байх;
 - 5.2.4. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, үр дүнг тайлагнах хэлбэр, хя тавих механизм зэргийг тодорхой тусгасан байх гэсэн заалтууд байна.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам

1.5. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний байгаль хамга төлөвлөгөөнд байгалийн нөөц баялгийг ашиглах явцад байгаль орчныг доройтохоос урьдч сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, н сэргээх, нүүлэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалахтай холбогдсон хэмжээг тодорхойлон, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тооцож, хариуцах этгээд, хэрэгжүүлэх хуг; баримтлах хууль, журам, аргачлал, стандартыг тодорхойлж тусгасан байна.

Зураг 2. Төслийн талбайн байршил, нөлөөллийн эх үүсвэр

2.2. Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрын хэмжээ, байршлыг тогтоох

Төслийн нөлөөллөөс зайлсхийх болон нөлөөллийг бууруулах боломжит арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хамт төслийн үйл ажиллагаа эхлэхтэй зэрэгцэн зайлсхийх боломжгүй нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаа арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлдэг.

Нөлөөлд өртөх газрын хэмжээг тогтоосны дараагаар төслийн нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаа шаардлагатай газрын хэмжээг тогтоохдоо дараах хүчин зүйлүүдийг харгалзан үзнэ. Үүнд:

✓ Амьдрах орчны төрөл

Эцсийн байдлаар ангилсан ангиллуудын тодорхойлолт:

- (Чухал) – Экологийн бүс нутгийн үнэлгээгээр экологийн хувьд чухал гэж тогтоогдсон газр Марксан программ дээр тогтоогдсон анхны хувилбар болон давцал үүссэний улмаас да боловсруулсан хувилбар орно.
- (Хэвийн) – Чухал болон өөрчлөгдсөн гэж тогтоогдсон газруудаас бусад.
- (Өөрчлөгдсөн) – ГЗМС дээр тогтоосон хүний үйл ажиллагааны нөлөөллийн индексийн утга < бүхий газрууд.

Зураг 73. БОННУ-ий дүйцүүлэн хамгаалах ажлын төлөвлөгөө

- Тухайн дүйцүүлэн хамгаалах ажилд Өмнөговь аймгийн байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраас өгсөн чиглэл, зөвлөмжийн дагуу Нарийн Сухайтын у болон Хөхөлцөхийн говийн амьтдыг хамгаалах тоо толгойг бүртгэх ажил хийхээр төлөвлөн 3 бодгаль хар сүүлт зээрд сансрын мэдээлэл дамжуулах хүзүүвч зүүж, хүлээн авсан байршлын мэдээллийг ашиглан тархалт болон цаг уурын өөрчлөлт, хоол тэжээлээс хамаарсан шилжилт хөдөлгөөний тогтоох зорилгоор мэргэжлийн байгууллагатай хамтран уг ажлыг гүйцэтгэхээр ажлын даалгавар боловсруулан, сонгон шалгаруулалтыг явуулж “Монгол орны хөхтөн судлалын нийгэмлэг” ТББ-тай гэрээ байгуулсан. Гэрээний эхний санхүүжилт болох 45,254,040 төгрөгийг шилжүүлж хүзүүвчний чанар стандартыг хамгийн сайн байлгах үүднээс гаднаас захиалсан тул 12 дугаар сарын 10 дотор багтааж

нийлүүлэхээр гэрээнд тусгагдсан болно (Монгол орны хөхтөн с
нийгэмлэг ТББ ажил гүйцэтгэх өвсрд.р тэ / 4 төлб

- Батлагдсан ажлын даалгаврыг танилцуулж байна.
- Ажлын даалгаварт тусгагдсан ажлуудад нарийвчилсан төлөвлөгөө гарган үе шаттайгаар дараалан гүйцэтгэх юм. Мөн дунд болон урт хугацааны төлөвлөгөөний дагуу цаашид дүйцүүлэн хамгаалах ажлуудыг хийж гүйцэтгэнэ.

МАК
МОНГОЛЫН АЛТ
(МАК) ХХК

30
ЖИЛ

АЖЛЫН ДААЛГАВАР

2023.10.25

МАК
МОНГОЛЫН АЛТ
(МАК) ХХК

30
ЖИЛ

Захиалагчийн нэр:	Монголын Алт (МАК) ХХК
Гүйцэтгэх ажлын нэр:	Хар сүүлт эзэр (Gazella subgutturosa)-д сансрын мэдээлэл дамжуулах хуурувч зүүх.
Үндэслэл:	Улсын Их Хурлын 2012 оны 5 дугаар сарын 17-ны өдөр баталсан "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай" хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.6 дахь заалт, Нарийн сухайтын уурхайн 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний 8 дугаар бүлэгт заасан "Дүйцүүлэн хамгаалах" бүлгийг тус тус үндэслэв.
Ерөнхий шаардлага:	<ul style="list-style-type: none"> • Ан амьтны чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг мэргэжлийн байгууллага байх. • Өмнө нь эзлэг амытан хүзүүвчилж байсан ажлын туршилагатай байх. • Тус ажлыг гүйцэтгэхэд шаардлагатай техник тоног төхөөрөмж болон зориулалтын багаж хэрэгсэлтэй байх. • Байгаль орчны сайд, Шинжлэх ухааны академийн Ерөнхийлөгчийн хамтарсан 2008 оны 120/51 тоот тушаалын хавсралтад заасан "Амьтныг шинжлэх ухааны зориулалтаар барьж, тэмдэглэх журмыг дагаж мөрдөх.
Ажил хугацаа:	2023 оны 10-р сарын 30-наас 2025 оны 11-р сарын 01 хүртэлх хугацаанд хийж гүйцэтгэнэ (гэрээг талуудын харилцан тохиролцооны үндсэн дээр нэмэлт гэрээ хийж сунгах боломжтой).
Судалгааны байршил, хүрээ:	Өмнөговь аймгийн Гурван тэс сум, Нарийн Сухайтын уурхайн нөлөөллийн бүс болон Хөхлөхийн говь (Судалгааны талбайн зургийг хавсаргав).
Хүзүүчинд шаардлага:	<ul style="list-style-type: none"> • Хүзүүвч нь мэдээлэл хүлээн авах болон хяналт тавихад хялбар бөгөөд орчин үеийн технологитой байна. • Нарны эрчим хүч хураагуураар цэнгээг нөхдөг байна.

ТАНИЛЦСАН:
Уурхайн дарга А.Цолмонбаяр

Ерөнхий инженер Л.Булгантамир

Боловсруулсан
ХАБЭАБОХ-ийн байгаль орчны мэргэжилтэн Б.Тэнгис

Зураг 74. Батлагдсан ажлын даалгавар, гүйцэтгэгч байгууллагатай хийсэн гэрээ

1163...1123

Хар сүүлт эзэр сансрын дохиололт хуурувч зүүх зөвхө үйлчилгээний ажлын нарийвчилсан төлөвлөгөө

№	Гүйцэтгэх ажил	Хугацаа	Хариуцах зөв	Хүлээгдсэн буй үр дүм
1	Хар сүүлтэнд лүүк сансрын дохиололт хуурувч зэмлэх ажил	Гэрээ байгуулагдц 2023 оны 11 сарын 01-05	Д.Лхагасурин	• Хар сүүлийн нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөний судалгаанд зориулж нийт 3 ширээг хуурувч худалдан авна.
2	Хар сүүлт эзэр барих тогиромжийг нутгийн судалгаа хийж, талбайтай тавихад	2023 оны 11 сарын 01-05	Д.Лхагасурин ба Бусад	• Хөвсгөлийн говийн хар сүүлт эзэрийн байршил нутгийн судалгаа хийж, хар сүүлт эзэр барих тогиромжийг нутгийг сонгох болно.
3	Амьтан барих хуурувчлах шаардлагатай холбогдох зөвшөөрөл авах	2024 оны 3 сарын 10-15	Д.Лхагасурин	• Судалгааны амил эхлэхээс өмнө 3 хүртэлх тооны амьтан барьж, нуурууцла хөвсгөрөөр БСЖ-аас авсан байна
4	Хар сүүлт барих, хуурувчлахтай холбоотой техник амьтан багтат хяналт	2024 оны 3 сарын сүүл	Д.Лхагасурин М.Мөнхийр	• Шаардлага хяналт тор олж, амилд бэлтгэх /200 м/ • Тор огцом модон цооног бэлтгэх, • Тайваруулах нийрэл боолт, • Эзэрийн мөл хүүг оос • Бусад шаардлагатай баг амилд бэлтгэх
5	Хүзүүвчүүдийг програмчлах, хиймэл дагуу ашиглах зориулж идэвхлүүлж, мэдээлэл цуглуулах горимд шилжүүлэх	2024 оны 4-р сарын эцэс	Д.Лхагасурин	• Хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний өмнөд, судалгааны ажлын зорилготой хуурувчийг уялдуулан мэдээлэл авах диктааж, амьтан хугацаа эрхийг тогиромжин програмчилна • Нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөний судалгаа сансраас танинч гүйцэтгэх ба үүний тулд 1шт-ийг нийлэм дугуулах үйлчилгээг идэвхлүүлнэ
6	Хар сүүлт барьж, хуурууцлааг засагч зохион байгуулах. Турайн газрын өмчлөг, барьж саарсаг шалтгааны 3-5 тооны мөчлөгөөс орон нутгаас хөвсгөрөө.	2024 оны 4-р сарын 15-ас хойш 2 долоо хоног	Д.Лхагасурин, нүүдэл үндэсдэн 5 хүний бүрэлдүүлийн баг нийт 7 өдөр ажиллана	• Хөвсгөлийн говьд нийт 3 бодлагд хар сүүлт барих хуурууцла
7	Уурхайн шилжилт хөдөлгөөний тайлан	2024 оны 7-р сарын 10-нд	Судалгааны баг	• 2023 оны 11 сарын мэдээлэл судалгааны дүн, 2024 оны 4-р сарын сүүлээс 2024 оны 6-р сарын 30-ний хүртэлх мэдээлэлээр хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний

8	Уурхайн шилжилт хөдөлгөөний тайлан	2024 оны 10-р сарын 10-нд	Судалгааны баг	<ul style="list-style-type: none"> • тайлан болон болон байна/хэвийн 3 сар/. • 2024 оны 7-р сарын 1-ээс 2024 оны 9-р сарын 30 хүртэлх мэдээлэлээр хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний тайлан болон болон байна/3 сарын мэдэл/.
9	Уурхайн шилжилт хөдөлгөөний тайлан	2025 оны 01-р сарын 10-нд	Судалгааны баг	<ul style="list-style-type: none"> • 2024 оны 10-р сарын 1-ээс 2024 оны 12-р сарын 30 хүртэлх мэдээлэлээр хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний тайлан болон болон байна/3 сарын мэдэл/. • 2025 оны 1-р сарын 1-ээс 2025 оны 4-р сарын 15 хүртэлх мэдээлэлээр хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний тайлан болон болон байна/3 сарын мэдэл/. • 2025 оны 1-р сарын 1-ээс 2025 оны 4-р сарын 15 хүртэлх мэдээлэлээр хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний тайлан болон болон байна/3 сарын мэдэл/. • 2025 оны 1-р сарын 1-ээс 2025 оны 4-р сарын 15 хүртэлх мэдээлэлээр хар сүүлийн шилжилт хөдөлгөөний тайлан болон болон байна/3 сарын мэдэл/.
10	Нүүдэл тайлан гаргах	2025 оны 4-р сарын 25-30	Төслийн баг	<ul style="list-style-type: none"> • Төслийн нэг дээр нээлттэй танилцуулга хийн тайлан хүлээлгэн өгнө

Захиалагчийн төлөөлөгч:
Байгаль орчны тогтвортой эдийн засгийн газрын дарга
Д.Сарангууз

Гүйцэтгэлийн төлөөлөгч:
Монгол орны хөхтөн сүдээний нийгэмлэгийн Гүйцэтгэх захирал Д.Лхагасурин

Зураг 75. Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-т хүргүүлсэн албан тоот, ТЭЗҮ

Гурвантэс суманд Нарийн Сухайтын уурхайн ажилчдын орон сууц, суурьшлын бүс байгуулах зориулалтаар авсан 14.5 га газарт археологи, угсаатны зүйн судалгааг ШУА-ийн археологи, палеонтологийн төвөөр хийж гүйцэтгүүлж дүгнэлт гаргуулсан.

Зураг 78. ШУА-д судалгаа хийлгэхээр гаргасан хүсэлт, судалгааны ажлын дүгнэлт, тайлан

9.2 ОРОН НУТГИЙН ХЭМЖЭЭНД АМЬТАН, УРГАМАЛ, АРХЕОЛОГИ, ПАЛЕОНТОЛОГИ, ТҮҮХИЙН ДУРСГАЛЫН ТУХАЙ ТАНИН МЭДҮҮЛЭХ ЗОРИЛГООР САМБАР БАЙРШУУЛАХ, ТАРААХ МАТЕРИАЛ ХИЙХ

Түүх, соёлын өвийг хамгаалах, түгээн дэлгэрүүлэх ажлын хүрээнд орон нутгийн түүх соёл, уламжлалыг харуулсан дурсгалт гарзуудын мэдээллийг нэгтгэн 1x2 метрийн хэмжээтэй самбарын эх бэлтгэж сумын ЗДТГ-ын санал болгосон газарт байршуулсан.

Зураг 79. Гурвантэс сумын төвд байршуулсан самбар

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс суманд олон сая жилийн өмнө амьдарч байсан дээд цэрдийн үеийн динозавр, аварга үлэг гүрвэл зэрэг эртний үнэт олдворууд үе үеийн археологи, палеонтологийн судалгаагаар илэрч байсан. Бид орон нутгийн хүүхэд залуучуудын танин мэдэхүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх, сургагч багш нарын сургалтын материалын төрлийг нэмэгдүүлэх зорилгоор ШУА-аас гаргасан “Монголын палеонтологи, археологийн сор олдворууд номоос 2 ширхэг, ШУА-ийн Палеонтологийн хүрээлэнгийн 2014 онд гаргасан “Dinosaurs from Mongolia” номоос Гурвантэс сумын нутаг дэвсгэрт олдсон олдворуудыг нэгтгэж 50 ширхэг тараах материал боловсруулан, хэвлүүлж сумын ЕБС-д тус тус хүлээлгэж өгсөн.

Зураг 80. Палеонтологийн ном, тараах материал хүлээлгэн өгсөн байдал

9.3 Соёлын өвийг түгээн дэлгэрүүлж байгаа хүмүүсийг алдаршуулах

Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, БОННУ, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу сум орон нутгийн түүх, соёлын өвийг түгээн дэлгэрүүлэх үйлсэд олон жил хувь нэмэр оруулсан иргэдийн нэрийг Гурвантэс сумын ЗДТГ- аас тодорхойлсны дагуу Д. Нямсүрэн, М. Цэмбил, С. Сугир нарыг шагнаж урамшуулав.

Зураг 81. Соёлын өвийг түгээн дэлгэрүүлсэн иргэдийг урамшуулсан байдал

БҮЛЭГ 10 ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

10.1 ЦЭВЭР УСАН ХАНГАМЖ, БОХИР УСНЫ ШУГАМ, ТҮҮНИЙ ХАМГААЛАЛТ, ХААЛТЫГ ШАЛГАЖ БЭЛЭН БАЙЛГАХ

Цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагаанд хяналт тавьж байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй ажиллах ажлын хүрээнд хуваарь гарган батлуулж хуваарийн дагуу үзлэг шалгалт хийж ажилласан.

Уурхайн ажилчдын хотхоны цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөх ажлыг мэргэжлийн байгууллага болох “Алтан Эколос” ХХК-тай гэрээ байгуулан ОХУ-нд үйлдвэрлэсэн ТОПАЭРО-М технологи бүхий 100% эргүүлэн ашиглаж болдог технологиор сольсон, бохир ус стандартын хэмжээнд цэвэрлэгдэж эхлэх үед зам усалгаа, ногоон байгууламжийн усалгаа зэрэгт эргүүлэн ашиглахаар 300 м систем татаж бэлэн болгосон

Хавсралт 1

№	Хэсэг	Албан тушаал	Үндсэн чиг үүрэг
1	Засвар үйлчилгээний хэсэг	Ерөнхий механик	120-усны машины тогтмол ажиллах засвар үйлчилгээн дээр хяналт тавих.
		Цехийн мастер	120-усны мэлчины өдөр тутмын ажлын даалгавар өгөх жолоочоор хангах хуваарийн дагуу мөрдүүлж ажиллана.
2	ХАБЭАБОХ	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үүсгэж байгаа байдалд хяналт тавьж хамтарч ажиллах.
3	Аж ахуйн хэсэг	Аж ахуйн дарга Ахлах ажилтан	Цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааны эвдрэл гэмтэл засвар үйлчилгээнд хяналт тавих.
		Сантехникч	Өдөр тутмын цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааг шалгах, эвдрэл гэмтлийн захиалга гаргах засвар үйлчилгээ хийх.

Жич: Тухайн хэсгийн ахлах ажилтан амрах үед түүнийг орлох ажилтан хариуцана.

Хянан:

Орлогч дарга:

Ерөнхий инженер:

Боловсруулсан:

Аж ахуйн ахлах

Б.Мөнгөнжолоо.

Т.Цэрэндаш.

П.Даваадорж.

Зураг 82. Үзлэг шалгалт хийх хуваарь

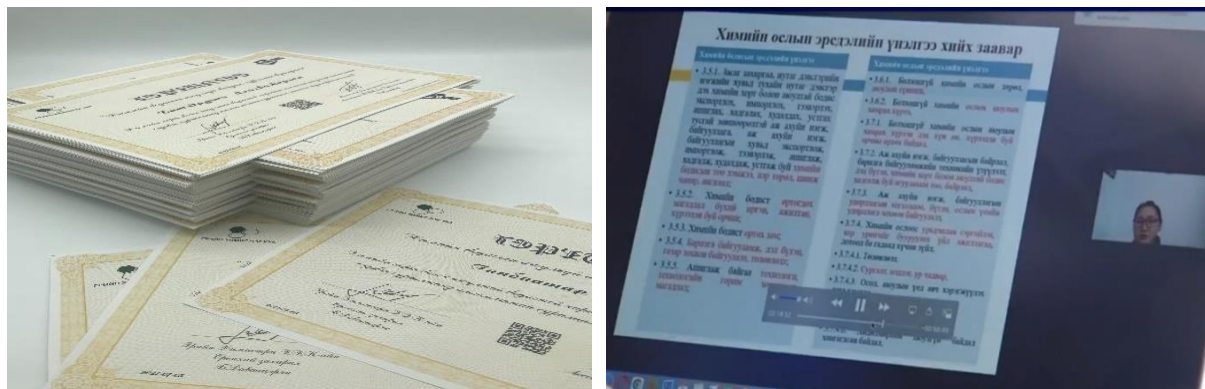
Цэвэр усны шугам хоолойг өдөр бүр, бохир усны хоолойг 7 хоногт 1 удаа сантехникийн ажилтан үзлэг шалгалт хийж ажиллаж байна.

10.2 ХИМИЙН БОДИСТОЙ ХАМААРАЛТАЙ АЖИЛЧДАД ХИМИЙН ХОРТОЙ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН ТУХАЙ СУРГАЛТ ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ

Химийн хортой болон аюултай бодисын тухай хуулийн 13.6-д заасан сургалтыг химийн бодистой хамааралтай ажиллах ажилтнуудад хийсэн.

Уурхай нь химийн бодисын хадгалалтад Монгол улсын хууль, дүрэм журмууд болон стандартад нийцсэн Химийн аюултай ба хортой бодисын менежментийн төлөвлөгөөг мөрдөж ажилладаг ба төлөвлөгөөний дагуу химийн бодис ашигладаг газар, хэсгүүдэд тогтмол хяналт тавьдаг.

“Грийн химистри” ХХК-аас санаачлан БОАЖЯ, “Монголын химичдийн хөгжлийн ассоциаци” ТББ-тай хамтран химийн салбарын бүх төрийн болон төрийн бус компани, ААНБ-ууд, тэдгээрийн ажилтнуудын хууль, эрх зүйн боловсрол, мэдлэг, мэдээллийг дээшлүүлэх зорилгоор “Химийн бодисын аюулгүй байдал, хүрээлэн буй орчин” сэдэвт онлайн сургалт, семинар цахим байдлаар зохион байгуулагдан Уурхайн химийн бодистой харьцаж ажилладаг ажилтнуудыг хамруулан сертификатжуулсан.

Зураг 83. Сургалт орж байгаа байдал

10.3 ХИМИЙН БОДИСТОЙ ХАРЬЦАЖ АЖИЛЛАДАГ АЖИЛЧДЫГ ХАМГААЛАХ ХУВЦАС ХЭРЭГСЛЭЭР БҮРЭН ХАНГАХ

Химийн бодистой харьцаж ажиллаж байгаа ажилтныг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангасан. Мөн химийн бодистой харьцаж ажиллаж байгаа ажилчдыг хошуувч, маск, бээлий, нүд угаах шингэн, хор саармагжуулах бүтээгдэхүүн зэрэг хэрэгслээр тухай бүрд нь бүрэн хангаж ажиллаж байна.

Хор аюулын лавлах

Ажилчны хувцас хэрэгсэл

Зураг 84. Тусгай хамгаалах хэрэгсэл, хөдөлмөр хамгааллын хувцас

10.4 ХИМИЙН БОДИСЫН БҮРТГЭЛИЙГ САР БҮР ХИЙЖ ЗААВАР ЗӨВЛӨГӨӨ ӨГЧ БАЙХ

Нүүрс баяжуулах үйлдвэрт ашиглаж байгаа болон нүүрс шинжилгээний лабораторид ашиглаж байгаа бодисуудын бүртгэлийг бодис ашиглах бүрд нь бүртгэл хөтөлж баталгаажуулж байна. Химийн бодис зарцуулалтын тайланг доорх хүснэгтэд үзүүлэв. 2023 онд нүүрсний шинжилгээний лабораторид 1474 гр химийн бодис ашигласан байна.

Хүснэгт 22. Химийн бодисын зарцуулалт

№	Зориулалт	Химийн бодисын нэр	Химийн томъёо	Хэмжих нэгж	Нэг удаагийн зарцуулалт	Агуулахад байгаа нийт үлдэгдэл			Сар											Нийт үлдэгдэл
						савласан хэмжээ	тоо	Нийт	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Нийт /гр/
1	Хүхрийн шинжилгээ	Калийний иод	KI	гр	6	500	10	4648	36	66	54	42	18	42	36	36	36	36	36	438
2		Калийний бром	KBr	гр	6	500	10	4648	36	66	54	42	18	42	36	36	36	36	36	438
3		Цууны хүчил	CH ₃ COOH	мл	10	500	34	15810	60	110	90	70	30	70	60	60	60	60	60	730

10.5 Уурхайн цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааг сайжруулах

Нарийн сухайтын уурхай нь ажилчдын хэрэглээнээс гарч байгаа ахуйн бохир усыг ATV-A122 OENORM 2502-2 технологитой биологийн цэвэрлэгээний аргаар 90% цэвэршүүлдэг цэвэрлэх байгууламжаар 2012 оноос хойш цэвэрлэн ирсэн.

Уурхайн олборлолтын хүчин чадал нэмэгдэж ажилчдын тоо ихэссэнтэй холбогдуулан цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх төлөвлөгөө гаргаж мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ хийж ажлыг гүйцэтгүүлсэн, гэрээ дүгнэхээр ажиллаж байна.

Хүснэгт 23. Шинээр барьсан цэвэрлэх байгууламжийн хүчин чадал

№	Үзүүлэлт	Шаардлага
1	Үйлдвэрлэсэн улс	ОХУ
2	Төхөөрөмжийн марк	ТОПАЭРО-М
3	Цэвэрлэгээний процесс	Угсармал модуль бүхий агааржуулалтын саванд идэвхжүүлсэн лагийн агууламжийг автоматаар цэвэрлэх, илүүдэл лагийг удаан хугацаанд тогтворжуулах хоёр пазын эаробик-аноксид систем.
4	Барих байршил	Ажилчдын хотхон
5	Хоногт цэвэрлэх усны хэмжээ, м3	80 м3

Зураг 86. Цэвэрлэх байгууламжаас модны усалгаанд татсан систем

10.6 Хаягдал тосны агуулах дүүрэхэд гэрээт компанид хүлээлгэн өгч зориулалтын машинд ачиж өгөх

"Монпиту - Ойл" ХХК-тай гэрээ байгуулан хаягдал тосыг нийлүүлэн ажиллаж байна. Энэ онд 84 тн хаягдал тос хүлээлгэн өгсөн (*М о н п и т и О й л Х Х К х о г х х а а я в г с д р а а л т н и и 18, а к т х а в с р а л т 2 9*

Д/д	Хүлээлгэн өгсөн хэсэг нэгжийн нэр	Хаягдал нэр	Хэмжээ	Он сар	Хүлээлгэн өгсөн	Хүлээлгэн өгч
1	ЗУТ	Хаягдал тос	50 тн	2023.04.05	Э.Самсүүл	Р.Бямба
2	ЗУТ	Хаягдал тос	24 тн	2023.07.20	Н.Тосогоор	А.Батзориг
3	ЗУТ	Хаягдал тос	10 тн	2023.10.18	Э.Самсүүл	
4	ЗУТ	Хаягдал тос				
5	ЗУТ	Хаягдал тос				
6	ЗУТ	Хаягдал тос				
7	ЗУТ	Хаягдал тос				
8	ЗУТ	Хаягдал тос				
9	ЗУТ	Хаягдал тос				
10	ЗУТ	Хаягдал тос				

Бүртгэл хөтөлсөн ажлынхны: *Э.Самсүүл*
 Шалгасал: Ашиглалтын инженер: *Э.Самсүүл*
 Хянаж хүлээн авсан: Байгаль орчны мэргэжилтэн: *Э.Самсүүл*

1. Тусгагчийн талаар мэдээлэл:
Бүртгэлийн дугаар: *У 0101010101*

2. Тээвэрлэх талвар мэдээлэл:
1) Тээвэрлэх ажилтай урсгал бичиг: *4413* Тээвэрлэх бүртгэлийн дугаар: *0395*
Тээвэрлэх аж ахуйн нэгжийн нэр: *Ашигласан ХХК*
2) Тээвэрлэх ажилтай урсгал бичиг: *Ашигласан ХХК*
Тээвэрлэх аж ахуйн нэгжийн нэр: *Ашигласан ХХК*

3. Тусгагчийн талаар мэдээлэл:
1) Ашигласан ХХК
2) Ашигласан ХХК
3) Ашигласан ХХК
4) Ашигласан ХХК

4. Тээвэрлэх үед өндөр хэмжээний ажиллагаа мэдээлэл:
1) Огоо нэр (дарвал үсгээр бичнэ): *ОТГОЛГОТ* Гарын үсэг: *Э.Самсүүл* 2023.09.18
2) Огоо нэр (дарвал үсгээр бичнэ): *ОТГОЛГОТ* Гарын үсэг: *Э.Самсүүл* 2023.09.18

5. Тусгагчийн талаар мэдээлэл:
Аж ахуйн нэгжийн нэр: *МОН - ОЙЛ ХХК*
Бүртгэлийн дугаар: *0101010101*
Ашигласан ХХК
Огоо нэр (дарвал үсгээр бичнэ): *ОТГОЛГОТ*
9. *Э.Самсүүл*

Зураг 87. Хаягдал тос хүлээлгэн өгсөн акт, бүртгэл

10.7 ШАТАХ ТОСЛОХ МАТЕРИАЛЫН БОЛОН ХАЯГДЛЫГ ТҮР ХАДГАЛАХ ЦЭГИЙГ ХӨРС БОХИРДОХООС ХАМГААЛЖ БЭЛТГЭХ, АСГАРАЛТЫН ИЖ БҮРДЛИЙГ БЭЛЭН БАЙЛГАХ

Бохирдсон хөрсийг саармагжуулах 10 м2 талбайг бэлдэж, хаягжуулан бохирдсон хөрсийг саармагжуулж байна. ШТС болон ЗУТ-ийн заалнуудад асгаралтын иж бүрдлийг 4 цэгт байрлуулсан.

Зураг 88. Асгаралтын иж бүрдэл

БҮЛЭГ 11. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

11.1 АХУЙН ХОГ ХАЯГДАЛ ГАРГАСНЫ ТӨЛБӨРИЙН ГЭРЭЭГ ХИЙЖ ТӨЛБӨРИЙГ ТӨЛӨХ

Гурвантэс сумын иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдрийн 5/08 дугаар тогтоолоор хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийн хэмжээг уул уурхайн төсөлд ажиллаж буй компаниуд сар бүр нэг ажилтан тутамд 500 төгрөгөөр тооцохоор гаргасан байна (*Хог хаягдал гаргасны төлбөрийн баримт хавсралт*).

2023 оны хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг тухайн сард уурхай дээр ирж ажилласан ажилчдын тоогоор төлсөн байна.

МАК НАРИЙН СУХАЙТЫН УУРХАЙ
МОНГОЛЫН АЛТ ХХК

2023 оны 03 сарын 23 өдөр №. 64/23 Өмнөговь аймаг Гурвантэс сум

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНТЭС СУМЫН
ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАРТ**

Хүсэлт гаргах тухай

"Монголын Алт" (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхай нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс суманд 2008 оноос нүүрсний ил уурхайн ашиглалтыг эхлүүлж нүүр экспортлож Монгол Улсын төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэхэд томоохон хувь нэмрээ оруулан ажиллаж байгаа билээ.

Гурвантэс сумын иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдрийн 5/08 тоот тогтоолоор хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийн хэмжээг уул уурхайн төсөлд ажиллаж буй компаниуд сар бүр нэг ажилтан тутамд 500 төгрөгөөр тооцохоор гаргасан байна.

2023 оны хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг тухайн сард уурхай дээр ирж ажилласан ажилчдын тоогоор төлөх хүсэлтэй байгаа тул бидний хүсэлтийг хүлээн авч хамтран ажиллана уу.

Жич: Уурхай дээр ирж ажилласан ажилчдын тоо, мэдээллийг хавсаргав.

ДАРГА *П.Зориггоо* Д.МОНБЯЯР

Нарийн сухайтын уурхайд ажилсан ажилчдын тоо

2023.06.23 Бага овоо баг

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт олборлолт явуулж буй Монголын Алт Мак ХХК-ны Нарийн сухайтын уурхай нь "Шинэ хүрэн боомт"-ын үйл ажиллагаатай уялдуулан 96% -ийн хүчин чадалтай ажилласан байна. Иймд 2023 оны хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг тухайн сард уурхай дээр ажилласан ажилчдын тоогоор төлөхөөр акт үйлдэв.

№	Сар	Ажиллаж байгаа хүний тоо	Нэгж үнэ	Мөнгөн дүн
1	3 сар	951	500	475,500
2	4 сар	1073	500	536,500
3	5 сар	1086	500	543,000
4	6 сар	1091	500	545,500
Нийт дүн				2,100,000

3-6 сард уурхай дээр ажилсан ажилчдын баталгаажсан нэрсийг хавсаргав.

Баталгаажуулалт хийсэн:
Уул уурхай- Ус хариуцсан Байгаль хамгаалагч *П.Зориггоо* А.Бүжин

Бүртгэл хянасан: Орлогч дарга *П.Зориггоо* П.Зориггоо

Бүртгэл гаргасан:
Байгаль, орчны мэргэжилтэн *Э.Санжмаа* Э.Санжмаа

Зураг 89. Хог хаягдал гаргасны төлбөр

Зураг 91. Нийтийн цэвэрлэгээ хийж байгаа байдал

11.3 Хог хаягдлыг "ШУГШАА УУЛ" ОНӨААТҮГ-ААР УСТГУУЛАХ

Уурхайн үйл ажиллагаанаас гарч байгаа ахуйн хог хаягдлыг устгуулах гэрээг “Шугшаа Уул” ОНӨААТҮГ-тай хийж гэрээний дагуу ангилан ялгасан 20 м3 цаас, 8м3 мод, 200 м3 бусад хог хаягдал, нийт 228 м3 ахуйн хог хаягдлыг гэрээний дагуу устгуулсан.

Хүснэгт 25. Ахуйн хог хаягдал гэрээний дагуу устгуулсан байдал

№	Хог хаягдлын төрөл	Хэмжих нэгж	Хэмжээ	Нийлүүлсэн байгууллага	Он, сар, өдөр
1	Хуванцар сав	м3	2	"Шугшаа Уул"	2023.03.20
2	Мод	м3	8	"Шугшаа Уул"	
3	Ахуйн хог	м3	20	"Шугшаа Уул"	2023.05.20
4	Ахуйн хог	м3	40	"Шугшаа Уул"	2023.06.03
5	Цаас	м3	4	"Шугшаа Уул"	
6	Ахуйн хог	м3	40	"Шугшаа Уул"	2023.06.25
7	Ахуйн хог	м3	20	"Шугшаа Уул"	2023.07.16
8	Ахуйн хог	м3	20	"Шугшаа Уул"	2023.08.22
9	Ахуйн хог	м3	60	"Шугшаа Уул"	2023.09.25
10	Ахуйн хог	м3	40	"Шугшаа Уул"	2023.10.19
9	Ахуйн хог	м3	60	"Шугшаа Уул"	2023.11.15
Нийт нийлүүлсэн хэмжээ			256		

Зураг 92. Хог хаягдал устгуулах гэрээ болон ачуулсан байдал

11.4 ХИМИЙН БОДИСЫН САВ БАГЛАА БООДЛЫГ МЭРГЭЖЛИЙН БАЙГУУЛЛАГААР УСТГУУЛАХ

2023 онд аюултай хог хаягдал устгуулахаар Түмэн Эгшиг ХХК, Цэцүүх ХХК-тай гэрээ байгуулсан бөгөөд нүүрс баяжуулах үйлдвэр болон нүүрс шинжилгээний лабораторид ашигласан химийн бодисын сав баглаа боодлыг зориулалтын дагуу хадгалж устгуулж байна (*Түмэн Эгшиг ХХК хог хаягдал нийл.*) *Фүлэх гэрээ хавсралт 19*

Зураг 93. Нүүрс баяжуулах үйлдвэрийн химийн бодисын агуулах

Байгаль орчин, далай жуулчлалын сайдын
2018 оны дугаар сарын 2-ны өдрийн
1121 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН ДАГАЛДАХ БИЧИГ

Дагалдах биеийн дугаар
(шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт хуудас хэрэглэ)

1. Үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл:
Бүртгэлийн дугаар: У 01011923
Нэр: МИБК СБН130Н

2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн:
Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг (тамга) он сар өдөр
1. Магнетит 1. Магнетит 2023 09 10

3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл:
1/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: 14-18764 Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: 000022
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: Сүрэнгийн Энхтэй ХХК
2/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар:
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр:

№	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын ангилал	Савлагчны бүтэц дугаар төрөл	Савны	Хэмжээ	Нэгж (кг зовалт)	Аюултай хог хаягдлын код
1	Магнетитийн шүүрэл	X			407	кг	
2	Флокулянт шүүрэл	X				кг	
3							
4					825	кг	

5. Тээвэрлэх үед анхаарах нэмэлт зааварчилгаа, мэдээлэл:
Сүрэнгийн Энхтэй ХХК-ийн тээвэр хэрэгсэл

6. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан үйлдвэр:
1. Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр
1. Сүрэнгийн Энхтэй ХХК 2023 09 10
2. Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр

7. Үл зөвшилц
Сүрэнгийн Энхтэй ХХК

8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан үйлдвэр:
Аж ахуйн нэгжийн нэр: Сүрэнгийн Энхтэй ХХК
Бүртгэлийн дугаар: 51011923
Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан
Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр

Байгаль орчин, далай жуулчлалын сайдын
2018 оны дугаар сарын 2-ны өдрийн
1121 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН ДАГАЛДАХ БИЧИГ

Дагалдах биеийн дугаар
(шаардлагатай тохиолдолд нэмэлт хуудас хэрэглэ)

1. Үүсгэгчийн талаарх мэдээлэл:
Бүртгэлийн дугаар: У 01011923
Нэр: Асгарсан!!! химийн бодис

2. Аюултай хог хаягдлыг хүлээлгэн өгсөн:
Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг (тамга) он сар өдөр
1. Асгарсан!!! 1. Асгарсан!!! 2023 09 10

3. Тээвэрлэгчийн талаарх мэдээлэл:
1/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: 14-18764 Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар: 000022
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр: Сүрэнгийн Энхтэй ХХК
2/ Тээврийн хэрэгслийн улсын дугаар: Тээвэрлэгчийн бүртгэлийн дугаар:
Тээвэрлэгч аж ахуйн нэгжийн нэр:

№	Аюултай хог хаягдлын нэр	Аюулын ангилал	Савлагчны бүтэц дугаар төрөл	Савны	Хэмжээ	Нэгж (кг зовалт)	Аюултай хог хаягдлын код
1	Магнетитийн шүүрэл	X			78	кг	
2	Флокулянт шүүрэл	X			727	кг	
3							
4					825	кг	

5. Тээвэрлэх үед анхаарах нэмэлт зааварчилгаа, мэдээлэл:
Сүрэнгийн Энхтэй ХХК-ийн тээвэр хэрэгсэл

6. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан үйлдвэр:
1. Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр
1. Сүрэнгийн Энхтэй ХХК 2023 09 20
2. Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр

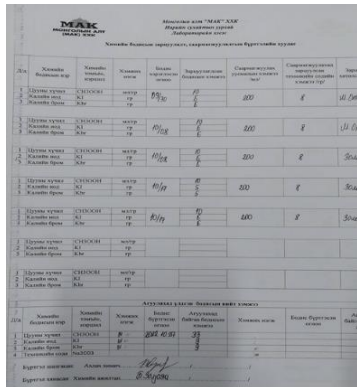
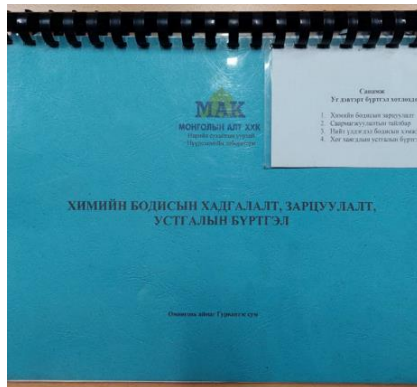
7. Үл зөвшилц
Сүрэнгийн Энхтэй ХХК

8. Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан үйлдвэр:
Аж ахуйн нэгжийн нэр: Сүрэнгийн Энхтэй ХХК
Бүртгэлийн дугаар: 51011923
Аюултай хог хаягдлыг хүлээн авсан
Овог нэр (дармал үсгээр бичих) Гарын үсэг он сар өдөр

Зураг 94. Баяжуулах үйлдвэрийн химийн бодисын сав боодлыг хүлээлгэж өгсөн акт

Хүснэгт 26. Аюултай хаягдал устгуулах хэмжээ

№	Хог хаягдлын нэр	Төрөл	Хэмжих нэгж	Хүлээлгэн өгсөн тоо	Аюултай хаягдлын код
1	Шуудай	Магнетид	ш	239	150109
2	Шуудай	полипротен	ш	244	150109

Зураг 95. Аюултай хаягдлын бүртгэлийн дэвтэр болон түр хадгалах шүүгээ

11.5 ЭМНЭЛГИЙН ХОГ ХАЯГДЛЫГ ГУРВАНТЭС СУМЫН ЭМНЭЛЭГТЭЙ ГЭРЭЭ ХИЙЖ УСТГУУЛАХ

Уурхайн эмнэлгээс гарч байгаа хог хаягдлыг нийлүүлэхээр Гурвантэс сумын эрүүл мэндийн төвтэй 2023 оны 02-р сарын 10-ны өдөр “Эмнэлгийн тусгай хог хаягдлыг устгах” гэрээ байгуулсан. Гэрээний дагуу сар бүр уурхайн эмнэлгээс гарсан хог хаягдлыг устгуулж байна (х а в с р ф. л т 1 5)

Хүснэгт 27. Эмнэлгийн хог хаягдал устгуулсан бүртгэл

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Сарууд											Нийт
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Эмнэлгийн хог хаягдал устгуулсан хэмжээ	Кг/ хайрцаг	11	12	12	28	25	4 х	6 х	12 х	11 х	4 х	6х	88 кг 42 хайрцаг

"Монголын Алт" (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхай

Хөгжлийн гэрээ байгуулсан өндөр түрээсийн ажиллагаа

№	Хөгжлийн гэрээ	Химийн нэгж	Хэмжээ	Нийлүүлсэн байгууллага	Огноо, сар, өдөр	Хүндэтгэн өгсөн ажилтан	Хүндэтгэн авсан ажилтан
1	Нарийн сухайт	ш	10	"Хүнсний үйлдвэр" ХХК	2023.10.19	О.Сүхбаатар	Х.Сүхбаатар

Тус гэрээний үндсэн дээр...

Хөгжлийн гэрээний үндсэн дээр...

"Монголын Алт" (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхай

Хөгжлийн гэрээ байгуулсан өндөр түрээсийн ажиллагаа

№	Хөгжлийн гэрээ	Химийн нэгж	Хэмжээ	Нийлүүлсэн байгууллага	Огноо, сар, өдөр	Хүндэтгэн өгсөн ажилтан	Хүндэтгэн авсан ажилтан
1	Нарийн сухайт	ш	14	"Монголын Алт" ХХК	2023.09.10	О.Сүхбаатар	Х.Сүхбаатар

Тус гэрээний үндсэн дээр...

Хөгжлийн гэрээний үндсэн дээр...

Зураг 97. Монпити Ойл ХХК-тай байгуулсан гэрээ, аюултай хог хаягдлын дагалдах хуудас

Зураг 98. Хаягдал тосны ачилтын үеийн зураг

Хаягдал поошиг, тоннын савыг мэргэжлийн байгууллагаар устгуулах

Хөрсний бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор уурхайн хогийн цэгт 205 м2 бетондсон талбайд хаягдал поошигийг хадгалж байна.

Түмэн Эхшиг ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу 9 болон 10-р саруудад нийт 346 ширхэг хаягдал поошиг, 7 ширхэг тоннын сав тус тус нийлүүлсэн.

"Монголын Алт" (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхай

Хөгжлийн гэрээ байгуулсан өндөр түрээсийн ажиллагаа

№	Хөгжлийн гэрээ	Химийн нэгж	Хэмжээ	Нийлүүлсэн байгууллага	Огноо, сар, өдөр	Хүндэтгэн өгсөн ажилтан	Хүндэтгэн авсан ажилтан
1	Нарийн сухайт	ш	38	МАК	2023.10.02	О.Сүхбаатар	Х.Сүхбаатар

Тус гэрээний үндсэн дээр...

Хөгжлийн гэрээний үндсэн дээр...

964-11121

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДАЛ ХАЯГДАХ АЖЛАА БЭРНИГ

Датгалын бичгийн дүгээр: 2023.09.10

№	Аюултай хог хаягдлын төрөл	Аюултай хог хаягдлын хэмжээ	Савны төрөл	Савны тоо	Хэмжээ	Нэгж	Аюултай хог хаягдлын код
1	Нарийн сухайт	7	ТН	200	100м	т	Y-001234
2	Нарийн сухайт	7	ТН	100м	100м	т	Y-001234
3	Нарийн сухайт	7	ТН	100м	100м	т	Y-001234

Тус гэрээний үндсэн дээр...

Хөгжлийн гэрээний үндсэн дээр...

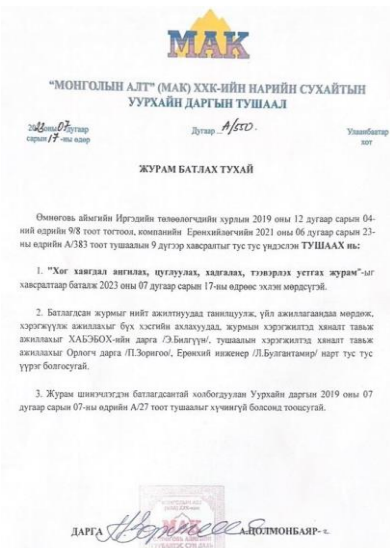
Зураг 99. Хаягдал поошигний дагалдах бичиг болон ачилт хийж байх үеийн зураг

11.7 Уурхайн үйл ажиллагаанаас гарч байгаа хог хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах боловсруулах талаар сургалт орж шинэлэг санааг гаргаж хэрэгжүүлэх

2021 оны аудитын зөвлөмжийн дагуу уурхайн хог хаягдал ангилах, цуглуулах, хадгалах, тээвэрлэх, устгах уурхайн дотоод журмыг Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлаас баталсан хог хаягдлын журам ба “Монголын Алт” ХХК-ийн “Хог хаягдлын менежментийн журам”-тай нийцүүлж 2023 оны 07-р сарын 17-ны өдөр шинэчлэн баталсан.

ХАВСРАЛТ 2

УУРХАЙН АХУЙН ХОГ ХАЯГДАЛ АВАХ, ХАДГАЛАХ, ТЭЭВЭРЛЭХ ХУВААРЬ

№	Ээлж	Хэсэг нэгжүүд	Даваа	Мягмар	Лхагва	Пүрэв	Баясан	Бямба	Ням
1.	Өдрийн ээлж	Зоогийн газар							
2.		Лаборати							
3.		Хотхон, дунд тосгон							
4.		Пүү							
5.		Харуулын пост							
6.		Утаалгын байр, дугуй засвар, гагнуур							
7.		ЗУТ							
8.		НБУ							
9.		Уул-2-ын зогсоол, индэр							
10.		Дугуй							

■ Ангиан ялагсан хог хаягдлыг авч төвлөрсөн цэгт хүргэж өгөх өдөр

Анхаарах зүйлс:

1. Хог хаягдлыг ангиан ялахаар тохиолдолд хогийн савны хог хаягдлыг авахгүй орхино.
2. Төлөвлөсөн үзээс өөр газарт хог хаягдал хаясан тохиолдолд арга хэмжээ авна.
3. Хог хаягдлыг хуваарь өдөр төвлөрсөн цэгт хүргэхдээ 9-11 цагийн хооронд хүргэж өгнө.
4. Хог хаягдлыг төвлөрсөн цэгт хүргэж ангиан ялаж хаяхдаа аж ахуйн ажилтанд заавал мэдэгдэнэ.
5. Аж ахуйн ажилтан хог хаягдлыг бүртгэж зориулалтын хэсэгт ангиан ялуулж байрлуулна.

Зураг 100. Хог хаягдлын батлагдсан журам, хуваарь

2021 оны аудитын зөвлөмжийн дагуу аюултай хог хаягдлын бүртгэлийн дугаарыг Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аас холбогдох баримт бичгийг бүрдүүлж авсан.

Зураг 101. Аюултай хог хаягдлын бүртгэлийн дугаар

Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах уурхайн өдөр тутмын үйл ажиллагаанаас үүсэж байгаа хог хаягдлыг дахин ашиглах, бууруулах шинэ санаачилга гаргах чиглэлээр дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн.

1. Уурхайн ажилчдад хог хаягдлын төрөл болон байгальд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг таниулах зорилгоор уурхайн хог хаягдлын дахивар бүтээгдэхүүн ашиглан мэдээллийн самбар байршуулсан.

2. Хаягдал поошиг ашиглан шаардлагатай цэгүүдэд хогийн сав, галын аюулаас сэргийлэх элсний сав, уурхайн бүсэд тэмдэг тэмдэглэгээний суурь болон галийн сараанын багажийн сав зэргийг хийж гүйцэтгэсэн.

3. Хаягдал дугуй ашиглан уурхайн бүсэд замын тэмдэг тэмдэглэгээ, замын хашлага болон ажилчдын хотхон, ЗҮТ-д цэцгийн мандлын суурь зэрэгт дахин ашиглаж байна.

4. Ашиглалт нь дууссан галын хорийг эмийн сан болон зай хураах хаягдал батарей хийх сав болгон дахин ашиглаж байна.

5. Ашиглалтаас гарсан агаар шүүгч ашиглан замын анхааруулах цацруулагч болон хогийн сав зэрэгт дахин ашиглаж байна.

6. Ачигч тээврийн белазны том оврын хаягдал дугуйг НБУ болон ХБҮ /ZM400/-д үүдний хаяг, самбар хийхэд дахин ашигласан.

Хүснэгт 28. Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүссэн хог хаягдлыг дахин ашигласан бүртгэл

№	Төрөл	2023 оны хагас жилийн тоо /ширхэг/	Уурхайн нөхцөлд дахин ашигласан тоо /ширхэг/	Дахин ашигласан хувь
1	Агаар шүүгч	910	520	57.1%
2	Поошиг /200 литр/	44	29	65.9%
3	Хаягдал дугуй /жижиг/	40	30	75%
4	Хаягдал дугуй /Том/	20	5	25%
5	Хаягдал мод	70	35	50%
6	Галын хор	125	125	100%

БҮЛЭГ 12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Уурхайн үйл ажиллагаанаас үүссэн байгаль орчны бүрдэл хэсгүүдэд нөлөөлөх нөлөөллийг хянах хэмжилт судалгааг дараах 3 төрлөөр хийж байна.

Үүнд:

- Уурхайн дотоод хяналтын цэгүүдэд хэмжилт хяналт;
- Нарийн сухайтын бүлэг ордод үйл ажиллагаа явуулж байгаа бусад нүүрсний уурхайнуудтай хамтран нөлөөллийн бүсийн судалгаа;
- Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар хяналтын цэгүүдэд судалгаа, шинжилгээ хийлгэж дүгнэлт гаргуулах (*ОШХ-ий тайлангийн, нүүр эх аргаар рарт 13*)

БАТЛАВ. УУРХАЙН ДАРГА А.ДОЛМОНБАЯР

ОХШХ-ийг гүйцэтгэх ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

2023.03.11

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Сар												Давтамжийн тоо	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал	
				I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII			
1	Нарийн сухайтын бүлэг ордод үйл ажиллагаа явуулж байгаа уурхайнуудтай хамтран мэргэжлийн байгууллагаар судалгаа хийлгэх	Уурхайн хяналтын бүх цэгт	Жилдээ														1	Тухайн жилийн БОМТ
Агаарын хяналт шинжилгээ																		
2	Тоосжилтын хэмжээ (PM _{2.5} PM ₁₀) Агаар бохирдуулах эх үүсвэрийг хянах (NO ₂ , SO ₂ , CO, CO ₂)	Уурхайн хяналтын 6 цэг, Уурхай орчмын хяналтын 5 цэг	Сар бүр														12	"Агаарын чанар", MNS 4585:2016 "Агаар орчны чанарын үзүүлэлт"
Усны хяналт шинжилгээ																		
3	Усны мониторинг хийх	Мониторингийн бүх цооногуудад	Улирал бүр														4	MNS 4943:2015 Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий
4	Хими болон физикийн үзүүлэлт	Хотхон, дунд хотхон, зоогийн газар, бохир уснаас мөн шүүрлийн ус, их ус	Улирал бүр														4	MNS3934:1986 Ундвы болон үйлдвэрийн ус-Химийн шинжилгээ хийх-дээж авах, хадгалах, зөөвөрлөх
5	Усны химийн найрлага, хүнд металлын агууламж, бактериологи, органик бохирдол	Сухайн булаг, Ногоон чулууны булаг	Жилд нэг удаа														1	MNS ISO 5667-10:2001 Усны чанар-Дээж авах
6	Усны түвшний хэмжилт	Мониторингийн цооногуудад Малчдын гар худагт Нөлөөллийн бүсийн цооногууд	Сар бүр														12	
Хөрсний хяналт шинжилгээ																		
7	Хөрсний ерөнхий үзүүлэлтүүд болон хүнд металлууд	НБУ-ийн химийн бодисын агуулах орчмоос Засварын талбай Хогийн цэг	Улирал бүр														4	MNS 3298 : 1991.; MNS 5850 - 2008
8	Агрохимийн шинжилгээ	Шимт хөрсний овоолго	Жилд нэг удаа														1	
Ургамлын хяналт шинжилгээ																		
9	Ургамлын гарц, урган, төрөл зүйл, бүлгэмдээ, ховор ургамал зэргийг судлах	Ургамлын хяналтын цэгүүдэд	Жилд 1 удаа, зуны улиралд														6	Зүйлийг тоолж бүртгэх бүрхэн арвийг нүдэн баримжааны аргаар
Амьтны хяналт шинжилгээ																		
10	Амьтан /анхан шатны мэдээлэл цуглуулах/ амьтны төрөл зүйл бүртгэж авна.	Амьтны хяналтын цэгүүдэд	Улирал бүр														4	"Монгол орны хөхтөн амьтдын экологи биологийн нэгдсэн аргазүй", "Барих-Тэмдэглэх-Дахин тэмдэглэх аргазүй",

Танилцсан: Ерөнхий инженер

Хянасан: ХАБЭАБОХ-ийн дарга

Боловруулсан: БО -ы мэргэжилтэн

Л.Булгантамир

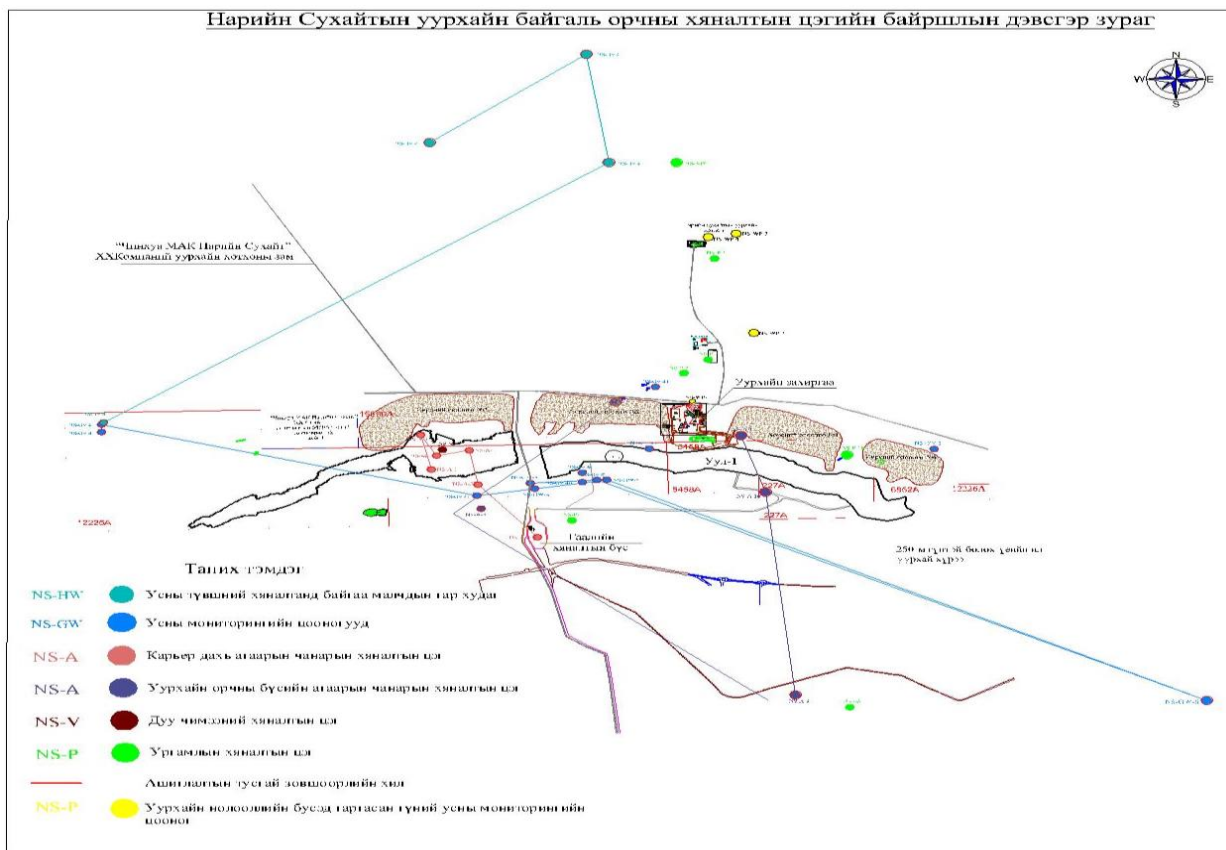
Э.Билгүүн

Э.Санжмаа

Зураг 102. ОХШХ-ийн батлагдсан төлөвлөгөө, хуваарь

Хүснэгт 29. Судалгаа хийж байгаа давтамж, цэгийн тоо

№	Төрөл	Байгаль орчны бүрдэл хэсэг						Давтамж
		Агаар	Ус		Хөрс	Ургамал	Амьтан	
			Усны түвшин	Найрлага				
1	Уурхайн дотоод хяналт	15 цэг	13 цооног	6 цэг	4 цэгт	8 цэгт	Сар бүр	
2	Бусад уурхайнуудтай хамтарсан	15 цэгт				Бүлэг ордын нөлөөллийн бүсэд	Улирал тутамд	
3	Мэргэжлийн байгууллагаар	“Саусгоби сэндс”, “Өсөх зоос”, “Хүрэн толгой коул майнинг” ХХК-иудтай хамтран гэрээгээр					Жилд 1 удаа	

Зураг 103. Хэмжилт хийх батлагдсан цэгүүд

Судалгаа шинжилгээ хийх эрх бүхий мэргэжлийн байгууллага “Эко тайкуун” ХХК-тай гэрээ байгуулан орчны хяналт шинжилгээ, судалгааг гүйцэтгүүлж байна.

Ажлаа гүйцэтгэх гэрээ
"Өсөл Зөөс" ХХК "Монголын Алт" (МАК) ХХК "Саяугийн Сэнэс" ХХК
"Хүрэн толгойн ховд мэйнинг" ХХК
"Экогайгуур" ХХК "Экогайгуур" ХХК

АЖИЛ ГҮЙЦЭТГЭХ ГЭРЭЭ
№ОХ.../...
2022 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдөр 610-1222 Улаанбаатар хот

Монгол Улсын Иргэний хуулийн 343-358 дугаар зүйлүүдийг үндэслэн,
Нэг талаас
"Өсөл Зөөс" ХХК "Саяугийн Сэнэс" ХХК
Хаяг: Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 1-р хороо, Ойынгийн гудамж 9-р байр 4 давхар
Утас: 70003203 331
Регистрийн дугаар: 5190027
Email: Altunzai@osolzhos.com

Хаяг: Монгол улс, Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 1-р хороо, Сүхбаатар дүүрэг 1-р хороо, Улаанбаатар 17011, Монгол Улс
Утас: (+976) 700 707 10
Факс: (+976) 700 707 09
Регистрийн дугаар: 3084555
Email: Arlanbold.Dogmidang@southgobi.com

ЗАХИАЛАГЧ ТАЛУУД
"Өсөл Зөөс" ХХК
Нэр: Т.Батгалмай
Албан тушаал: Гүйцэтгэх захирал
Он, сар, өдөр: 2020 оны ...-р сарын ...

ГҮЙЦЭТГЭГЧ ТАЛ
"Экогайгуур" ХХК
Нэр: Б.Мөнхболд
Албан тушаал: Захирал
Он, сар, өдөр: 2020 оны ...-р сарын ...
Утас: 99102862, 70000266

"Монголын Алт" (МАК) ХХК
Хаяг: Хан уул дүүрэг 1 хороо, XIX хороолол, Чингэлсүхийн өргөн чөлөө, Монголын Алт (МАК) ХХК-ийн өмчлөх байр - 4д, Улаанбаатар хот 17030, ПНБ-66
Утас: (+976) 75759700
Факс: (+976) 70107483
Регистрийн дугаар: 2095025
Email: admin@mak.mn

"Хүрэн толгойн ховд мэйнинг" ХХК
Хаяг: Хан уул дүүрэг 1 хороо, XIX хороолол, Чингэлсүхийн өргөн чөлөө, Монголын Алт (МАК) ХХК-ийн өмчлөх байр - 4д, Улаанбаатар хот 17030, ПНБ-66
Утас: (+976) 75751594
Факс: (+976) 75751593
Регистрийн дугаар: 3867947
Email: onkhbayar@thg.mn

Саяугийн сэнэс ХХК
Нэр: Ч.Мөнхтүвшин
Албан тушаал: Ерөнхийлөгч бөгөөд Гүйцэтгэх захирал
Он, сар, өдөр: 2020 оны ...-р сарын ...

(цаашдаа "Захилагч тал" гэж),
Нөгөө талаас Монгол Улс, Улаанбаатар хот, Чингэлсүхийн дүүрэг, 4-р хороо, Пийв бээдлинг, 307 тоот хаагт байрлах 5675359 регистрийн дугаартай "Экогайгуур" ХХК (цаашдаа "Гүйцэтгэгч тал" гэж), нар (цаашдаа нь "Гадаргуу" гэж) дарах нөхцөлүүдийг харуулсан тохиролдож зөмөү гэрээг байгуулна.

НЭГ, ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ
1.1. Энэхүү гэрээний зорилго нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутаг дэвсгэрт орших Нарийн сухайтын уурхайн бүтэц өргөн үйл ажиллагаа явуулах бөгөөд түүний үйл ажиллагааны орлого хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг нэгдсэн байдлаар гүйцэтгэх, боломжруулахтай холбоотой хариуцаж зохицуулахад оршино.

Монголын Алт (МАК) ХХК
Нэр: Н.Цэцмүүн
Албан тушаал: Ерөнхийлөгч
Он, сар, өдөр: 2020 оны ...-р сарын ...
"Хүрэн толгойн ховд мэйнинг" ХХК

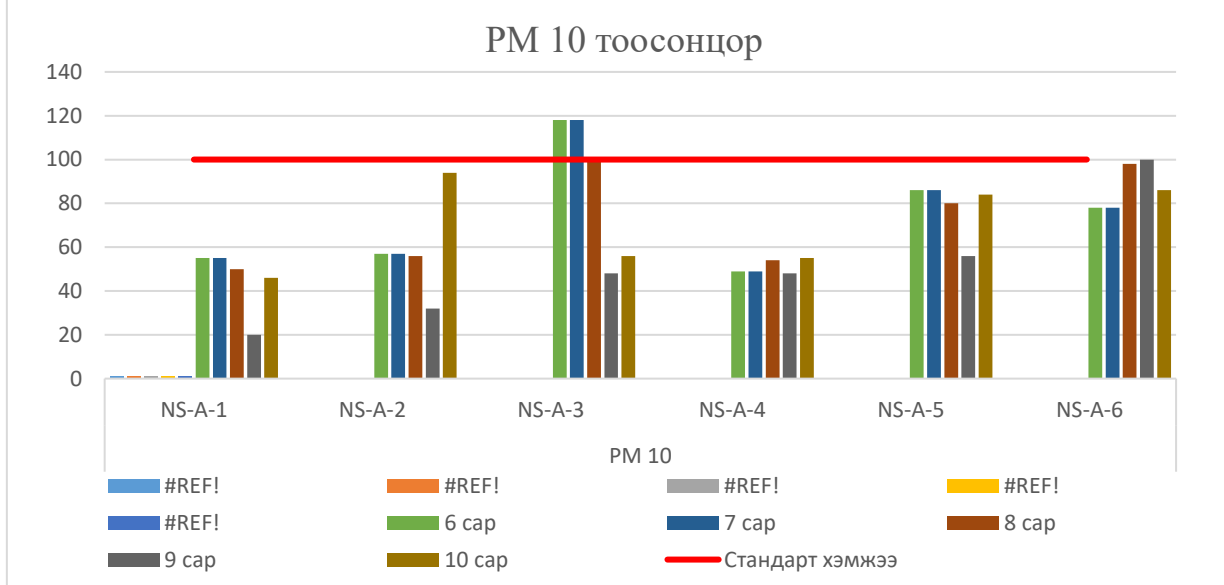
ХӨӨР, АЖИЛЫН ХҮРЭЭ, ХҮГАЦАА
2.1. Гүйцэтгэгч тал нь "Өсөл Зөөс" ХХК, "Монголын Алт" (МАК) ХХК, "Саяугийн сэнэс" ХХК, "Хүрэн толгойн ховд мэйнинг" ХХК-ийн ашигласан тусгай зөвшөөрөгдөх галбай болон түүний нөөцөөс бүрэн тусгаж, 2022 оны 08 дугаар сард хамтран баталсан "Ажлын явцан дараалал"-ы заавар дарах ажил хий гүйцэтгэнэ. Үүнд,
2.1.1. Нарийн сухайтын дүүрсний бүлэг ордос олно хийгдсэн судалгааны явца, талбай, мэдээ мэдэрүүлэлт, нэгтгэл, мэдээллийн сан үүсгэх, зурагтнуулын төлөв байдалтай сайн танилцаж бүрэн дүүрэн ойлгогтой болно,
2.1.2. Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг (сөрөг, дгаар, дмглан, ургамал) тус бүрд мэргэжлийн судалгааг төгссөн арга зүйн дашу судалгаа, шинжилгээ хийгдсэн, талбайн боломжруулах зорилгоор тусгай зохицуулах, танилцуулах,

Зураг 104. Орчны хяналт шинжилгээний ажлыг хөндлөнгийн байгууллагаар хийлгэх гэрээ

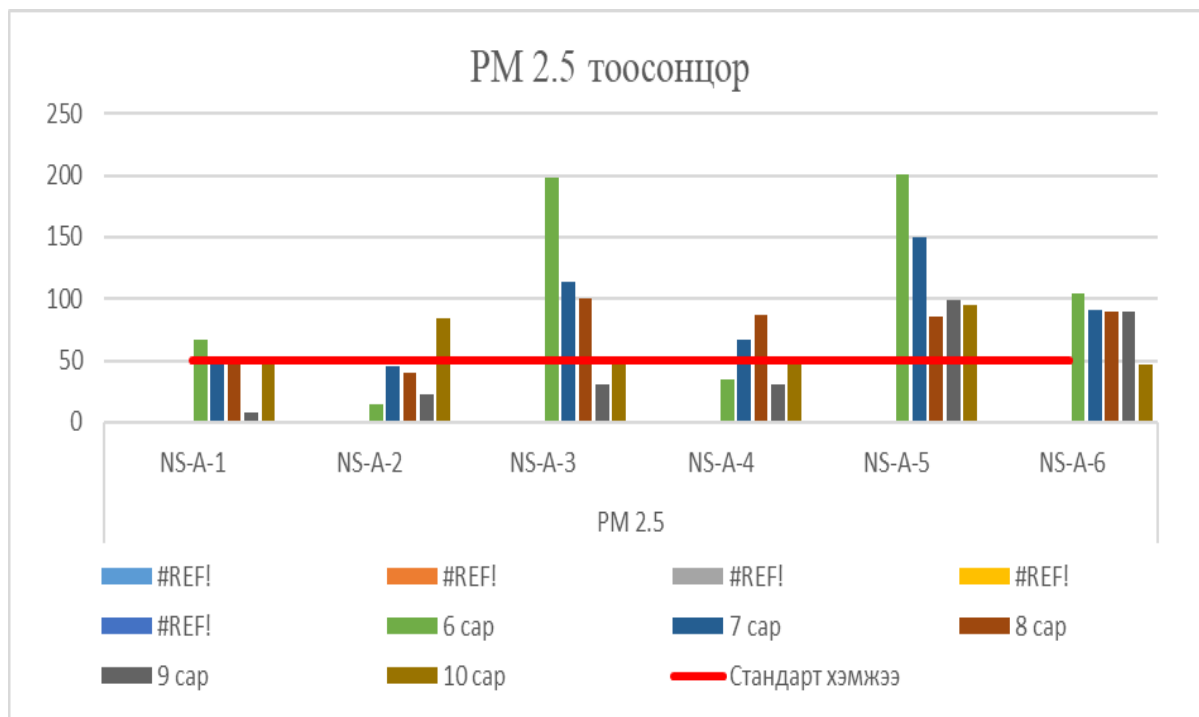
12.1 НАРИЙН СУХАЙТЫН БҮЛЭГ ОРДОД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЯВУУЛЖ БАЙГАА УУРХАЙНУУДАЙ ХАМТРАН МЭРГЭЖЛИЙН БАЙГУУЛЛАГААР СУДАЛГАА ХИЙЛГЭХ

12.1.1 Агаарын найрлага, тоосжилт

Уурхай болон уурхайн эргэн тойронд үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосны хэмжилтийг сард нэг удаа хийсэн. Хэмжилтийн үр дүнгээс харахад уурхайн нөлөөллийн бүсэд нарийн болон бүдүүн ширхэгт тоосонцор MNS 4585:2007 стандарт хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

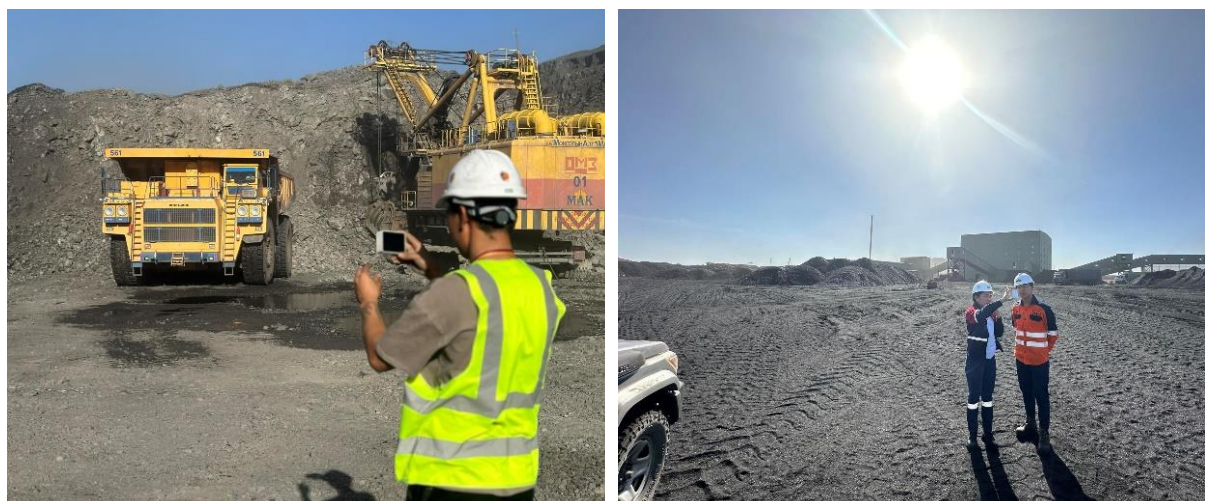

Зураг 105. Уурхайн орчинд хийсэн PM 10 тоосны хэмжилтийн үр дүн

Зураг 106. Уурхайн орчимд хийсэн PM 2,5 тоосны хэмжилтийн үр дүн

Уурхайн карьерт хийсэн хэмжилтийн үр дүн: Доорх графикаас харахад уурхайд өвлийн улиралд тоосжилтын хэмжээ бага MNS 4585:2007 стандартын дагуу байх боломжтой бол зуны улиралд нарийн болон бүдүүн ширхэгт тоосонцрын хэмжээ нүүрс ачилт, бүтээлгийн талбай, гаалийн хяналтын талбайнуудад 3-7 дахин өндөр гарах хандлагатай байна. Иймд манай уурхай 5-10 сарын хооронд уурхайн тоосжилтыг дарах усалгааг ердийн үеийнхээс тухайн өдрийн ажлын ачааллаас хамааран нэмэгдүүлж ажилласан.

Зураг 107. Агаарын тоосжилт хэмжиж буй байдал

12.1.2 Усны мониторинг хийх

Газрын доорх усны мониторингийн цооногуудад хийсэн хэмжилт:

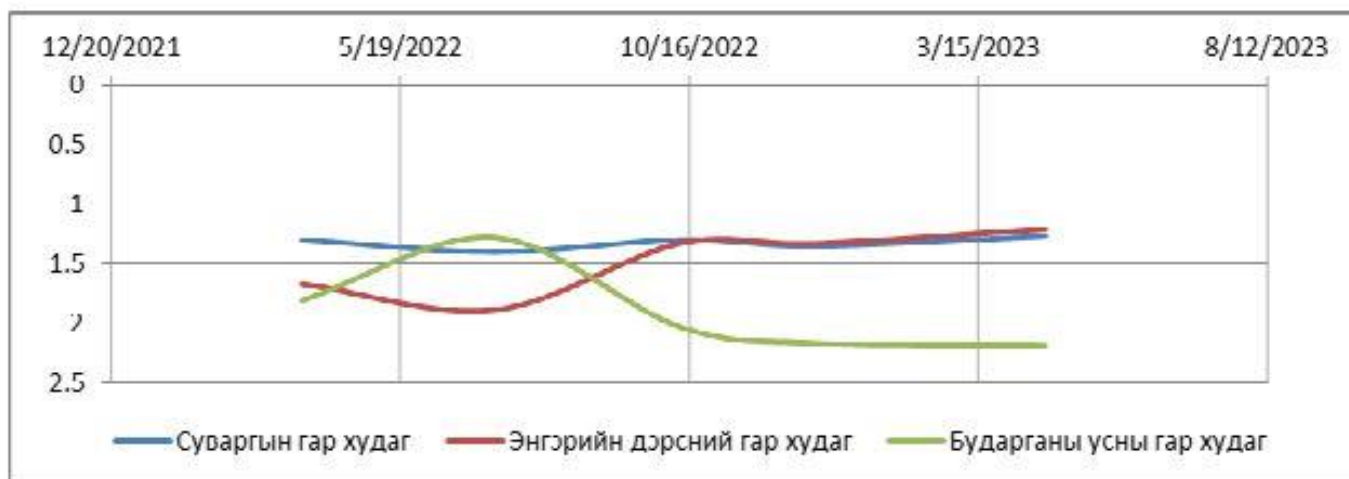
Уурхай орчмын 10 цооног болон нөлөөллийн бүсийн 3 гар худагт 2016 оноос хойш жилд 1 удаа газрын доорх усны түвшний хэмжилт хийж байна. Мөн нөлөөллийн бүсэд газрын доорх усны мониторингийн 4 цооног нэмж гаргасан байна (х а в с р а 2б)т 2 4

Өмнөх онуудын болон 2023 оны 3-р улирлын хэмжилтийн дүнгээс харахад газрын доорх усны түвшний өөрчлөлт маш бага хэмжээгээр буурсан харагдаж байна.

Хүснэгт 30. Усны түвшний хэмжилт

Д/д	Хээрийн хэмжилтийн нэршил	Байгаль орчны код	Уртраг	Өргөрөг	Цооногийн амсрын өндөр, м	2023 оны 04-р сарын 19		
						Цооногийн гүн, м	Усны тогтсон түвшин, м /амсраас/	Усны тогтсон түвшин, м /газрын гадаргаас/
1	МВ 1	NS-GW-L-IZ-1	682081.90	4765166.87	-	-	-	-
2	МВ 2	NS-GW-L-IZ-2	682772.24	4766279.52	0.20	58.9	6.52	6.30
3	МВ 3	NS-GW-L-IZ-3	682578.95	4767885.13	0.13	46.55	7.15	7.06
4	МВ 4	NS-GW-L-IZ-4	682258.98	4767834.11	0.33	88.3	8.53	8.20
5	Цооног 4	NS-GW-L-4	681457.68	4763882.83	0.25	97.57		
6	Цооног 5	NS-GW-L-5	681421.00	4763901.00	0.00	-		
7	Цооног 7	NS-GW-L-7	680247.00	4763858.00	0.2	103.93		
8	Цооног 8	NS-GW-L-8	681458.00	4763809.00	0.00	56.15		
9	Суваргын гар худаг	NS-HW-L-2	681136.90	4769045.60	0.3	2.25	1.57	1.27
10	Энгэрийн дэрсний гар худаг	NS-HW-L-3	679113.74	4769362.69	0.3	2.9	1.51	1.21
11	Бударганы усны гар худаг	NS-HW-L-4	680886.72	4770798.58	0.3	4.0	2.49	2.19

Зарим цооног болон худагт түвшний бага зэргийн өөрчлөлт харагдаж байгаа боловч энэ нь хур тунадасны хэмжээнээс шалтгаалсан гэж үзэж байна. Нөлөөллийн бүсийн гар худгуудын усны түвшний хэмжилтийг графикаар харуулбал 0.04-0.51 м-ийн бууралт ажиглагдаж байна.

Зураг 108. Нөлөөллийн бүс дэх гар худгуудын усны түвшний хэмжилт

Уурхайн ус ашиглалтаас шалгаалган тухайн районы газрын доорх усанд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл/ усны чанарын өөрчлөлт, газрын доорх усны түвшний өөрчлөлт, цаашид усны менежментийн асуудалд илүү анхаарал хандуулж ажиллах, орон нутгийн иргэдэд үнэн зөв мэдээлэл өгөх гэх мэт шалтгааныг үндэслэн газрын доорх усны хэмжилт судалгааг

дотооддоо болон “Сант гидро” ХХК усны мэргэжлийн байгууллагаар бүлэг ордын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг “Өсөх зоос” ХХК, “Саусгоби сэнде” “Хүрэн толгой коал майнинг” ХХК, “Монголын алт” (МАК)-иуд жил бүр хяналт шинжилгээний ажлыг хамтран хийж гүйцэтгүүлэн ажиллаж байна.

1. Нөлөөллийн бүсэд 3 цооног
2. Уурхайн карьер дотор 10 цооног
3. Малчдын 3 гар худаг

Нийт 10 цэгт улирал бүр усны түвшин, гүний хэмжилтийг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.

Зураг 109. Худаг, цооногийн байршлын зураг

Усны шинжилгээ хийлгэх

Нянгийн болон гидрохимийн шинжилгээ дүн: Нянгийн шинжилгээнд зориулан тусгайлан ариутгасан шилэн саванд авсан дээжийг 24 цагийн дотор зохих лабораторид хүргэж байв. Гидрохимийн ерөнхий шинжилгээнд зориулсан дээжийг 1-2 литрийн багтаамжтай цэвэр усны хуванцар саванд уст цэг, объект бүрээс дээж авч “Геологийн төв лаборатори” болон “ШУА-ийн Газарзүй-Геозкологийн хүрээлэнгийн усны лаборатори” –д шинжилгээнд хамруулсан (*У с н ы ш и н ж и л г э э н и 2 б*). *х а р и у*

Ерөнхий химийн шинжилгээний үр дүн: Ерөнхий химийн шинжилгээг Улаанбаатар хотод байрлах усны шинжилгээний итгэмжлэгдсэн “Геологийн төв лаборатори” болон “ШУА-ийн Газарзүй-Геозкологийн хүрээлэнгийн усны лаборатори” –д шинжлүүлсэн., мөн Зоогийн газрын худгаас авсан нэмэлт дээжид Фтор болон Хүхэрт устөрөгчийн шинжилгээг “Геологийн төв лаборатори” –д шинжлүүлсэн.

Нөлөөллийн бүсэд байрлах гар худгуудын шинжилгээний үр дүн, уурхайн бүсийн шинжилгээний дүнг тус тус доорх хүснэгтэд үзүүлээ.

Хүснэгт 31.Нөлөөллийн бүсэд байрлах гар худгуудын ерөнхий химийн шинжилгээний дүн

Дээж №	MNS 0900-2018	Суваргын гар худаг			Бударганы гар худаг			Дэрсэн ус гар худаг		
		мг/л	мг/л	мг-экв/л	мг-экв %	мг/л	мг-экв/л	мг-экв %	мг/л	мг-экв/л
Натри+Кали / Na ⁺ K ⁺	200	156	6.78	51.3	108	4.69	56.1	70.8	3.08	56
Кальци / Ca ²⁺	100	91	4.54	34.4	54.5	2.72	32.5	35.3	1.76	32
Магни / Mg ²⁺	30	23	1.89	14.3	11.7	0.96	11.5	8	0.66	12
Аммони / NH ₄ ⁺	1.5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Төмөр ²⁺ / Fe ²⁺		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Төмөр ³⁺ / Fe ³⁺		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Нийлбэр катион		270	13.21	100	174.2	8.37	100	114.1	5.5	100
Хлорид / Cl	350	161.2	4.54	34.4	75.3	2.12	25.3	35.5	1	18.2
Сульфат / SO ₄ ²⁻	500	225	4.69	35.5	135	2.81	33.6	125	2.6	47.4
Нитрит / NO ₂ ⁻	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Нитрат / NO ₃ ⁻	50	24	0.39	2.9	15	0.224	2.9	12	0.19	3.5
Карбонат / CO ₃ ²⁻		0	0	0	0	0	0	0	0	0
Гидрокарбонат / HCO ₃ ⁻		219.6	3.6	27.2	195.2	3.2	38.2	103.7	1.7	30.9
Нийлбэр анион		629.8	13.21	100	420.5	8.37	100	276.2	5.5	100
Нийлбэр ион		899.8			594.6			390.3		
pH	6.5-8.5	7.43			7.48			7.56		
Исэлдэх чанар		0.64			0.48			0.32		
Хатуулаг	7		6.43			3.68			2.42	
Цахилгаан дамжуулах чадвар		1418			860			550		
Эрдэсжилт	1000	899.8			594.6			390.3		

Хүснэгт 32. Уурхайн бүсийн усны ерөнхий химийн шинжилгээний дүн

Дээж №	MNS 0900-2018	Уурхайн шүүрлийн ус		
		мг/л	мг-экв/л	мг-экв %
Натри+Кали / Na + K ⁺	200	158.8	6.9	61.4
Кальци / Ca ²⁺	100	46.7	2.33	20.7
Магни / Mg ²⁺	30	24.1	1.98	17.6
Аммони / NH ₄ ⁺	1.5	0.7	0.04	0.3
Төмөр ²⁺ / Fe ²⁺		0	0	0
Төмөр ³⁺ / Fe ³⁺		0	0	0
Нийлбэр катион		230.3	11.25	100
Хлорид / Cl ⁻	350	80.6	2.27	20.2
Сульфат / SO ₄ ²⁻	500	220	4.58	40.7
Нитрит / NO ₂ ⁻	1	0.15	0	0
Нитрат / NO ₃ ⁻	50	6	0.1	0.9
Карбонат / CO ₃ ²⁻		12	0.4	3.6
Гидрокарбонат / HCO ₃ ⁻		237.9	3.9	34.7
Нийлбэр анион		556.6	11.25	100
Нийлбэр ион		786.9		
pH	6.5-8.5	7.92		
Исэлдэх чанар		1.28		
Хатуулаг	7		4.31	
Цахилгаан дамжуулах чадвар		1112		
Эрдэсжилт	1000	786.9		

Уурхайн карьерт хуримтлагдсан үерийн усны эрдэсжилт 786.9 мг/л байгаа тул уурхайн тоосжилт дарахад ашиглахад зохимжтой юм.

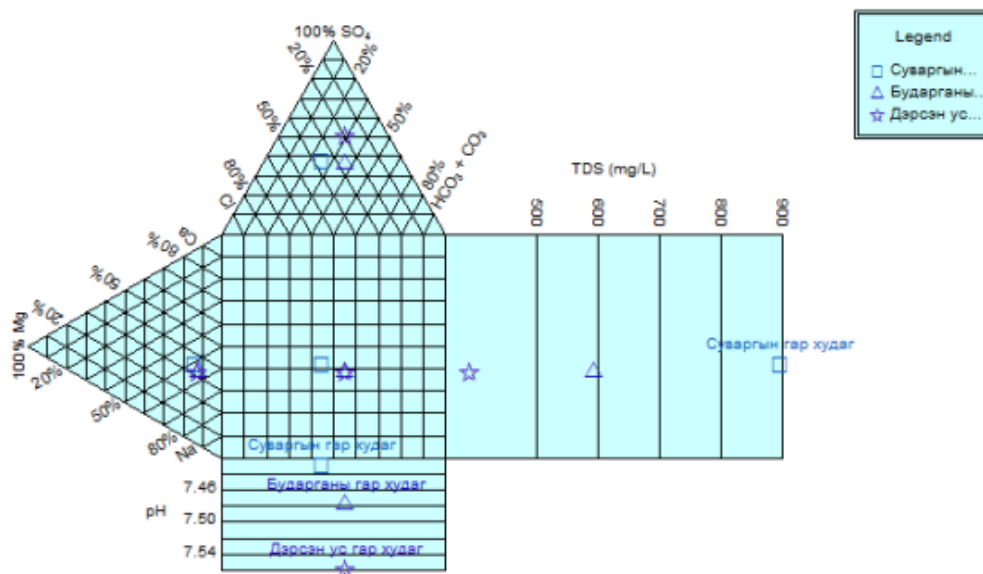
Усан дахь хүнд металлын шинжилгээний үр дүн

Хүнд металлын шинжилгээг Улаанбаатар хотод байрлах усны шинжилгээний итгэмжлэгдсэн Геологийн төв лабораторид шинжлүүлсэн, нөлөөллийн бүсэд байрлах гар худгууд болон зоогийн газрын худгийн шинжилгээний дүнг хүснэгтэд үзүүлээ.

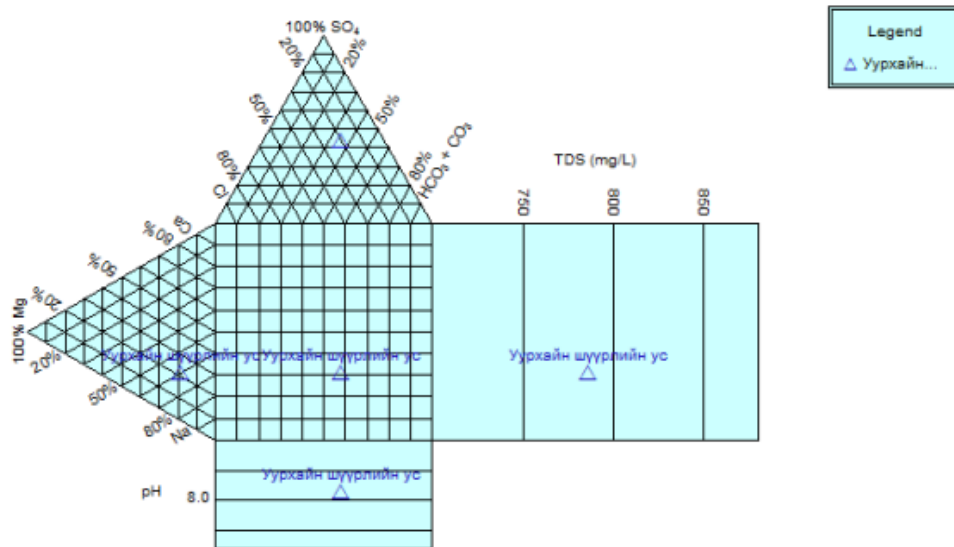
Хүснэгт 33. Нөлөөллийн бүсийн усны хүнд металлын шинжилгээний дүн

№	Лаб №	Дээж №	Элементийн нэр	Элемент, мг/л										
				Манган	Зэс	Хүндэл	Селен	Стронци	Анзан	Бари	Уран	Нийт хром	Бор	Фосфор
			Химийн томъёолол	Mn	Cu	As	Se	Sr	Mo	Ba	U	Cr (нийт)	B	P*
MNS 0900-2018				0.1	2	0.01	0.04	2	0.07	0.7	0.03	0.05	2.4	
1	4326		Суваргын гар худаг	0.001	0.006	0.047	0.006	1.384	0.014	0.012	0.005	0.001	0.58	<0.5
2	4329		Энгэрийн дэрс гар худаг	0.001	0.001	0.004	0.003	0.601	0.008	0.012	0.002	0.002	0.22	<0.5
3	4333		Бударганын гар худаг	0.001	0.001	0.004	0.004	0.878	0.011	0.013	0.004	0.001	0.34	<0.5
4	4328		Зоогийн газрын худаг	0.001	0.005	0.006	0.008	1.491	0.015	0.008	0.005	0.002	0.7	<0.5

Зоогийн газрын худгаас нэмэлтээр авсан дээжид “Ханлаб” лабораторид хийсэн шинжилгээгээр Фторын хэмжээ 2.21 мг/л байна.

Зураг 110. Нөлөөллийн бүсэд хамаарах гар худгууд

Зураг 111. Уурхайн бүсийн усны шинжилгээ

Уурхайн зоогийн газар болон худгийн усны чанарын шинжилгээ:

Уурхайн зоогийн газрын худгийн усыг шүүлтүүрээр шүүсний дараа зоогийн газрын унд хоолонд хэрэглэдэг бөгөөд зоогийн газрын шүүлтүүрээр гарсан усыг 2023 оны 3-р сард, худгийн усыг 2023 оны 08-р сард шинжилсэн. Монгол Улсын ундны усны стандарт MNS0900:2018 –д тохирч байна.

Дүгнэлт: Харьцуулсан графикаас харахад худгийн усан агуулагдах сульфатын хэмжээ шүүлтүүрийн дараах байдлаар нэмэгдсэн байна.

Усны түвшин хэмжилт

2016-2023 оны хяналтын цооногуудад хийсэн түвшний хэмжилтийн дүнгээс харахад уурхайн үйл ажиллагаанаас хамаарсан түвшний огцом бууралт байхгүй хэвийн байна. Усны түвшин нь 1-0.5 метрийн хэлбэлзэлтэй байгаа нь тухайн жилийн хур тунадасны хэмжээ, цаг уурын байдлаас шалтгаалж байна.

Зураг 112. Цооногт хэмжилт хийж байгаа байдал

Дүгнэлт: Малчдын гар худагт хийсэн усны төвшнөөс харахад гар аргаар гаргасан бага гүний, өнгөний усны мэдээллийг авах нь тохиромжтой юм. Худгийн усны түвшин хэвийн, гэнэтийн өөрчлөлтгүй. Түвшиний өөрчлөлт нь хур тунадас болон тухайн үеийн малчдын усалгаа, хэрэглээнээс шалтгаалан бага зэргийн өөрчлөлт үзүүлж байгааг харж болно.

Малчидтай хамтарсан мониторингийн судалгаа

Зорилго: Малчидтай хамтарсан түвшин хэмжилтийн ажилд ӨМА Бага-Овоот багын 16 малчид уул уурхай, цаг уур зэрэг бусад хүчин зүйлсээс шалтгаалан түвшин буурч байгаа эсэхийг хэрийн хэмжилтээр тодорхойлоход гол зорилго оршино. Үүнээс малчдын гар худгийн 3, Мониторингийн 2 нийт 5 цэгт хэмжилт хийлээ (*т а й л а н х а в с р а л т 1 1*)

Зураг 113. Иргэдтэй хамтарсан арга хэмжээ

Хүснэгт 34. Усны түвшний хэмжилт

№	Худгийн нэр		I сар	II сар	III сар	IV сар	V сар	VI сар	VII сар	VIII сар	IX сар	Худгийн төрөл	Байршил	
													Өргөрөг	Уртраг
1	Суварганы булаг	NS-HW-2	1.54	1.57	1.23	1.8	1.65	1.45	1.5	1.5	1.55	Гар худаг	681136	4769045
2	Энгэрийн дэрс	NS-HW-3	1.8	1.56	1.7	1.64	1.79	1.8	1.75	1.7	1.75	Гар худаг	680886	4770798
3	Бударгана ус	NS-HW-4	2.85	2.32	2.46	2.98	2.23	2.75	2.5	2.57	2.5	Гар худаг	679113	4769362
4	NS-GW-01		7.9	8.0	7.6	7.2	7.8	7.9	7.3	7.32	7.35	Мониторинг	682576	4767885
5	NS-GW-02		6.3	6.4	6.6	6.1	7.5	6.6	6.6	6.6	6.62	Мониторинг	682772	4766286
6	NS-GW-03		20.5	20.4	20.8	20.1	21.0	20.9	20.6	20.95	21	Мониторинг	681458	4763889
7	NS-GW-4		16.2	16.5	16.4	16.7	16.8	16.0	16.5	16.1	16.5	Мониторинг	681114	4763889

Дүгнэлт: Усны түвшний хэмжилтээс харахад 2023 оны 01 дугаар сараас 10 дугаар сарын хооронд нөлөөллийн бүсийн 0.04-0.21 метрийн бууралттай, уурхай орчимд хамгийн ихдээ 0.28 метрийн бууралт үүссэн байна.

Суваргын гар худагт 0.24 метрээр, Энгэрийн дэрсний гар худагт 0.16 метрээр усны түвшин буурсан бол Бударганын гар худагт 0.35 метрээр усны түвшин нэмэгджээ.

Нарын сухайтын уурхайн усны балансын тайлан

Хүснэгт 35. Уурхайд орж ирэх усны хэмжээ

Үзүүлэлт	Тэмдэг лэгээ	Хэмжих нэгж	Хэмжээ			Нийт
			Сектор 5 уурхай	Сектор 4 уурхай	Сектор 1-3 уурхай	
Уст давхаргын үеийн зузаан	H	м	51	24	48	
Уурхайн урт	B	м	3893	739	750	5382
Уст түвшин бууруулах хэмжээ	S	м	58	31	56	
Шүүрэлтийн коэффициент	k	м/хоног	0.0254	0.0254	0.0254	0.0254
Нөлөөллийн радиус	R	м	635	261.55	350.8	
Уурхайн өргөн	c	м	325	290	514	1129
Уурхайд орох усны хэмжээ	Q	м ³ /хоног	148.0	70.53	98.7	317.23

Дээрх томъёогоор тооцоход уст давхаргын зузаан нь усны түвшин бууруулах хэмжээнээс бага байгаа учир томъёоны эхний гишүүн тэг буюу утга гарахгүй учир томъёоны 2 дахь гишүүнээр уурхайд орж ирэх шүүрлийн усны тооцоог хийнэ. Юуны өмнө уурхай тус бүрийн нөлөөллийн радиусыг дараах томъёогоор тооцов.

$$R = 0.565 \sqrt{F} = 0.565 \sqrt{3893}$$

F - Ил уурхайн талбай, м²

C – Ил уурхайн өргөн, м

B - Ил уурхайн урт, м

$$R = 0.565 \sqrt{3893} = 0.565 \times 62.36 = 35.14 \text{ м}$$

Дээрх хүснэгтээс харахад нийт 353 хоног ажиллавал жилд 111982.19 м³/жил ус шүүрэх тооцоо гарч байна.

Дээрх үзүүлэлтээр насосын бүтээл хангалттай байгаа ба насосын сорох диаметр 50мм. Мөн цэнэглэх зам усалгааны машиныг ёмкостийн доод цоргоор шахаж цэнэглэдэг учир цагт 1 удаа буюу нэг машиныг 1 цаг цэнэглэдэг (машины сэлгээ хийж хоногт шүүрэх цаа орсон) 100.38 м³ усыг соруулах ба зам усалгааг ээлжид 1-6 удаагийн давтамжтай гүйцэтгэнэ.

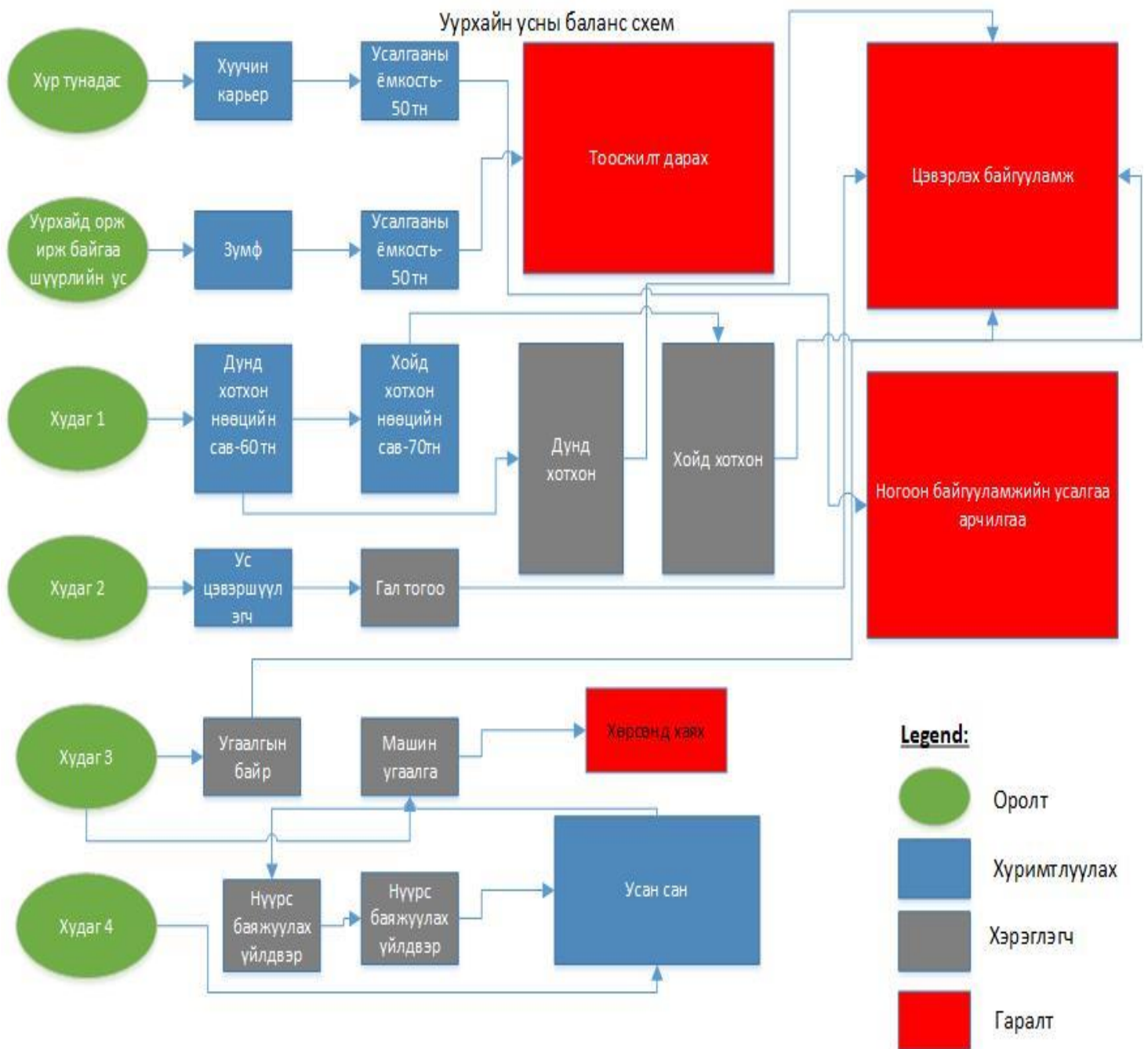
Хуримтлуулах даланд орж байгаа хур тунадас, Хур тунадасын хэмжээ (м³/жил)

$$= 0.001 \times R \times SA$$

Үүнд: R нь тайлант хугацаанд хэмжсэн хур тунадас (мм/жил), SA нь нийт ус хуримтлуулах далангийн (хаалтгүй) гадаргуугийн талбай (м²)

Талбайд орж байгаа урсац, Урscopyн хэмжээ (м³/жил)

$$0,001 \times 50 \times 520.7 \times 15,7 = 408,7 \text{ м}^3 / \text{жил}$$

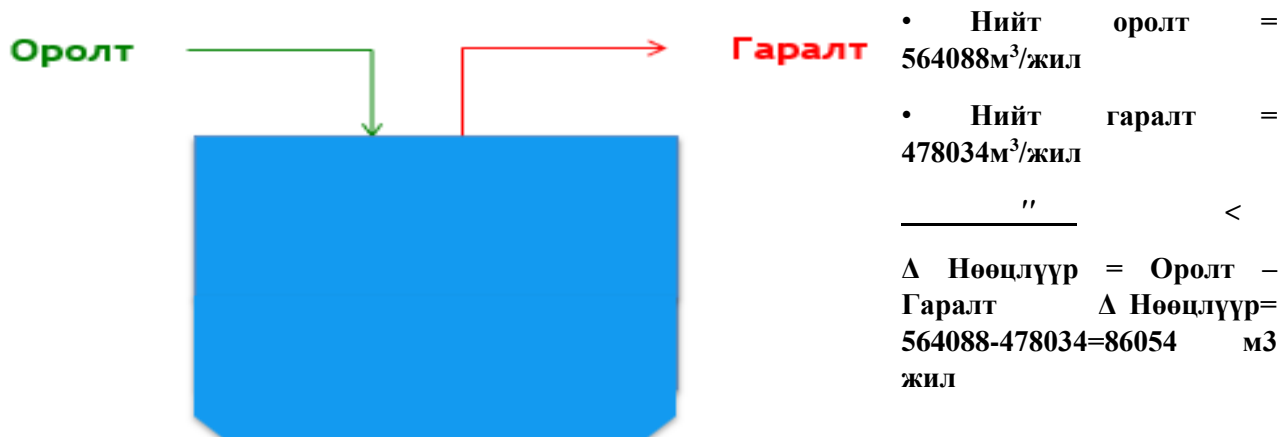
Зураг 114. Балансыг олох процедур

Хүснэгт 36. Усны оролт

Оролт/ Гаралт	Эх үүсвэр/ хүрэх зай	Оролт/ Гаралт	Хэмжээ (м ³ /жил)	Усны чанар (Бага/өндөр)
Оролт	Гадаргын ус	Хур тунадас болон байгалийн урсац	408,7 м3 жил	бага
		Шүүрлийн ус	111982.19 м ³ /жил	бага
	Газрын доорх ус	Нбү, Ахуйн хэрэглээ	452,498 м3 жил	бага
	Бусад	-	-	-
	НИЙТ ОРОЛТ			564088м3/ жил

Хүснэгт 37. Усны гаралт

Оролт/ Гаралт	Эх үүсвэр/ хүрэх зай	Оролт/ Гаралт	Хэмжээ (м ³ /жил)	Усны чанар (Бага/өндөр)
Гаралт	Гадаргын ус	Үерийн ус, ногоон байгууламж	7530м3/жил	бага
		Нбү, Ахуйн хэрэглээ	452,498 м3/жил	бага
	Бусад	Тоос дарахад	18,319.35 м3/жил	бага
	НИЙТ ОРОЛТ			478034м3/ жил

Зураг 115. Оролт гаралтын схем

Гүний усны цооногуудад худгийн байр байршуулах

Уурхайн эрүүл ахуйн бүс болон бусад гүний усны цооногуудыг гадны гэмтэл болон бусад бохирдлоос хамгаалах зорилгоор 2х2х1.5 хэмжээтэй 2 ширхэг, 1.5х1.5х1.5 хэмжээтэй 3 ширхэг худгийн байрыг тус тус байршуулав.

Зураг 116. Худгийн байрны зураг

Мөн гүний худгийн эх үүсвэрүүд дээр мэргэжлийн байгууллагаар баталгаажуулсан тоолуурыг байршуулж эхэлсэн бөгөөд энэ оны 12 дугаар сард багтааж дуусгахаар төлөвлөж байна.

12.1.3 Хөрсний ерөнхий үзүүлэлтүүд

Хогийн цэг, цэвэрлэх байгууламж, ЗҮТ-н засварын талбай, шатахууны агуулахын хөрснөөс улирал тутамд дээж авч Газарзүй гео-экологийн хүрээлэнгийн итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн.

Хөрсний хүнд металл

Хөрсний хүнд элементийн агууламжийн мониторингийг хүнд элементийн бохирдол үүсэж болзошгүй уурхайн завсрын талбай, автомашины зогсоол, нүүрс тээврийн замын ойролцоо, уурхайн орчмын талбайн зэрэг газруудад хийж гүйцэтгэсэн. Хүнд элементийн дээжийг хөрсний өнгөн үеэс буюу 0-10 см-ээс авч бэлтгэн, хөрсний магадлан итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлж, судалгааны талбайн хувьд нийт авсан дээжийн хувьд элемент тус бүрийн дундаж агууламжийг тодорхойлж, MNS 5850:2019 стандарттай харьцуулсан.

Хүснэгт 38. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний дүн

ID	Хүнд металлын агууламж, мг/кг											
	Ni		Cd		Pb		Cu		Zn		Cr	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
M-2	16	17	0	ND	13.6	ND	16.5	5.54	15.4	36.7	3.64	ND
M-3	20.8	22	0	ND	19	ND	14.4	17.6	31.3	51.6	11.2	ND
M-5	21.5	21	0	ND	15.3	2.38	22.8	38.7	19.9	100.6	12.9	4.98

Хөрсний мониторингийн цэгүүдийн хувьд хар тугалганы агууламж MNS 5850:2019 стандартын хүлцэх агууламж 100 мг/кг-аас хэтэрсэн үзүүлэлт ажиглагдахгүй байна. Нийт 3 цэгт дээж авч шинжлүүлэн өмнөх оны лабораторийн үр дүнтэй харьцуулахад хар тугалганы агууламжийн дундаж нь 2022 онд 16.6 мг/кг байсан бол 2023 онд 8.06 мг/кг болж буурсан үзүүлэлттэй байна.

Хөрсний физик, хими шинж чанар

Энэ үзүүлэлт нь хөрсний хүчиллэг болон шүлтлэгийг тодорхойлох үзүүлэлт болдог. Хөрсний ён-ээс тухайн хөрсөнд явагдах химийн үйл явцууд шууд болон урвуу хамааралтай байдаг. Хөрсний урвалын орчин 5.6-6.0 бол дунд зэрэг хүчиллэг, 6.1-6.5 сул хүчиллэг, 6.6-7.3 саармаг, 7.4-7.8 сул шүлтлэг, 7.9-8.4 дунд зэрэг шүлтлэг, 8.5-9.0 хүчтэй шүлтлэг гэж үздэг. Ерөнхийдөө хөрсний урвалын орчин сул хүчиллэгээс сул шүлтлэг буюу 5.6-8.4 байхад ургамал ургахад тохиромжтой гэж үздэг.

Хүснэгт 39. Хөрсний физик, хими шинж чанар

дд	Байршил	Гүн, см	рН	Давс, %	ЦДЧ, dsm	Ялзмаг, %	CaCo ₂ , %	Шингээгдсэн сууриуд мг- экв/100гр	Шим гэжээлийн элементүүд мг/100 гр
----	---------	------------	----	------------	-------------	--------------	-----------------------	---	---

								Ca	Mg	P2O5	K2O	NO3
M-1	Шимт хөрсний овоолго-1	-	8.65	0.65	1.352	0.73	1.65	8	5.7	1.4	21	1.97
M-2	Баяжуулах үйлдвэр	-	8.54	0.55	1.136	1.48	0.82	9.7	2	0.8	36	2.1
M-3	Шатахууны агуулах	-	8.46	0.33	0.711	0.92	0.82	7.2	4.3	1.1	19	0.89
M-5	Хогийн цэг	-	8.21	1.02	2.09	15.5	0.32	24	6.7	5.1	57	16.2
M-6	Цэвэрлэх байгууламж	-	8.74	0.12	0.251	1.37	0.82	10.5	6.6	3.1	30	2.58
M-7	Зүсэлт-01 /МАК/	0-5	8.66	0.35	0.746	0.2	2.31	7.5	3	1.1	16	0.19
		5-35	8.54	0.57	1.2	0.41	1.65	8.5	7.8	2.4	21	0.34
M-8	Зүсэлт-02 /Мод үржүүлэг/	0-5	8.3	0.79	1.64	0.32	1.48	7	6.9	1.3	25	1.01
		5-20	8.22	1.06	2.17	0.24	1.81	12	7.8	1.5	24	0.85

Хөрсний мониторингийн нийт 8 цэгийн хувьд MNS 5850:2019 стандартын хүлцэх агууламж 150 мг/кг-аас давсан үзүүлэлт ажиглагдахгүй байна. 2023 онд нийт 8 цэгийн хувьд хромын дундаж агууламж 7.01 мг/кг стандартаас 21 дахин бага дүнтэй гарсан байна (*х ө р с н и й а г р о х и м и , х ү н д м е т а л л у х д ө в ө р ө л м ө т ж и л г э э н и й х а р и у*)

Хөрсний Агрохимийн шинжилгээ

Хөрсний эрүүл ахуйн үзүүлэлт нь тухайн хөрсөн бүрхэвч эрүүл ахуйн хувьд шаардлагад нийцэж буй эсэх, ямар нэгэн дам нөлөөгөөр хөрсөн бүрхэвчид нянгийн бохирдол үүссэн эсэхийг хянахад чухал үүрэгтэй юм.

Хүснэгт 40. Хөрсний үзүүлэлт

дд	Байршил	Бактерийн ерөнхий тоо	Колиформ гэдэсний бүлгийн нянгийн таньц	Халуунд тэсвэртэй гэдэсний бүлгийн нянгийн таньц	Клостридиум перфрингенсийн таньц	Гэдэсний бүлгийн эмгэг төрөгч нян
M-1	Шимт хөрсний овоолго-1	6.2*10 ⁴	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй
M-2	Баяжуулах үйлдвэр	3.5*10 ⁴	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй
M-3	Шатахууны агуулах	4.2*10 ⁵	илрээгүй	илрээгүй	илрэв (0.1)	илрээгүй
M-4	Засварын талбай	6.1*10 ⁵	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй
M-5	Хогийн цэг	7.2*10 ⁴	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй

М-6	Цэвэрлэх байгууламж	7.2*105	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй
М-7	Зүсэлт-01 /МАК/	6.2*104	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй
М-8	Зүсэлт-02 /Мод үржүүлэг/	2*105	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй
ЗДХ	MNS 3297:1991	-	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй	илрээгүй

М-3 шатахууны агуулахын цэгээс авсан хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээний үр дүнгээс Клостридиум перфрингенсийн нянгийн таньц маш бага хэмжээгээр илэрсэн байна.

Уурхайн ил талбайд ашиглаж байсан 5 ширхэг нүхэн жорлонг акталж эко нойл болгон шинэчилж хөрсний бохирдлыг бууруулж ажилласан (Б и о -ы Ө 0 а ж и л г ү й ц э т г ү л э х х а в с р ᠒ . л т 2 0

2023 оны 01 сарын 10 өдөр Өмнөговь аймаг Гурвантэс сум

НАРИЙН СУХАЙТЫН УУРХАЙН ГАДНА НҮХЭН ЖОРЛОНГИЙН АКТ

"Монголын Алт" ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхайн засвар үйлчилгээний гадна нүхэн жорлон нь эрүүл ахуйн, аюулгүй байдал, байгаль орчны стандарт шаардлага хангаагүй учир буултуулж ариутгал халдваргүйтгэл хийгүүрэх. Үүнд:

Гадна нүхэн жорлон

№	Нэр, төрөл	Зураг	Тоо ширхэг
1	Гадна нүхэн жорлон		1

Цаашид хийх ажлын төлөвлөгөө:

- Бие ноймыг бэлэн болж ажиллагаанд орох хуртэл шаардлага хангаагүй ноймыг битүүмжлж, ажилтнуудыг орохыг хориглох гэсэн тэмдэг тэмдэглэгээ хийх.
- 6 сарын хуудсанд авалтын төлөвлөгөөний дагуу стандартын шаардлага хангасан бие ноймын захиргаа хийх.
- 7 сарын ХАБЭАБОХ-сгийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу гадна нүхэн жорлонг буулгаж, бохир нүүхийг байгаль орчны мэргэжилтэн хариуцан буулгах, эрүүл ахуйн мэргэжилтэн ариутгал халдваргүйтгэл хийгээх.
- 3-р улирлын төлөвлөгөөний дагуу мэргэжлийн байгууллагаар эрүүл ахуй болон байгаль орчны стандартын шаардлага хангасан бие ноймыг угсруулж бэлэн болгох.

Зөвшөөрсөн: ХАБЭАБОХ-сгийн дарга *Т. Аюул* Э.Биэлүүн
Бэлтгэсэн: Хөдөлмөрийн эрүүл ахуйч *Т. Мичээл* Т.Мичээл

Зураг 117. Шинээр байршуулсан эко нойл болон, хуучин нүхэн жорлонгийн акт

12.1.4 УРГАМЛЫН ГАРЦ, УРГАЦ, ТӨРӨЛ ЗҮЙЛ, БҮЛГЭМДЭЛ, ХОВОР УРГАМАЛ ЗЭРГИЙГ СУДЛАХ, МОНИТОРИНГ ХИЙХ

2023 онд уурхайн нөлөөллийн бүсийн гадна ургамлын хяналтын 3, бүрхцийн судалгааны 5 цэгт 6, 7, 8 дугаар саруудад 10x10 м2 талбайд геоботаникийн бүрэн бичиглэл үйлдсэн. Уг бичиглэлээр ургамлын бүрхэц, арви, зүйлийн тоо, дундаж өндөр зэргийг тодорхойлсон (У р г а м л ы н с у д а л г а а н ы ь р ᠒ а л и т л а б н 2 0 2 3

- Уурхайн хяналтын болон бүрхцийн судалгааны цэгүүдэд хийсэн судалгаагаар 10м2 талбайн бүрхэц 30-50%, зүйлийн тоо 20-25 ш, дундаж өндөр 20-50см байна. Ургамалжилтын хэв шинж нь баглуур-бударгана-хялганат бүлгэмдэл бүхий цөлөрхөг хээрийн шинжийг агуулсан бөгөөд энд жижиг уул толгодын энгэр бэлээр Anabsis brevifolia /Тагжгар баглуур/, Reaumuria soongorica /Улаан бударгана/, Stipa glareosa /Сайрын хялгана/, уул толгодын хоорондох сайр садаргаар Zygochloa xanthoxylon

/Шар хотир/, *Asterothamnus centra-asiaticus* /Төв Азийн Лавай/, *Achinoderum splendens* /Гялгар дэрс/, *Nitraria sibirica* /Сибирь хармаг/, харин тэгш тал хөндийгөөр *Stipa glareosa* /Сайрын хялгана/, *Asterothamnus centra-asiaticus* /Төв Азийн Лавай/, *Anabsis brevifolia* /Тагжгар баглуур/, *Reaumuria soongorica* /Улаан бударгана/ зонхилон тархсан байна.

12.1.5 АМЬТНЫ АЙМАГ АНХАН ШАТНЫ МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛАХ, АМЬТНЫ ТӨРӨЛ ЗҮЙЛИЙГ БҮРТГЭХ

Нарийн сухайтын уурхай орчмын амьтны аймгийн ажиглалтыг дараах 2 аргаар хийж гүйцгэсэн. Уурхайн нөлөөллийн бүсийн эргэн тойронд 10-20 км-ийн радиуст амьтны мониторингийн 14 байнгын цэгийг сонгож улирал тутамд мөн амьтны үзэгдэц харагдцын мэдээгээр бүртгэл хөглөх

- Уурхайн нөлөөллийн бүсийн эргэн тойрны судалгаа: Уг судалгаагаар уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаанаас уурхай орчмын том хөхтөн, нүүдлийн болон суурин шувуудын тоо толгой, тархац, байршил нутагт нөлөөлөх байдлыг судлах зорилготойгоор “Хүрэн толгой коал майнинг” ХХК, “Өсөх зоос” ХХК болон “SGS” ХХК-ийн байгаль орчны мэргэжилтнүүд хамтран батлагдсан маршрутын дагуу улирал бүр судалгаа шинжилгээ хийсэн.
- Нарийн сухайтын уурхайн тусгай зөвшөөрөлтэй талбай болон нөлөөллийн бүсэд улирал бүр тогтсон маршрутын дагуу судалгаа хийхэд:
 - Шувуудаас – Шорон эвэрт болжмор, цөлийн чогчиго, хар хэрээ, тагтаа, эрээн хахилаг, нөмрөг тас
 - Хөхтөн амьтнаас- Хар сүүлт, янгир ямаа, бор туулай, үнэг зэрэг амьтад ажиглагдаж байна.

2018-2023 оны хооронд хийсэн амьтны судалгааг харьцуулахад уурхайн нөлөөллийн бүсэд тааралдаж байгаа амьтны тоо 2023 онд буурсан үзүүлэлттэй байна. Энэ жилийн хувьд хур бороо ороогүй ургамлын гарц муу байсантай холбон дүгнэж байна.

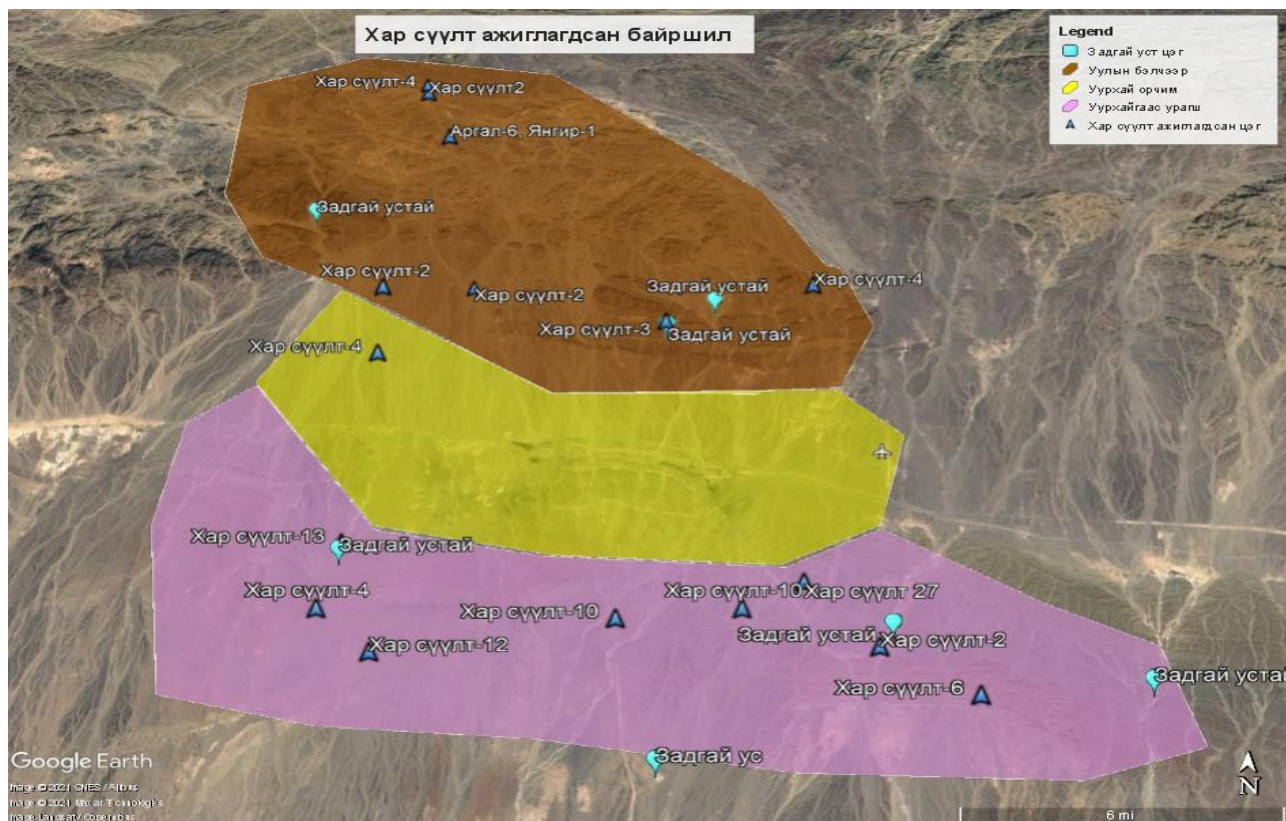

Зураг 118. Амьтны мониторингийн зураг

Хүснэгт 41. Судалгааны үед тааралдсан амьтны бүртгэл

Амьтны аймаг	Монгол нэр	Латин нэр	Судалгаа хийсэн он						Нийт
			2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Шувуу	Шоронэвэрт болжмор	<i>Eremophila alpestris</i>	33	12	32	20	25	14	136

	Эрэн хахилаг	<i>Alectoris chukar</i>	42	22	10	25	15	12	126
	Цөлийн чогчиго	<i>Oenanthe deserti</i>	19	10		9	10	5	53
	Хар хэрээ	<i>Corvus corone</i>	33	20	16	30	20	25	144
	Хондон ангир	<i>Todarna ferruginea</i>	16	16	7	7	10	7	63
	Нөмрөг тас	<i>Aegypius monachus</i>	5	10	8	5	0	2	30
	Хун				7	0	4	2	13
	Ногтруу				50		0	0	50
Хөхтөн	Бор туулай	<i>Lepus tolai</i>	12	6	3	5	5	10	41
	Хар сүүлтий	<i>Gazell subgutturosa</i>	181	98	52	132	105	37	605
	Янгир ямаа	<i>Capra sibirica</i>	18	2	8	5	1	0	34
	Шар үнэг	<i>Vulpes vulpes</i>	2			4	5	6	17
Нийт			361	196	193	242	200	120	1312

Зураг 119. Судалгааны үед таарсан амьтдын тархалтын зураг

Уурхайгаас баруун урагш

Хар ямаат уул

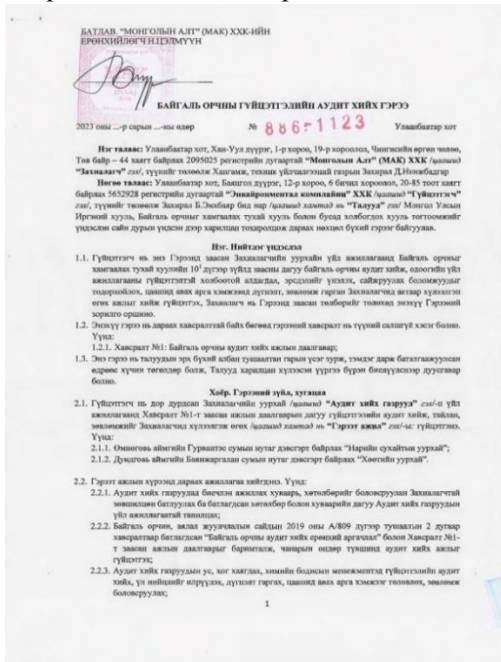
Зураг 120. Судалгааны үед тааралдсан амьтдын зураг

БҮЛЭГ 13. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

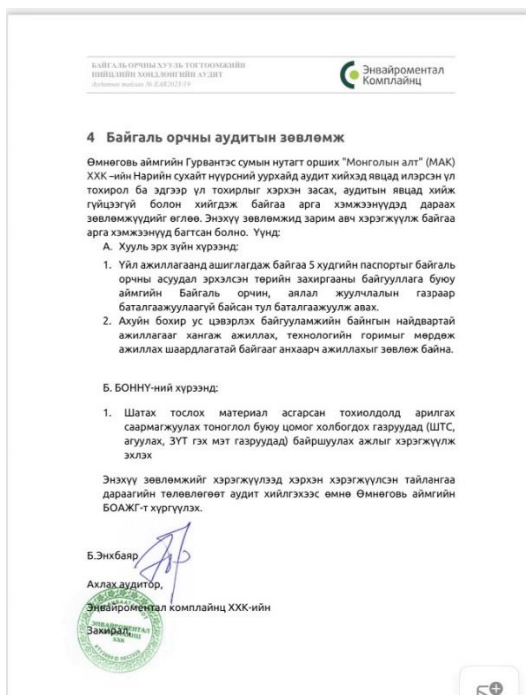
Удирдлага зохион байгуулалтын чиглэлээр дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэлээ.

13.1 Байгаль орчны төлөвлөгөөт аудит гүйцэтгүүлэх

Байгаль орчны хөндлөнгийн аудитыг “Энвайроментал комплайнц” ХХК-тай гэрээ байгуулан аудитад хамрагдсан (*Байгаль орчны аудитын тайлангийн гэрээ хавсралт 2.1*)

Зураг 121. Байгаль орчны аудитын гэрээ

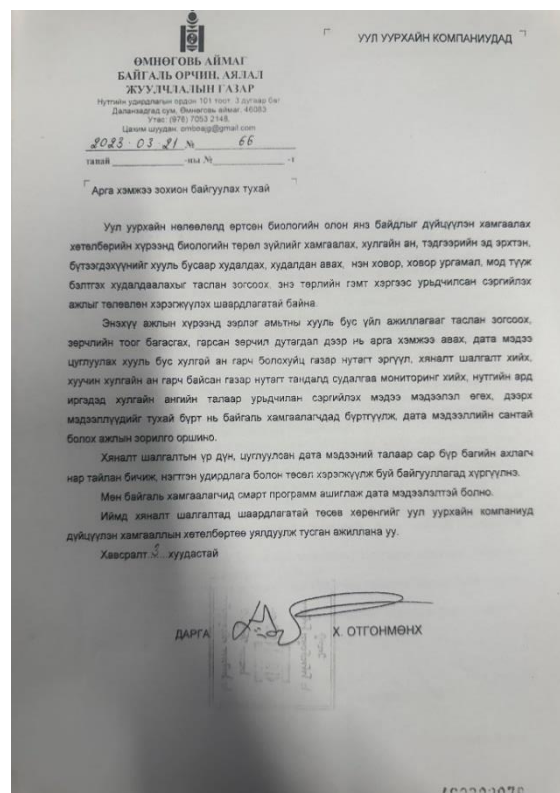
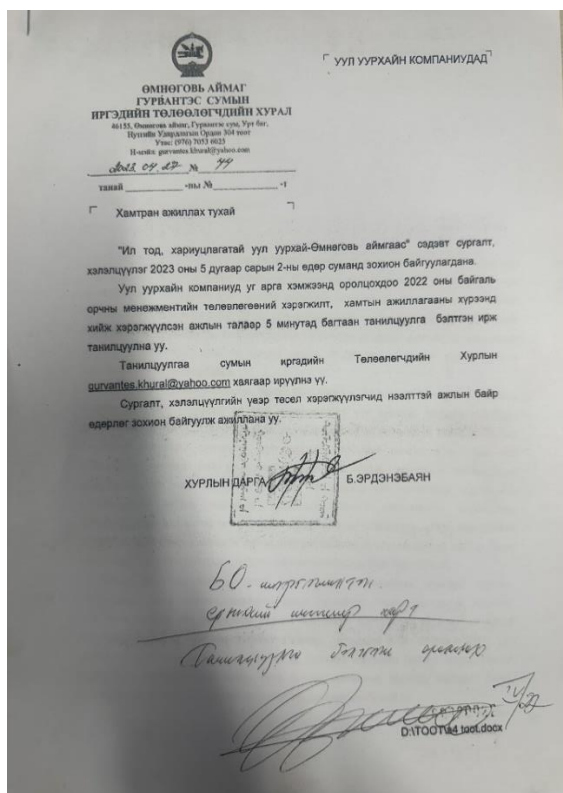
Зураг 122. 2023 оны Хөндлөнгийн төлөвлөгөөт аудитын зөвлөмж, дүгнэлт

Байгаль орчны хуулийг хэрэгжүүлэх, төрийн байгууллагуудтай хууль эрх зүйн зөвшөөрөл авах чиглэлээр хамтран ажиллах

Уурхайн байгаль орчны мэргэжилтнүүдийг байгаль орчны болон мэргэжлийн хяналтын газар, бусад байгууллагуудаас зохион байгуулдаг сургалт семинарт, хуралд тухай бүрд хамруулан оролцлоо.

Өмнөговь аймаг болон Гурвантэс суманд дараах сургалт, хэлэлцүүлэгт оролцов.

1. “Экологийн цагдаагийн албанаас зохион байгуулсан “Хүн бүр байгаль хамгаалагч аян” –д нэгдэж уурхайн зам дээр самбар байрлуулсан.
2. “Хариуцлагатай уул уурхай” сэдэвт хэлэлцүүлэгт сум, аймагт 2 удаа оролцон үйл ажиллагааны тайлан танилцуулсан.
3. Гурвантэс сумын бизнес эрхлэгчдийг дэмжин ажиллах зорилгоор зохион байгуулсан хэлэлцүүлэгт Х/26-нд оролцсон.

Зураг 123. Сургалт семинарт хамрагдах ажлын удирдамж

13.2 БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ, ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДАЙ ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗӨВШӨӨРӨЛ АВАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН АЖЛУУД

Шивээ хүрэн боомтын модны арчилгааг хийх

“Хүрэн толгой коал майнинг” ХХК-тай хамтран Нарийн сухайт – Шивээ хүрэн боомтын зорчигчийн замын зүүн талд 1000 м газарт сухай 50 ш, хайлаас 100ш, улиас 30 ш нийт 280 ш модыг нөхөн тарилтаар тарьж, усалгааны системийн засварын ажлыг хийж, хашиж хамгаалсан.

Зураг 124. Мод тарьж хашиж хамгаалсан байдал

Зураг 125. Дуслын усалгааны систем мод услагдаж буй байдал

Нарийн Сухайтын уурхай 2023 онд Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээндээ тодотгол оруулахаар төлөвлөсөн бөгөөд тус ажлын хүрээнд “Грийнтрэндс” ХХК-ийг сонгон шалгаруулж гэрээт ажлыг гүйцэтгүүлж байна. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын

үнэлгээний тухай хуулийн 7.4-т заасны дагуу Гурвантэс сумын Бага-Овоо багийн ИНХ-д тодотгол танилцуулах хурлыг 1 удаа зохион байгуулсан. Дараагийн хурлыг энэ оны 12-р сард багтаан зохион байгуулж иргэдийн саналыг авахаар төлөвлөн ажиллаж байна (БОННУ хийлгэх тухай алба тусгай үйлчилгээний тусгай зөвшөөрлийн гэрээний 3.0)

Зураг 126. БОННУ-ийн танилцуулга

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашиглах зөвшөөрөл

Нарийн Сухайтын уурхай 5000 м2 талбайд зүлэгжүүлэлт хийх, мөн өмнөх жилүүдийн тарьж ургуулсан зүлгийг нөхөн тарих болон шинээр нөхөн тарилт хийхэд ашиглах 132м3 элс, 165 м2 хайрга авах зөвшөөрөл авсан.

Бэлэн нөнгөний зарлагын баримт № 8140000114/2023/06/0132		ТӨМӨР
Байгууллагын нэр : Монголын Алт (МАК) ХХК	Дэлгэрэнгүй бүртгэл	Дүн
Өг нөм : 2023/06/27		255,750,000
Бэлтгэн найлуулалт, даваа тооцооны аялага : Төгрөг - ИС		
Харилцагчийн нэр : Өмнөговь аймгийн татварын хэлтэс [32289]		
Гүйлгээний утга : ИСУ тугээмэл тархацтай нөөц ашигласны төлбөр/НСУ тугээмэл тархацтай нөөц ашигласны төлбөр		
Олгосон нөнгөний дүн (үсгээр) : (хоёр зуун тавин таван мянга долоон зуун тавин төгрөг)		
Саламт : 2020 оноос татваргаас хасгагдах зардалыг дахин давтагдашгүй дугаар буюу төлбөрийн баримт буюу НВАТ-ын баримтаар тооцооноор ААНВАТ-ын хуулийн 13.1.4-д заасан, НВАТ төлөгч биш байгууллага болон хувь хүн аль нь ч И-баримт буюу НВАТ-ын баримт хэвлэх өгөх үүргтэй. Баримтыг байгууллагын РД.2095025 дугаараар гаргуулан авна.		
Индэслэн шаардлага хангалсан баримтаар тооцоо хийх ба баримтын шаардлага хангалгүй бол цахимгаас суулгах тул анкарна уу. Бэлэн нөнгөний тооцоо бодол журмын дагуу ажлын 3 хоногт багтаан /томлолтоор өссөн ажилчид, томлолтоос буцаж ирээд/ баримтын тооцоог хийж үүргийг ба энэ хугацаанд тооцоо, тайлбар иргүүлж/эв ажилчдын цахим хаягийг үүтгээр мэдэгдэж байна.		
Ерөнхий нэгтгэл бодогч : _____ /ОТОНТУЯА Д (СБГ) /		
Касмын нэрвэл : _____		
Хүлээн авсан : _____		

Бэлэн нөнгөний зарлагын баримт № 8140000114/2023/06/0131		ТӨМӨР
Байгууллагын нэр : Монголын Алт (МАК) ХХК	Дэлгэрэнгүй бүртгэл	Дүн
Өг нөм : 2023/06/27		184,700,000
Бэлтгэн найлуулалт, даваа тооцооны аялага : Төгрөг - ИС		
Харилцагчийн нэр : Өмнөговь аймгийн татварын хэлтэс [32289]		
Гүйлгээний утга : ИСУ тугээмэл тархацтай нөөц ашигласны төлбөр/НСУ тугээмэл тархацтай нөөц ашигласны төлбөр		
Олгосон нөнгөний дүн (үсгээр) : (нэг зуун ерэн дөрвөн мянга долоон зуун төгрөг)		
Саламт : 2020 оноос татваргаас хасгагдах зардалыг дахин давтагдашгүй дугаар буюу төлбөрийн баримт буюу НВАТ-ын баримтаар тооцооноор ААНВАТ-ын хуулийн 13.1.4-д заасан, НВАТ төлөгч биш байгууллага болон хувь хүн аль нь ч И-баримт буюу НВАТ-ын баримт хэвлэх өгөх үүргтэй. Баримтыг байгууллагын РД.2095025 дугаараар гаргуулан авна.		
Индэслэн шаардлага хангалсан баримтаар тооцоо хийх ба баримтын шаардлага хангалгүй бол цахимгаас суулгах тул анкарна уу. Бэлэн нөнгөний тооцоо бодол журмын дагуу ажлын 3 хоногт багтаан /томлолтоор өссөн ажилчид, томлолтоос буцаж ирээд/ баримтын тооцоог хийж үүргийг ба энэ хугацаанд тооцоо, тайлбар иргүүлж/эв ажилчдын цахим хаягийг үүтгээр мэдэгдэж байна.		
Ерөнхий нэгтгэл бодогч : _____ /ОТОНТУЯА Д (СБГ) /		
Касмын нэрвэл : _____		
Хүлээн авсан : _____		

Зураг 127. Элс хайрга хүссэн хүсэлт, төлбөрийн баримт

13.3 Байгаль орчны чиглэлийн орон нутгийн ТББ-ууд, иргэдтэй хамтран АЖИЛЛАХ

Гурвантэс сумын ЗДТГ-с уул уурхайн байгаль орчны мэргэжилтнүүдийг суманд хувиараа мод үржүүлэх ажил хийдэг иргэдтэй уулзуулан туршлага солилцох ажилд оролцуулсан.

Зураг 128. Мод үржүүлгийн газруудтай танилцах өдөрлөг

МАК компанийн Байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн газраас Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ, Оюу толгой ХХК-тай танилцаж, туршлага солилцсон.

Мөн Оюу толгой ХХК-ийн байгаль орчны хэлтсийн ажилтнууд Нарийн сухайтын үйл ажиллагаатай танилцаж харилцан туршлага хуваалцлаа.

Зураг 129. Туршлага солилцох аяллын баг

13.5 Соёлын биет бус өвийг түгээн дэлгэрүүлэх ажилд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх

Соёлын биет бус өвийг хамгаалах, түгээн дэлгэрүүлэх зорилгоор Гурвантэс суманд Үндэсний бөхийн барилдаан, сур харваа зэргийн бай шагналыг өгөх үйл ажиллагаанд тухай бүр оролцож санхүүгийн дэмжлэг туслалцаа үзүүлсэн.

Тэмээн сүргийн тоо толгойг нэмэгдүүлэх зорилгоор жил бүр “Ботгонд бонус” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Хүснэгт 42. БОМТ-ын хүрээнд хандив тусламж үзүүлсэн байдал

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2023
Суманд хандив			
1	Ботгоны бонус	сая.төг	19.68
2	Цагаан сарын ахмадын бэлэг	сая.төг	28.49
3	Бөхийн бай шагнал	сая.төг	3.00
4	Баяр наадмын хандив	сая.төг	5.00

13.6 Сумын байгаль орчны чиглэлээр ажил хийдэг айл өрхөөр орж ажилтай танилцах

Гурвантэс сумын нутагт байрлах баруун Сухантад хувиараа мод тарьж амьдардаг айл өрхийн мод үржүүлгийн газартай танилцаж туршлага судалсан. Мөн 2023 оны НСУ-н хаврын мод тарилтад ашиглахаар үр болон модны мөчир зэргийг худалдан авч хамтран ажиллаж байна.

Зураг 131. Баруун Сухантын өрхийн мод үржүүлгийн талбай

13.7 ХҮЛЭМЖИЙН ХИЙН ТАЛААР АЖИЛЧДАД ОЙЛГОЛТ ТҮГЭЭХ, ДАТА БҮРТГЭХ

Компанийн дээд удирдлагын зүгээс хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөө хянаж, бууруулах, дүйцүүлэх алхмуудыг тодорхойлох зорилгоор шат дараатай томоохон ажлуудыг хэрэгжүүлж байгаа билээ. Үүний нэг нь манай компани үйл ажиллагаанаас ялгарах хүлэмжийн хийн ялгарлаа бүртгэж, тооцоолдог тогтолцоог бий болгохоор зорьж байгаа юм. Энэхүү ажлын хүрээнд 2023 онд компанийн бусад төслүүд болон Нарийн сухайтын уурхайн хүлэмжийн хий ялгаруулагч эх үүсвэрүүдийг бүртгэх, тооцоолол хийхэд шаардлагатай дата

цуглуулахад оролцох ажилчдыг тодорхойлох, хүлэмжийн хийн ялгарлын датаг сар бүр бүртгэж хэвших, нийт ажилчдад энэ талаар ойлголт түгээх ажлууд хийгдсэн. Нийт 1100 ажилчдад хүлэмжийн хийн талаар сургалт орсон байна (*Хүлэмжийн хийн сургалт ажлын тайлавср*) 0 2 6 8

Зураг 132. Техникүүд, оффисын орчинд стикер нааж буй байдал

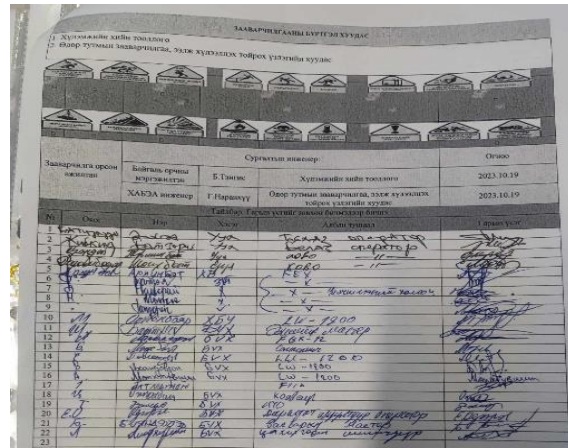

**Нарийн Сухайтын
уурхайн хүлэмжийн
хийн эх үүсвэрүүдийн
судалгаа**

№	ОБЪЕКТУУД	Талбайн хэмжээ	Хэмжих нэгж
1	Ашигчдын байр	3902	м2
2	Засвар үйлчилгээний төв	1879	м2
3	Зосгийн газар	310	м2
4	Шатах тослох материалын агуулах	969	м2
5	Шатахуун түгээгүүр	10200	м2
6	Харуулын байр	75	м2
7	Дизель генератор	15	м2
8	Уурын зуух	69	м2
9	Гагауурын байр	286	м2
10	Хөдөөгүүр засварын байр	480	м2
11	Газалтын хивсэлтэн байр	7708	м2
12	Лабораторийн байр	390	м2

№	Хүлэмжийн хийн агууламж эх үүсвэрүүд	Төө ширхэг	Хүчин чадал	Хэмжих нэгж	Тайлбар
1	Хуучин тослох төв	127	18-60	литр	Уулын тосгийн тусгай тасал мөхөөж
2	Дулаагч өрмийн мөхөөж	17	9200	сг	Алсрын, тэнгэрийн зэргэлт, өргөн мөхөөж
3	Суурилын автомашин	24	4000	сг	Өвөр тусгай агааруулах тэнгэрийн зөвхөн
4	Хэрэгцээтэй	6	1500	эргэмж	Хүлэмжийн агууламж зориулалтаар ашиглаж
5	Хөдөөгч	1	1450	эргэмж	Мөхөөж мөхөөжөөр зориулалтаар ашиглаж
6	Төв	65	135	кВт	Барилга байгууламжийн хамт
7	Агааруулагч төв	4	1500	эргэмж	Хөдөөгч өрмийн агааруулагч зориулалтаар
8	Агааруулагч Дулаагч	2	1500	эргэмж	Дулаагч өрмийн агааруулагч зориулалтаар
9	Агааруулагч Зосгийн газар	1	960	эргэмж	Зосгийн газрын тусгай агааруулагч зориулалтаар
10	Агааруулагч Лаборатор	2	1410-1420	эргэмж	Дулаагч өрмийн агааруулагч зориулалтаар
11	Принтер нар	5	60	авируулагч	Засварын хөдөлгөөний зориулалтаар
12	Принтер өөртөө	4	25	авируулагч	Засварын хөдөлгөөний зориулалтаар
13	Газрын эр (ABC)	30	2	кг	Хөдөөгч өрмийн тэнгэрийн зэргэлт байрлуулж
14	Газрын эр (ABC)	350	6	кг	Дулаагч өрмийн тослох төв, барилга байгууламжийн байрлуулж
15	Газрын эр (ABC)	8	35	кг	Барилга байгууламжийн байрлуулж
16	Дизель генератор ГАЗИН хивсэлтэн тасал	1	250	кВт	Уурын шилтгэмж зөв үзүүр
17	Дизель генератор Хөдөөгч	1	1500	кВт	Уурын шилтгэмж зөв үзүүр
18	Дизель генератор ЗУТ	1	308	кВт	Уурын шилтгэмж зөв үзүүр
19	Дизель генератор тэнгэрийн	1	40	кВт	Уурын шилтгэмж зөв үзүүр
20	Хөдөөгч	4	0-250	градус	Нүүрсний агааруулагч 50-140С газрын
21	Шатах зуух	4	0-1200	градус	Нүүрсний агааруулагч 150-900С газрын
22	Уурын зуух	3	580-1150	градус	Нийт тусгай зориулалтаар ашиглаж
23	Нүүрсний зуух	1	14000-35000	кВт/цаг	Нүүрсний агааруулагч зориулалтаар
24	TGA-700 автомат агааруулагч	1	100-3000	градус	Нүүрсний агааруулагч, хөдөөгч хийн гэр, үнэмж тэнгэрийн
25	Өвөрний зуух	1	100-3000	градус	Нүүрсний агааруулагч, хөдөөгч хийн гэр, үнэмж тэнгэрийн
26	Тасал зуух	2	2500-2800	м3/цаг	Хүлэмжийн агааруулагч зориулалтаар ашиглаж тослох төв, засварын хөдөлгөөний зориулалтаар
27	Фотосийн зуух	1	300	Вт	Нүүрсний агааруулагч зориулалтаар ашиглаж
28	Дизель генератор мөхөөж	2	60	эргэмж	Шас бүрэл
29	1 хоолойн тосго	1	8	кВт	Хөдөөгч агааруулагч
30	2 хоолойн тосго	1	8	кВт	Хөдөөгч агааруулагч
31	Жагц	1	12	кВт	Хөдөөгч агааруулагч
32	Хөдөөгч мөхөөж агааруулагч	1	2	кВт	Хөдөөгч агааруулагч
33	Шарх зуух	2	16	кВт/цаг	Хөдөөгч агааруулагч

Зураг 133. Хүлэмжийн хийн сургалтын материал, эх үүсвэрүүд

Зураг 134. Сургалт орж буй процесс

**БҮЛЭГ 14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН
СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ**

**14.1 Гурвантэс сумын иргэд, ЗДТГ-ын мэргэжилтэн, Гурвантэс сумын ИНХ-д
ТАЙЛАН ТАНИЛЦУУЛАХ**

Гурвантэс сумын иргэдийн нийтийн хурал болон Бага-Овоо багийн иргэдийн нийтийн хурал 11 сарын сүүлчээр зарлагдсан байгаа тул хурал болох өдөр танилцуулахаар бэлтгэл ажиллаа ханган ажиллаж байна. Мөн хаврын иргэдийн нийтийн хуралд БОМТ- ний хэрэгжилтийн явцыг танилцуулсан.

Нарийн сухайтын уурхай нь байгаль орчныг хамгаалах, нөлөөллийг бууруулах талаар хийсэн ажлуудыг дараах байдлаар олон нийтэд танилцуулсан.

Гурвантэс сумын клубт байрлуулсан мэдээллийн самбарт уурхайн үйл ажиллагаа, хүний нөөц байгаль орчны чиглэлээр хийсэн мэдээллүүд сар бүр шинэчилсэн.

Зураг 135. Ил тод хариуцлагатай уул уурхай, Гурвантэс сумын ИНХ

“Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн веб хуудсанд болон байгаль орчин, нийгмийн хариуцлагын чиглэлээр хийгдсэн ажил болон нээлттэй ажлын байрны зар мэдээллүүд тавигдсан.

Мөн 2023 оны 11 сард зохион байгуулагдсан “Уул уурхайн хамтын ажиллагааны гэрээнд орон нутгийн иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагаас бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай” хэлэлцүүлэгт оролцсон.

Зураг 136. Хэлэлцүүлэгт оролцсон зураг

Хүснэгт 43. Нэмэлтээр хийсэн ажлын хүрээнд орон нутгийн төрийн байгууллагуудад уурхайн үйл ажиллагаа болон байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний талаар танилцуулсан байдал

№	Байгууллага	Он сар	Байршил	Танилцуулсан хэлбэр
1	Гурвантэс сумын ЗДТГ-ын	V, VIII	ЗДТГ	Хариуцлагатай уул уурхай хэлэлцүүлэг
2	Нээлттэй ажлын байрны өдөрлөг	V, VI, VIII	ЗДТГ	Нарийн сухайтын уурхайн ажлын байрны өдөрлөгийг Гурвантэс сумын ЗДТГ-тай хамтран зохион байгуулсан
3	Сургалт хөгжлийн мэдээ мэдээлэл түгээх	VIII		Соёлын төв болон ерөнхий боловсролын сургуулийн багш ажилчдад хувь хүний хөгжил, манлайлал, илтгэх урлагийн сургалт орж компанийн танилцуулгыг танилцуулж нээлттэй ажлын байрны зар хүргэсэн.

14.2 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ ТАНИЛЦУУЛЖ, ДҮГНҮҮЛЭХ

МАК Нарийн Сухайтны уурхайн 2023 оны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг 2023 оны 12 дугаар сарын 07-ны өдөр Гурвантэс сумын ЗДТГ-ын байранд “Өмнөговь аймгийн БОАЖГ-аар ахлуулсан ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд танилцуулж, дүгнүүлэв.

Зураг 137. БОМТ-ын тайлан танилцуулсан байдал

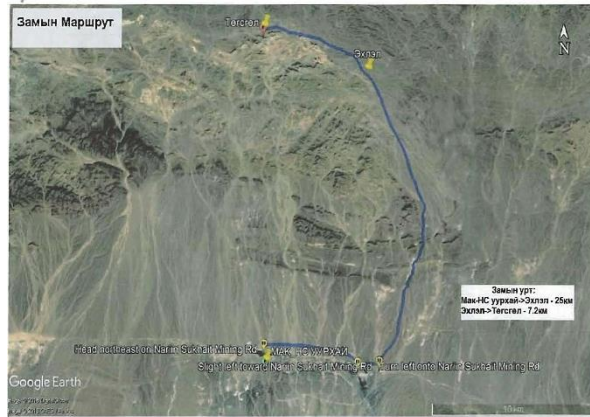
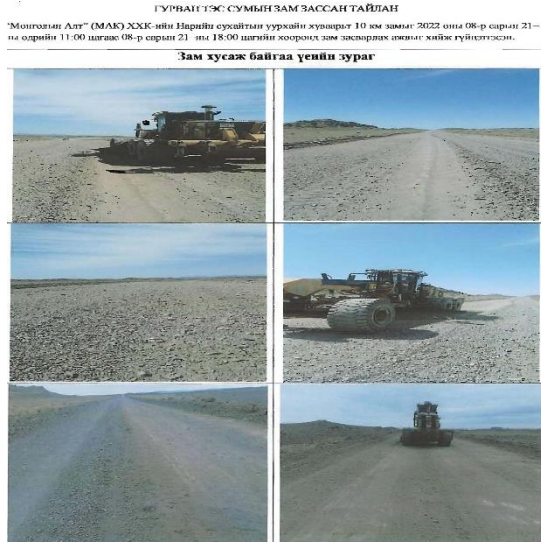
БҮЛЭГ 15. АЙМАГ НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ШААРДЛАГААР БИЕЛҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ

Гурвантэс сумын төвд тарьсан модны усалгаа арчилгаа, хашааны бүрэн бүтэн байдлыг хангах ажлыг 5 дахь жилдээ хийж байна.

Уурхайн хэмжээнд тарьсан зүлгийг хадаж орон нутгийн 5 айлд 12 машин өвсийг хадлангийн зориулалтаар хүргүүлсэн.

Гурвантэс сумын сайжруулсан замын “Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн Нарийн сухайтын уурхайн хуваарьт 7.2 км замыг 2022 онд сар бүр Автогрейдер САТ 16М техникээр хусаж зассан ба тайланг ЗДТГ-т тогтмол хүргүүлсэн (Сумын зам зассан ажлын тахавсралт 7)

Бага-Овоо багийн малчдад нийт 40 ш тоннын сав хандивласан.

Танилцсан: Орлогч дарга *[Signature]* Н.Зоригтоо

Боловсруулсан:

Байгаль орчны мэргэжилтэн *[Signature]* Т.Мойдон

Зураг 138. Зам засаж байгаа үеийн зураг тайлан

ЦАГААН САВ АВАХ ХҮСЭЛТ ГАРГАСАН ИРГЭДИЙН НЭРС						
№	ОВОГ	НЭР	БАГ	ХҮЛЭЭН АВСАН	ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН	УТАС
1	ОЙНО	ДАРХАНБААТАР	БАГА-ОВОО БАГ	80600667	<i>[Signature]</i>	80203650
2	ДАРЖАА	МӨНХБАЯР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	88859500
3	ЛУВСАНЖАМЦ	БАДАМЦЭЦЭГ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	91343133
4	БҮД	ГОНГОР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
5	БАДАМ	БАТБАЯР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
6	БҮД	ЦЭВЭЛСҮРЭН	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		80984040
7	ХҮҮХЭН	ЧИМЭДЦЭРЭН	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		89600295
8	ЦЭРЭНБАЛ	БАТСАЙХАН	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		8082508
9	ЛУВСАН	БАЯРСАЙХАН	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
10	ШОМБОН	БАТДАЛАЙ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
11	БУЯННӨЛЗИЙ	ЦОЛМОН	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		99251737
12	САЙНБУЯН	ХАТАНТӨМӨР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		80670667
13	ДАШ	ОТГОНБАЯР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		80630667
14	ДЭЛДЭН	МӨНХСАЙХАН	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
15	РАВДАН	ОСОРЖААМАА	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		9579606
16	МӨНХӨӨ	ЗОЛБОО	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		89600295
17	МӨНХӨӨ	ДЭЛГЭРБЯМБА	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		99725537
18	ОСОР	ЛХАВГА	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
19	ОСОР	ТҮВШИНЖАРГАЛ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		
20	МӨНХӨӨ	БАДРАХБАЯР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		82542054
21	ДАШ	СИЙЛЭГМАА	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		95668416
22	СОНОМПЭЛ	БАТНЯМ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		80203650
23	ЛУВСАНЖАМЦ	ЭРДЭНЭБАТ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		81859500
24	УРГАМАЛЦЭЦЭГ	ТҮМЭНБАЯР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		80600295
25	ЖАВЗАНДОЛГОР	ДАШНЯМ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		99696659
26	ДУМАА	ЦОГОО	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		89600295
27	ЦОГГЭРЭЛ	ЗАЯАБААТАР	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		80203650
28	НАМЖИЛЦЭРЭН	СУРМАА	БАГА-ОВОО БАГ			
29	БАЙГАЛЬЦЭЦЭГ	БАЯНАА	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		95668416
30	ОТГОНБАЯР	МАНДАХ	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		95668416
31	НЯМ	ЭРХЭМТӨГС	БАГА-ОВОО БАГ	<i>[Signature]</i>		88859500
32	ГОЧИГДОРЖ	ПҮРЭВ	БАГА-ОВОО БАГ			

89600295.

Зураг 139. Тоннын сав авах хүсэлт, хүлээлгэн өгсөн байдал

2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ДҮГНЭЛТ

Нарийн сухайтын уурхай нь 2007 оноос одоог хүртэл тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд энэ хугацаандаа байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, орчны тохижилтыг сайжруулах, орон нутгийн хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх чиглэлийн ажлуудыг төлөвлөсөн цаг хугацаандаа хийж гүйцэтгэж ирсэн байна.

Хийж гүйцэтгэсэн онцлох ажлуудаас дурдвал:

Компанийн хэмжээнд ялгарах хүлэмжийн хийн ялгарлаа тоолох, бууруулах ажлын эхлэл болгож уурхайн ялгаруулж буй хүлэмжийн хийн эх үүсвэрүүдийн бүртгэлийг нарийвчлан гаргаж, улирал тутам тоон мэдээллийг цуглуулж эхэлсэн ба нийт ажилтнуудад хүлэмжийн хийн талаар ойлголт мэдлэг өгөх сургалтуудыг Байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийн газартайгаа хамтран зохион байгуулсан.

“Алтайн Эколос” ХХК-иар цэвэрлэх байгууламжийг шинээр байгуулан саарал ус дахин ашиглах технологи нэвтрүүлж ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглахаар систем татаж, бэлэн болгосон.

Нарийн сухайтын бүлэг ордод үйл ажиллагаа явуулж байгаа “Хүрэн толгой коал майнинг” ХХК, “Өсөх зоос” ХХК-тай хамтран Гурвантэс сумын төвд цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах ажлын зургийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, төлөвлөгөөний дагуу ажлыг үргэлжлүүлэн хийж, гүйцэтгэж байна.

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын “Баруун сухант”-д байгуулсан хөв цөөрмийн тохижилтын ажлыг нэмэгдүүлэн 300ш мод нэмэлтээр тарьж, усалгаа арчилгаа, хог цэвэрлэгээг тогтмол хийж, эко нойл байрлуулсан.

“Нэг ажилтан-нэг цэцэг” аяныг зохион байгуулан нийт 200 орчим цэцэг тарьж, уурхайн оффисын орчмын өнгө үзэмжийг нэмэгдүүлэн хэсэг нэгжийн дунд уралдаан зохион байгуулж, шалгарсан хэсгийн шагнаж урамшуулан ажилласан.

“Өмнөговь аймгийн иргэн бүр ажилтай байх” уриа дор уурхайд ажиллах орон нутгийн ажилчдын тоог нэмэгдүүлж, нийт ажилчдын 20%-д хүрсэн байна. Цаашид орон нутгийн ажилчдыг нэмэгдүүлэх төлөвлөгөөтэй ажиллана.

Сум орон нутагтай хамтран уламжлал болсон биотехникийн арга хэмжээг зохион байгуулж зэрлэг амьтанд өвс тэжээл, ус тавих ажлыг гүйцэтгэсэн.

Хөрсний бохирдлыг багасгах, сөрөг нөлөөллийг бууруулахаар нүхэн жорлонг акталж, засварын талбай, пүүний хэсгүүдэд байрлах 5 ш жорлонг эко 00 болгон солих ажлыг хийсэн.

Гурвантэс сумын төвд суурьшлын бүс байгуулах зорилгоор 14,5 га газрыг худалдан авч, археологи, угсаатны зүйн, ГТБЧХБ- г хийлгэсэн.

Үржил шимт хөрсний бүтцийг сайжруулах, хадгалалтыг уртасгах зорилгоор шимт хөрсний № 4 овоолгод олон наст 4 зүйлийн ургамал, 2 зүйлийн мод тарих ажлыг туршиж, амжилттай хэрэгжүүлсэн.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨТ АЖЛЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦОО

2023 онд БОМТ-ийг хэрэгжүүлэхэд 310.2 сая.төгрөг, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт 26.3 сая.төгрөг нийт 336.5 сая.төгрөг зарцуулсан.

2023 оны Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөөг биелүүлэхэд зарцуулагдсан зардлын задаргааг доорх хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 44. БОМТ-г хэрэгжүүлэхэд гарсан зардал

Д/д	Зардлын төрөл	БОМТ тусгасан зардал сая.₮	БОМТ хэрэгжилтийн зардал сая₮
1	Байгаль хамгаалах зардал	124.7	141.6
2	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал	26.3	26.3
3	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох	-	142
4	Өвс, тэжээл	-	56.0
	Дүйцүүлэн хамгаалах	-	45.2
Нийт		151.0	411.16

